

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Zdeněk ŠURÁŇ

**VYBRANÉ POLITICKOGEOGRAFICKÉ ASPEKTY
ÚZEMNÍCH SPORŮ O OSTROVY V JIHOČÍNSKÉM
MOŘI**

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D.

Olomouc 2018

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo):	Bc. Zdeněk Šuráň (R150125)
Studijní obor:	Regionální geografie
Název práce:	Vybrané politickogeografické aspekty územních sporů o ostrovy v Jihočínském moři
Title of thesis:	Selected Political Geographical Aspects of South China Sea Islands Dispute
Vedoucí práce:	RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D.
Rozsah práce:	100 stran
Abstrakt:	<p>Tato práce pojednává o teritoriálních nárocích na ostrovní skupiny v oblasti Jihočínského moře, které zde mají Brunej, Čína, Filipíny, Malajsie, Tchaj-wan a Vietnam. Dále je práce zaměřena na sledování konfliktů mezi státy nároklujícími si části ostrovních útvarů v Jihočínském moři. Součástí této práce je charakteristika jednotlivých ostrovních útvarů v Jihočínském moři, popis strategického významu celé oblasti a její zapojení do globálních obchodních vztahů. Je zde rozebrána historie jednotlivých nároků a přehled, jak postupně docházelo k okupaci jednotlivých útvarů. Rovněž tato práce sleduje vliv teritoriálních sporů na vztahy mezi aktéry a případné zapojení třetích stran do konfliktů.</p>

Klíčová slova: Jihočínské moře, Spratlyho ostrovy, Paracelské ostrovy, konflikty

Abstract:

This diploma thesis deals with the territorial claims of island groups in the South China Sea, which have Brunei, China, Philippines, Malaysia, Taiwan and Vietnam. In addition, the work is aimed at monitoring conflicts between states claiming parts of the South China Sea. Part of this work is the characterization of individual island formations in the South China Sea, a description of the strategic importance of the whole area and its involvement in global trade relations. It analyzes the history of the individual claims and the overview of the gradual occupation of individual departments. This paper also monitors the impact of territorial disputes on the relationships between actors and the possible involvement of third parties in conflicts.

Keywords: South China Sea, Spratly Islands, Paracel Islands, disputes

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci navazujícího magisterského studia oboru Regionální geografie vypracoval samostatně, pod vedením RNDr. Miloše Fňukala, Ph.D. Všechny použité materiály a zdroje jsou citovány s ohledem na vědeckou etiku, autorská práva a zákony na ochranu duševního vlastnictví.

V Olomouci 20. 4. 2018

.....
Bc. Zdeněk Šuráň

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce RNDr. Miloši FŇUKALOVI, Ph.D., za cenné rady, komentáře a trpělivou spolupráci při vedení této práce. Další díky patří rodině za neustálou podporu a přítelkyni Aničce navíc, za zapůjčení notebooku, při selhání techniky v kritické fázi psaní této diplomové práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zdeněk ŠURÁŇ**

Osobní číslo: **R150125**

Studijní program: **N1301 Geografie**

Studijní obor: **Regionální geografie**

Název tématu: **Vybrané politickogeografické aspekty územních sporů
o ostrovy v Jihočínském moři**

Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je analýza současných sporů o suverenitu nad ostrovními skupinami v Jihočínském moři. Autor porovná teritoriální nároky jednotlivých aktérů sporu včetně jejich historického vývoje, srovná je s oblastmi, nad kterými uplatňují pobřežní státy reálně svou suverenitu a porovná jejich "geopolitické" zájmy a cíle. Samostatná kapitola bude věnována vlivu sporů na mezinárodní vztahy a postojům vnějších aktérů, zejména USA, Ruska a EU.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**

Rozsah pracovní zprávy: **20 000 - 24 000 slov**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Autor bude čerpat zejména z rozsáhlé bibliografie k tématu vypracované knihovnou The Peace Palace Library (dostupná na <https://www.peacepalacelibrary.nl/south-china-sea-new-titles/>)

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.**

Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **20. dubna 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **10. dubna 2018**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

Obsah

Úvod.....	10
2. Cíle práce	12
3. Diskuze literatury.....	14
4. Pracovní hypotézy.....	17
5. Teorie územních sporů.....	18
5. 1 Definice konfliktu	19
5.2 Typy konfliktů	20
5. 3 Dynamika konfliktu	24
5. 4 Prevence konfliktů	29
5. 5 Řešení konfliktů a mezinárodní společenství	32
5. 6 Mezinárodní právo moře.....	38
6. Jihočínské moře a jeho ostrovy.....	40
6. 1 Charakteristika Jihočínského moře.....	40
6. 2 Námořní doprava v Jihočínském moři.....	42
6. 3 Surovinové zdroje v Jihočínském moři	46
6. 4 Ostrovy v Jihočínském moři	51
6. 5 Sporné ostrovy a jejich charakteristika.....	53
7. Nároky jednotlivých států a faktická kontrola území	62
7. 1 Územní nároky jednotlivých aktérů.....	62
7. 2 Územní nároky Čínské lidové republiky	62
7. 3 Územní nároky Tchaj-wanu.....	67
7. 3 Územní nároky Vietnamu	68
7. 4 Územní nároky Filipín	69
7. 5 Územní nároky Malajsie.....	71
7. 6 Územní nároky Bruneje	71
8. Okupace útvarů v Jihočínském moři	72

8. 1 Okupace Paracelských ostrovů	72
8. 2 Okupace Spratlyho ostrovů.....	74
9. Vliv sporů na mezinárodní vztahy	79
9. 1 Účast vnějších aktérů	84
Závěry	87
Summary	90
Zdroje.....	91

Úvod

Tato práce sleduje situaci v Jihočínském moři, které představuje polouzavřené moře v Jihovýchodní Asii obklopené několika pevninskými i ostrovními státy, mezi které patří Brunej, Čína, Filipíny, Vietnam, Malajsie a mezinárodně neuznaný Tchaj-wan. Přístup do Jihočínského moře umožňuje pouze několik mořských průlivů, z nichž nejdůležitější je Malacký průliv mezi Malajským poloostrovem a ostrovem Sumatra. Ten je strategicky důležitý už od středověku, zejména jako dopravní koridor mezi Čínou a Japonskem na jedné straně a Indií, arabským světem a Evropou na straně druhé. Svou důležitost v kontextu mezinárodního obchodu si zachoval dodnes, jelikož přes něj do oblasti Jihočínského moře proudí velké množství surovin jako např. ropa, a současně je i branou pro převážně čínský export zboží dále na západ. Jihočínské moře je tak oblastí s mimořádnou důležitostí na globální úrovni.

V Jihočínském moři se nachází velké množství útvarů soustředěných převážně do dvou souostroví – Spratlyho a Paracelské ostrovů. Záměrně hovořím o útvarech, nikoliv o ostrovech, jelikož se zde ve většině případů nejedná o útvary, které bychom si pod pojmem „ostrov“ běžně představovali. Můžeme zde nalézt několik malých ostrůvků, které však nejsou bez zásobování z pevniny schopné udržet trvalé osídlení a ekonomickou činnost. Oblast je spíše charakteristická vysokým výskytem atolů, písčín, mělčin, útesů a skalisek. Těmto útvarům nebyla ze strany států obklopujících Jihočínské moře dlouhou dobu věnována žádná pozornost. To se však změnilo po druhé světové válce a ve větší míře až v 70. a 80. letech 20. století, kdy si pobřežní státy začaly tyto útvary a přilehlé vody nárokovat. Nároky jednotlivých států se začaly překrývat, což vedlo ke sporům, a v případě Vietnamu a Číny i ke dvěma ozbrojeným střetům v 70. a na konci 80. let. Nároky Číny resp. Tchaj-wanu jsou maximální a dostávají se tak do sporu se všemi státy obklopující Jihočínské moře. V 80. letech byla podepsána nová mezinárodní dohoda o mořském právu (UNCLOS), která do zmíněných sporů přinesla další komplikace, jelikož oproti předešlé úpravě výrazně formalizovala definice a podmínky, za kterých mohou pobřežní státy formálně vznášet nároky na mořské zóny kolem jednotlivých útvarů. UNCLOS zohledňuje, o jak podstatný útvar se jedná, a má vytvořeny tři kategorie „útvary“ na základě kterých je možné vymezit jednotlivé zóny (ostrovy schopné udržet trvalé osídlení, ostatní ostrovy, vynořující se vyvýšeniny). To vede některé státy (vzhledem k ekonomickým možnostem především Čínu) k budování umělých ostrovů na místě, kde se nad vodní hladinou nachází pouze

několik vyčnívajících skal. „Ostrovy“ se pak jednotlivé státy snaží obsadit vojenskou infrastrukturou a budují na nich např. přistávací dráhy pro vojenská letadla.

Důvodem pro okupaci jednotlivých útvarů není jen jejich dopravně exponovaná poloha, ale také předpokládaná naleziště ropy a zemního plynu v oblasti. Odhady množství zásob těchto surovin se mezi odborníky jednotlivých států výrazně liší. Neoptimističtější jsou odhady Číny, naopak odhady amerických odborníků jsou daleko strážlivější. Dalším důvodem pro obsazování ostrovů je snaha o získání teritoria pro rybolov, kvůli kterému zde dochází k častým střetům, kdy jednotlivé státy odstrašují rybářské lodě okolních států pomocí vojenských plavidel. Rybolov je ve světle strategické polohy Jihočínského moře pro obchod a těžbu surovin jako ropa a zemní plyn často opomíjenou součástí těchto sporů, avšak pro některé sousední státy je kvůli zvyšující se spotřebě mořských ryb a živočichů rovněž podstatný.

Hlavním cílem této práce je porovnání územních nároků jednotlivých států v kontextu toho, jaké území skutečně ovládají. Ve všech případech si státy nárokují útvary a s nimi spojené okolní vody ve větším rozsahu, než je množství jimi fakticky kontrolovaných útvarů. To neplatí např. v případě Paracelských ostrovů, Čína zde sice neokupuje každý útvar vyčnívajících z moře, což není ani technicky a ekonomicky možné, ale rozmístění Čínou okupovaných útvarů je takové, že pomocí těchto útvarů a námořních sil je schopna efektivně kontrolovat celé území ostrovů. To naopak neplatí ve Spratlyho ostrovech, kde jsou útvary okupovány celkem pěti státy, které mají na svých největších útvarech zbudovány přístavy a přistávací dráhy pro vojenská letadla.

Řešení konfliktní situace v takto komplikovaném systému sporů je pak v současné době nepravděpodobné, vzhledem k dominantní ekonomické a vojenské pozici Číny a její neochotě zapojit se např. do arbitráže u mezinárodního soudního dvora v Haagu. Jeho rozhodnutí by totiž po svém vlastním souhlasu předcházejícímu konečný verdikt musela respektovat. To se nedá vzhledem k rozsáhlosti čínských nároků předpokládat, je totiž pravděpodobné, že by jistá, pravděpodobně však spíše značná část těchto nároků byla zpochybněna.

2. Cíle práce

Cílem diplomové práce je analýza současných sporů o suverenitu nad ostrovními skupinami v Jihočínském moři. Toho bude dosaženo za pomoci několika dílčích cílů. Prvním dílčím cílem je představení a pochopení toho, co to znamená konflikt v mezinárodních vztazích. S tím souvisí rozbor toho, jaké typy konfliktů mohou v mezinárodních vztazích nastat a jací aktéři se do nich mohou zapojit, dále bude za účelem naplnění dílčího cíle zjištěno, jaké mohou mít konflikty důsledky na samotné aktéry sporu a jejich obyvatelstvo, a případně jaká jsou rizika zapojení dalších aktérů a přenesení lokálních konfliktů na globální úroveň. Součástí tohoto cíle pak bude i zkoumání toho, jaké jsou možnosti řešení konfliktů na různých úrovních případně jestli, a v jakých případech, existuje vyšší autorita pro řešení sporů na mezinárodní úrovni a jaké případné smlouvy a dohody jsou za tímto účelem podepsány.

Dalším dílčím cílem je geografická analýza a hodnocení strategického významu oblasti a jeho významu v mezinárodním postavení. Z tohoto důvodu budou zkoumány jednotlivé charakteristiky Jihočínského počínaje fyzicko-geografickou charakteristikou. Hlavní bod analýzy budou představovat surovinové zdroje Jihočínského moře a to jak ty objevené, tak i předpokládané na základě předběžných průzkumů a odhadů. V případě surovinových zdrojů se bude analýza soustředit zejména na strategické energetické suroviny, jakými jsou např. ropa a zemní plyn. Dalším předmětem výzkumu bude charakteristika námořních tras a typologie námořní dopravy v oblasti Jihočínského moře a přístupových bodů do tohoto polouzavřeného moře. Vzhledem k množství ostrovních států v oblasti a obří ekonomice Číny bude věnována zvýšená pozornost objemu námořní přepravy proudící touto oblastí.

Jelikož je hlavní cíl zaměřen na spory o suverenitu nad ostrovními skupinami, je dalším nutným dílčím cílem geografická charakteristika samotných ostrovních skupin v Jihočínském moři s důrazem na jejich postavení v mezinárodním mořském právu, historii jejich postupného objevování a případného osídlování, či využívání pro různé typy ekonomické činnosti. Na to bude navázáno dalším dílčím cílem, kterým je sumarizace nároků jednotlivých států na jednotlivé části ostrovních skupin v Jihočínském moři, včetně historie jejich nároků, rozbor toho, na čem své územní nároky jednotlivé státy zakládají a se kterými státy se tím dostávají do konfliktu.

Pro posouzení současných sporů je pak důležitým dílčím cílem zmapování postupného obsazování ostrovních skupin, způsobů provádění okupace a dohledu nad jednotlivými částmi ostrovních skupin, případně toho, jakou vojenskou silou a infrastrukturou na okupovaných ostrovech jednotlivé státy disponují.

Dalším dílčím cílem bude v rámci mapování historie okupovaných ostrovních skupin zjištění, jestli v souvislosti s okupací došlo mezi některým z aktérů k ozbrojenému konfliktu, jaké jsou mezinárodní vztahy aktérů z oblasti Jihočínského moře, případně jak se v minulosti řešily drobné konflikty vznikající při „uplatňování“ nárokované suverenity nad ostrovními skupinami. V souvislosti s důležitostí oblasti Jihočínského moře a jeho postavení na globální úrovni pak bude zkoumáno zapojení vnějších aktérů, převážně zemí se strategickým zájmem v oblasti nebo tradičních mocností jako jsou USA, Rusko a Evropská Unie.

Závěrečným dílčím cílem pak bude komparace území, na které jednotlivé státy uplatňují své nároky, a území, které skutečně ovládají pomocí okupace jednotlivých ostrovních útvarů nebo svou vojenskou přítomností v oblasti, která by vylučovala působení ostatních států.

3. Diskuze literatury

O problematiku Jihočínského moře se zabývají převážně autoři z řad právníků kteří sledují probíhající spory v Jihočínském moři z pohledu uzavírání mezinárodních dohod a dodržování mezinárodního práva. Dále se tématu obsáhleji věnují politologové, kteří sledují geopolitické pozadí sporů a jejich dopad na mezinárodní vztahy. V menší míře se sporům v Jihočínském moři věnují historikové a geografové.

Jedním z mnoha autorů, zabývajících se problematikou situace v Jihočínském moři je dlouholetý reportér BBC News Bill Hayton, který ve své knize *The South China Sea – The struggle for power in Asia* přináší komplexní pohled na územní spory v Jihočínském moři, a to i v historických souvislostech v návaznosti na dnešní dobu. Věnuje se zde dokonce popisu období před rokem 1500, tedy období, které nebylo ovlivněno příchodem Evropanů. V další části shrnuje kolonizační éru počínaje portugalským postupem skrze Malacký průliv a následný vývoj oblasti včetně jejího rozdělení až do období druhé světové války. Poválečné období zpracováno v tomto díle je pak významným faktorem pro tuto práci z hlediska pochopení událostí v Jihočínském moři. Soustředí se i na některé události, jež vedly k obsazení části ostrovů v Jihočínském moři Čínou, Vietnamem, Filipínami i ostatními aktéry sporů v této oblasti. Soustředí se mimo jiné na geopolitické pozadí části sporů a přináší pohled na některé incidenty, které se v jihočínském moři kvůli teritoriálním sporům odehrály. Jeho pohled na situaci by se dal označit jako „západní“ jelikož ve své knize často kritizuje Čínu za její snahu získat hegemonii v celém Jihočínském moři. Podobný pohled na chování Číny má řada dalších autorů a to nejen těch západních, vzhledem k tomu jak velké územní nároky si Čína dělá v této oblasti.

Další historické souvislosti a přehled o okupovaných ostrovech nalezneme v knize profesorky Nohg Hong – *UNCLOS and Ocean Dispute Settlement*, která je věnována primárně námořní bezpečnosti a řešení sporů v rámci dohody UNCLOS, přičemž se snaží zhodnotit efektivitu takto řešených sporů a navrhuje vlastní řešení a zavedení praktických mechanismů pro řešení sporů týkajících se mořského území.

Z českých píšících autorů se jich problematice Jihočínského příliš mnoho nevěnuje, výjimku představuje v knize Tomáše Šmída a kol. – *Vybrané konflikty o zdroje a suroviny* Jiřího Suchánka, který se sporům v Jihočínském moři věnuje optikou sporů o těžbu ropy a zemního plynu. Spory spojené s těžbou ropy pak mimo jiné ve své

knize Asia's Cauldron – The end of Stable Pacific popisuje i Robert D. Kaplan, který se dále věnuje otázkám diplomacie a reálné „síly“ pobřežních států Jihočínského moře.

Jihočínskému moři nebyla dlouho dobu věnována přílišná pozornost ze strany autorů, to se však výrazně změnilo s příchodem 21. století. Hodnotnou publikací pro čerpání informací o sporech v Jihočínském moři je, od Ralfa Emmerse, *Geopolitics and Maritime Territorial Disputes in East Asia*, kde shrnuje překrývající se nároky v Jihočínském moři na pozadí geopolitiky jednotlivých aktérů. Obdobně se tématu věnuje Jing Huang a Andrew Billo v knize *Territorial Disputes in the South China Sea*. Soustředí se na komplexní přístup k problému teritoriálních sporů a rozebírají zde počátky konfliktů o nárokovaná území. Dále se věnují popisu právní situaci v případě arbitráže Filipín namířené proti Číně. Rovněž hodnotí roli regionálních aktérů a vlivu ASEAN na probíhající spory. Závěrem se pak věnují možným řešením.

Důležitý zdroj informací pak představují online publikace dostupné z Peace Palace Library na adrese: <https://www.peacepalacelibrary.nl/south-china-sea-new-titles/>. Tématu se věnuje velké množství autorů, a je možné nalézt množství článků se zaměřením na jednotlivá dílčí témata v rámci teritoriálních sporů v Jihočínském moři. Dílčím tématem týkající se Jihočínského moře může být např. pohled na teritoriální spory jednotlivých států optikou mezinárodního práva, řešení sporů za pomoci mechanismů mezinárodního společenství. Těmto tématům se ve svých článcích věnuje např. Anne Hsiu-An Hsiao popisující dopad arbitráže, kterou vedou Filipíny proti Číně, na Tchajwanské nároky. Jiangyu Wang se pak výsledky této arbitráže hodnotí z čínského pohledu a shrnuje čínský postoj k jejím verdiktům.

Mnoho autorů se pak věnuje popisu vztahů a incidentů odehrávajících se v jihočínském moři mezi jednotlivými aktéry sporů. Jde např. o články Jonathana Fenbyho, který popisuje „agresivní čínské nároky“ a jejich dopady na sousedící státy s těmito nároky v jihočínském moři, dále se dotýká i otázky případného zapojení USA do těchto sporů. Obdobným tématům se věnuje i Jason J. Blazevic, který se zaměřuje na čínsko-vietnamské vztahy, zapojení do sporů, konflikty těchto zemí a jejich důvody.

Nemalá část autorů se věnuje i tématu budování umělých ostrovů a to ve dvou rovinách. První rovinou je pohled mezinárodního mořského práva na takto vybudované ostrovy. To je důležité vzhledem k vymezení námořních zón v okolí „ostrovů“ v Jihočínském moři. Tuto problematiku obsahují např. články Imogena Saunderse, který

hodnotí převážně čínské nároky na vytyčení námořních zón v okolí umělých ostrovů. Stejnému tématu se pak věnuje i Suzanne S. Kimble, která shrnuje právo na vymezení jednotlivých námořních zón v rámci dohody UNCLOS a dále se soustředí komplexně na Čínské nároky ve Spratlyho ostrovech, budování umělých ostrovů v místě skal a vynořujících se vyvýšenin. shrnuje rovněž i mezinárodní arbitráž ze strany Filipín vedenou proti Číně i Čínské odmítnutí výsledků této arbitráže.

Druhou rovinou budování umělých ostrovů jsou jejich ekologické dopady na korálové útesy a rybí populace, pro které tyto útesy představují důležité útočiště z hlediska jejich rozmnožování. Tomuto tématu se věnuje např. Tim Stephens. Hledisko rybolovu související s okupací jednotlivých částí Jihočínského moře zkoumá dále Hongzhou Zhang se Samem Batemanem a Alan Dupont s Christopherem Bakerem. Tito autoři ve svých člancích popisují problémy, které přináší sporné území pro rybáře z jednotlivých zemí a konflikty, do kterých se na moři dostávají s námořními silami ostatních států.

Výše zmínění autoři představují pouze malou část z celkového množství autorů zabývajících se alespoň okrajově o jednotlivé aspekty sporů v Jihočínském moři. Rovněž množství dílčích témat bychom mohli rozšířit, jelikož se jedná o poměrně komplexní problematiku umožňující použití mnoha hledisek a zapojení mnoha odborníků ze širokého spektra oborů.

4. Pracovní hypotézy

Na základě dosud jen povrchního studia literatury lze formulovat několik předběžných hypotéz, které se práce pokusí potvrdit, nebo naopak vyvrátit:

- 1) Hlavní „geopolitickou“ hodnotou sporných území je fakt, že přes něj vedou hospodářsky mimořádně důležité dopravní námořní trasy, potenciální zásoby nerostných surovin pravděpodobně hrají jen podřadnou roli.
- 2) Všechny pobřežní státy Jihočínského moře na jeho dopravně exponované poloze vydělávají, není tedy v jejich strategickém zájmu vyhrotit spory tak, aby vedly k blokaci nebo omezení těchto dopravních tras.
- 3) Obdobný je i zájem mezinárodního společenství, které proto bude asi většinou upřednostňovat taková řešení, která nepovedou k ovládnutí celého sporného území jedním aktérem.
- 4) Důležitou roli v prosazování námořních nároků budou mít jen obtížně doložitelné historické nároky, méně časté bude nárokování podle „přírodních“ hledisek, tj. podle smlouvy UNCLOS.
- 5) Vojenské aktivity v oblasti jsou – ve světle předchozích hypotéz – většinou států realizovány jen jako dodatečné argumenty posilující územní nároky (osídlení území, jeho faktické ovládnutí), nejsou dosud směřovány ke kontrole dopravních tras.
- 6) Rovněž občasné vojenské incidenty se omezují na účastníky sporu a nejsou do nich vtaženy 3. strany.

5. Teorie územních sporů

Úvod

Napříč celou známou historií lidstva bychom složitě hledali období, které by neprovázely konflikty a dalo se tak označit jako zcela mírové. Historii lidstva provází od počátku boj s přírodními silami a zástupci živočišné říše, později pak dochází ke konfliktům mezi jednotlivými skupinami lidské populace. Tyto konflikty měly z počátku pravděpodobně podobu bojů o zajištění potravy, které následně s rostoucí početností jednotlivých populací dostaly podobu teritoriálních neboli územních sporů. Teritoriálním typem konfliktů pak můžeme charakterizovat většinu válek ve starověku, středověku i novověku. Lze sem zařadit většinu konfliktů od stěhování národů, po koloniální objevy (Šmíd 2010). Můžeme tvrdit, že historie lidstva je historií násilí, které nezmenšenou měrou pokračuje i v současnosti. Moderní konflikty se pak od konfliktů minulých staletí výrazně liší především svým destruktivním charakterem a rozsáhlým dopadem, který s minulostí nelze srovnávat, zejména kvůli rychlému technologickému pokroku a modernizaci zbraní, stejně jako neschopností vytvořit dostatečně účinný systém mechanismů pro nenásilné řešení konfliktů v mezinárodních vztazích (Waisová 2005a).

Následující kapitola bude proto zaměřena na teoretické aspekty konfliktů v mezinárodních vztazích a důležitost jejich zkoumání. Proto je důležité nejprve vymezit, v jakém případě se jedná o konflikt a co si pod tímto pojmem můžeme představit, dále vymezit jednotlivé typy konfliktů v mezinárodních vztazích s důrazem na jejich prevenci, dopady a způsoby řešení již vzniklých konfliktů. Rovněž je potřeba vymezit postupné fáze konfliktu, na nichž jsou vázány jednotlivé metody jejich řešení. Způsob řešení mezinárodních konfliktů je pak spojen s mezinárodním právem a řadou mezinárodních vládních i nevládních organizací, ty nejvýznamnější ve vztahu k řešení mezinárodních konfliktů a sporů je nutné představit a zhodnotit jejich prostředky a možnosti v preventivní činnosti, při řešení již vzniklých konfliktů i následné post konfliktní rekonstrukci a stabilizaci vztahů mezi stranami konfliktu.

5. 1 Definice konfliktu

Definice toho, co můžeme v mezinárodních vztazích označit jako konflikt a jeho vymezení je poměrně problematická záležitost vzhledem k otázkám, které v souvislosti s konfliktem vyvstávají. Mezi ty základní, které je třeba zodpovědět podle Waisové (2005a) patří: Co je to konflikt? Kdy začíná? Kdy končí? Je konflikt hybnou silou sociálního vývoje? Jsou vztahy v rámci společnosti primárně konfliktní či kooperativní?

Pokud bychom začali samotným slovem konflikt, tak vycházíme z latinského *conflictio* což lze do češtiny přeložit jako narážet nebo udeřit (Tesař 2007), jiný výklad nabízí Latinský slovník, (2018) a sice srážka nebo střetnutí. Podle Krejčího (2007) se pak konfliktem rozumí situace kdy určitá skupina (kmen, etnická skupina, ideologické uskupení či stát) nebo jednotlivec je v cílevědomém sporu s jednou či více skupinami či jednotlivci a konflikt je tak nástrojem pro zachování nebo zvýšení sociálních jistot, statusu či moci. Takto definovaný konflikt je pak nutné odlišit od soutěže. Při soutěži se aktéři rovněž snaží dosáhnout téhož cíle na úkor ostatních, ale v rámci pravidel platných pro všechny, jejichž dodržování stojí nad zájmy aktérů a dodržení pravidel je tak důležitější než dosažení cíle.

Vhodnější vymezení konfliktu z hlediska mezinárodních vztahů přináší (Waisová 2005b), podle ní má konflikt obecně čtyři základní charakteristiky, a to (1.) aktéry, kteří (2.) jednájí, aby (3.) prosadili své zájmy, které jsou (4.) neslučitelné. Kombinací těchto charakteristik pak můžeme definovat konflikt jako „*sociální situaci, kdy v tomtéž okamžiku minimálně dva aktéři usilují o získání téhož statku, přičemž tohoto statku není dostatek, aby uspokojil poptávku všech aktérů.*“ (Waisová 2005b.) Důležitým doplněním této definice je, že takto pojatý konflikt nemusí nutně obsahovat prvky ozbrojeného násilí. Může se jednat o činnosti jako propaganda, diplomacie, demonstrace, bojkot a sankce.

Pro potřeby téhle práce budeme většinou pracovat s pojmem konflikt v mezinárodních vztazích, k tomu je nutné, aby alespoň jedna ze stran konfliktu byla organizovaný stát, který spolu s ostatními aktéry usiluje o získání téhož statku v oblasti národních hodnot a témat (nezávislost, právo na sebeurčení, hranice území, distribuce domácí a mezinárodní moci, přístup k moci atd.), přičemž tohoto statku není dostatek pro uspokojení základních potřeb všech aktérů (Waisová 2005b).

5.2 Typy konfliktů

Pro studium a řešení konfliktů potřebujeme mimo jiné určit, o jaký typ konfliktu se jedná, jelikož ne všechny postupy a metody jsou v praxi použitelné při snaze předejít eskalaci konfliktu, snažit se zastavit nebo zmírnit dopady již plně rozběhnutého konfliktu, nebo např. předejít opětovnému zvyšování násilí při již utichajícím konfliktu.

Členění různých podob konfliktu je otázkou především toho, jaká zvolíme kritéria. Jedním ze základních členění můžeme podle použitých prostředků označit dělení na konflikty ozbrojené a neozbrojené, respektive násilné a nenásilné. (Šmíd 2010) V případě, že strany řeší konflikt pouze mírovými prostředky, jedná se o konflikt nenásilný. Naopak pokud některá ze stran konfliktu použije násilné prostředky, jedná se o násilný konflikt. K násilným konfliktům se z hlediska klasifikace v mezinárodním právu vztahuje dokument Ženevské konvence. (Waisová 2005b). Tento dokument dělí ozbrojené konflikty následovně:

Typ A: ozbrojený konflikt mezi státy včetně okupace (i částečné)

Typ B: boj proti okupaci, boj národů proti koloniálním a rasistickým režimům za sebeurčení

Typ C: ozbrojený konflikt na území smluvní strany mezi jejími ozbrojenými silami a jinými organizovanými ozbrojenými skupinami majícími velení a kontrolujícími část území, jež umožňuje provádět trvalé a koordinované vojenské operace a aplikovat ŽÚ. Nepatří sem izolované násilné činy, vnitřní nepokoje apod.

Typ D: každý jiný ozbrojený konflikt na území smluvní strany (Jukl 2005)

Kategorie typu A a B mají velmi přísná pravidla vedení boje, kterými se musí řídit a existují jasně definované kontrolní mechanismy. U kategorií typu C a D je možnost mezinárodní kontroly složitější jelikož se jedná o vnitrostátní konflikty. V případě kdy mezinárodní společenství působí jako prostředník nebo garant řešení např. prostřednictvím mírových misí, uznáním povstalců apod., můžeme hovořit o tzv. Internacionalizovaných vnitrostátních konfliktech (Jukl 2005).

Další klasifikační kritérium pro posouzení konfliktů v mezinárodních vztazích je tzv. „umístění“ konfliktu v mezinárodním systému, kdy rozřazujeme konflikty do tzv. analytických hladin nebo rovin. Podle tohoto kritéria pak můžeme konflikty rozdělit na systémové, mezistátní a vnitrostátní. V případě systémových konfliktů jde o ty, které mění základní strukturu systému, jeho pravidla, distribuci moci a hodnoty. Mezistátní konflikty pak nemají potenciál měnit strukturu, hodnoty a pravidla systému. Jde o konflikty mezi tzv. jednotkami, nejčastěji státy. Vnitrostátní konflikty se pak odehrávají uvnitř jednotek (států). Jde např. o situace, kdy se nevládní či opoziční skupina postaví proti vládě státu, války za nezávislost, občanské války (Waisová 2005a).

Třetím způsobem jak rozdělit konflikty v mezinárodních vztazích je jejich klasifikace podle příčiny vzniku, jinak řečeno, co je předmětem jejich neslučitelnosti zájmu či nepřátelství. V takovémto případě lze konflikty rozdělit nejprve do dvou základních skupin a to:

- 1) **Konflikt zájmů** – *„Konflikt zájmů představuje takový střet, který je veden o nějaký hmatatelný či „obchodovatelný“ statek v podobě ekonomického profitu, suroviny, zdroje, politické nadvlády či podobných záležitostí.“* (Šmíd 2010)

Tento typ konfliktu je pak podle Šmída (2010) vzhledem k jeho zaměření relativně jednodušší přivést ke kompromisu, jelikož lze ve většině případů objektivně analyzovat vzájemnou neslučitelnost zájmů, lze ji měřit, dělit a následně dovést do stavu, kdy je konflikt oběma aktéry vnímán jako tzv. hra s nenulovým součtem.

- 2) **Konflikt hodnot** – Tyto konflikty souvisejí s méně materiálními záležitostmi než konflikty zájmů. V případě konfliktů hodnot hovoříme nejčastěji o etnických konfliktech, náboženských konfliktech a ideologických konfliktech. Jejich hnacím motorem je nepřátelství a paradoxně jsou bezprostředně více měřitelné než zájmy, neboť hodnoty, víry a postoje jsou svou povahou vědomé (Šmíd 2010).

V případě konfliktu zájmů je pak na místě ještě provést dělení na **a) konflikt o území**, a to v případě kdy území přináší nějaký ekonomický či zahraničněpolitický zisk. V případě kdy zmíněný zisk chybí a jde v z hlediska zájmového území pouze o symbolickou či historickou hodnotu, z něhož vyplývá především vnitropolitická

hodnota, patří tento konflikt do kategorie konfliktů hodnot. Dále mezi zájmy patří **b) ekonomický konflikt**, do kterého spadá více variant jako např. konflikt o surovinové zdroje, o přístup na trhy, o obchodní cesty a podobně. Poslední dílčí kategorií je **c) politický konflikt** – hegemonie, geopolitická nadvláda (kolonie, expanze) apod. (Šmíd 2010).

Teorie her

V případě konfliktu zájmů výše byla zmíněna tzv. hra s nenulovým součtem, jedná se o jednu ze součástí tzv. teorie her. Teorie her patří mezi základní modely, které mezinárodní vztahy používají při svém výzkumu a studiu a vycházejí z neoklasické ekonomické analýzy. Tato teorie dokáže modelovat situace mezinárodních vztahů, mimo jiné umožňuje zabývat se pojmem tichého vyjednávání, rozvojem spolupráce otázkou racionality jednání či strategií jednání, chování a rozhodování. Při použití teorie her v mezinárodních vztazích je základním předpokladem, že a) aktéři/hráči jsou racionální (což v mezinárodních vztazích znamená, že aktéři – státy se snaží dosáhnout co nejvyšších zisků s co nejmenšími náklady/ztrátami), b) pravidla hry jsou známa všem hráčům a v průběhu hry nedochází k jejich změně, c) všichni hráči znají hodnoty, o které se hraje, a vědí, jaké zisky či ztráty je čekají (Waisová 2005a).

Tím se dostáváme ke dvěma modelům, jenž využívá teorie her, tyto vycházejí z rozlišení výsledků. „*Jde o model hry s nulovým součtem, který představuje situaci, kdy dva či více aktérů mají zájem o určitý statek, který je nerozmnožitelný či nedělitelný (aktéři jej za nedělitelný považují).*“ (Waisová 2005b) V případě hry s nulovým součtem to co získá jeden aktér, ztrácí ostatní aktéři, jde tak o realistický model nekooperativní situace v mezinárodním systému, kde jsou aktéři rozdělení na vítěze a poražené. Druhým modelem je „*Model hry s nenulovým součtem, který představuje situaci, kdy dva či více aktérů mají zájem o určitý statek, který je rozmnožitelný či dělitelný (aktéři jej za dělitelný považují).*“ (Waisová 2005b) Aktéři jsou v takovémto případě ochotní vzdát se své části statku a rozdělení statku mezi více aktérů nechápou jako svou osobní ztrátu či prohru. Aktéři v případě hry s nenulovým součtem mohou dosáhnout buď kompromisu, a to v případě, že uspokojí své rozdílné zájmy a jsou spokojeni i přes určité ztráty. Nebo mohou aktéři dosáhnout tzv. pozitivního součtu, a to v případě, že je statek rozmnožitelný, všichni aktéři uspokojí své zájmy a žádný z aktérů nezíská nic na úkor ostatních. (Waisová 2005b)

Pokud bychom se vrátili k ozbrojeným, čili násilným konfliktům můžeme u nich sledovat řadu charakteristik, podle kterých tyto konflikty můžeme dále dělit. Jelikož při násilných konfliktech dochází ke ztrátám na životech, nabízí se dělení podle velikosti ztrát. Od roku 1989 probíhá *Uppsala Conflict Data Project* pod záštitou švédského ministerstva zahraničních věcí a do roku 2012 pod vedením Petera Wallensteena, který spolu s Margareta Sollenberg ozbrojené konflikty rozděluje a specifikuje podle počtu mrtvých následovně: (Waisová 2005a)

- 1) Méně závažné ozbrojené konflikty – konflikty s minimálně 25 mrtvými, ale méně než 1000 mrtvými v průběhu celého konfliktu.
- 2) Závažnější ozbrojené konflikty – během celého konfliktu více než 1000 obětí, přičemž během jednoho roku zemře mezi 25 a 1000 lidí.
- 3) Války – mají minimálně 1000 obětí během jednoho roku (Wallenstein, Sollenberg 1995)

Jelikož se ozbrojené konflikty odehrávají v prostoru a mezi různým počtem aktérů, je dále nutné vymezit geografický rámec konfliktů. Z tohoto pohledu můžeme konflikty rozdělit na:

- 1) Lokální válka – odehrávající se uvnitř státu nebo mezi dvěma státy
- 2) Regionální válka – zapojeno je více států jednoho regionu
- 3) Globální válka – zapojeno je větší množství zemí z různých regionů a kontinentů (Šmíd 2010)

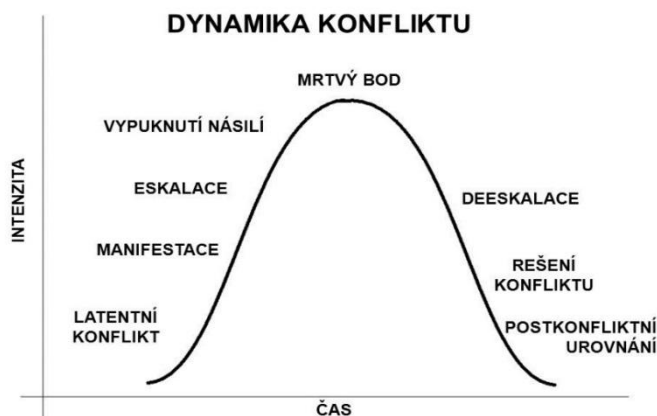
Dále můžeme pracovat s dělením podle délky trvání na krátké a vleklé války, krátké zpravidla rozhoduje jediná bitva díky výrazné převaze jednoho z aktérů. Vleklé války pak znamenají řadu bitev, trvají přes rok a někdy i celá desetiletí, obvykle jsou síly aktérů vyrovnané. Můžeme přidat dělení podle intenzity na omezené a totální války. Omezené války se vedou pro dosažení omezeného politického cíle, jako např. připojení určitého území. Nejsou při nich mobilizovány všechny zdroje a většinou mají malý dopad na civilní obyvatelstvo, často končí nerozhodně nebo kompromisem. Totální války se naopak vedou pro dosažení absolutního cíle s využitím všech dostupných zdrojů státu, většinou s přímým negativním dopadem na civilní obyvatelstvo. Totálním cílem je obecně zničení protivníka, a tak není většinou možné ukončit tento typ konfliktu dohodou, ale jen porážkou jedné ze stran (Šmíd 2010).

5. 3 Dynamika konfliktu

Podle Waisové (2005a) výzkum v oblasti mezinárodních vztahů ukázal, že většina z nich prochází v čase různými stádii a stupni intenzity. Šmíd (2010) Uvádí, že konflikty mají svoji dynamiku, neprobíhají lineárně, vzestupně či sestupně, ale většina konfliktů má spíše podobu velmi nepravidelných vln a pravděpodobně žádný konflikt neprojde shodně všemi fázemi. To můžeme částečně přičíst tomu, že konflikty jsou z hlediska jejich povahy závislé na samotných aktérech. Aktéři pak mají každý svůj určitý zájem, cíl, mají rozdílné způsoby chování a jednání (Waisová 2005a). Konflikty pak mohou být aktéry odlišně vnímány, především samotný význam konfliktu, který nebývá vnímán oběma stranami symetricky. Konflikty pak mohou být aktéry bagatelizovány nebo naopak sekuritizovány (Šmíd 2010). Změna výše zmíněných zájmů, cílů a jednání pak může vést k proměně vztahů mezi aktéry a následně se tak promítnout do proměny konfliktu či jeho zformování a manifestaci. Tyto změny můžeme označit jako dynamiku konfliktu, nebo konfliktní cyklus (Waisová 2005a).

Základní stupně konfliktního cyklu mohou vypadat následovně:

- Latentní konflikt
- Manifestace konfliktu
- Eskalace konfliktu
- Mrtvý bod konfliktu
- Deeskalace konfliktu
- Řešení konfliktu
- Postkonfliktní urovnání vztahů (budování míru),(Waisová 2005a)

Obr. 1: Konfliktní cyklus, (Waisová 2005a)

První a nejnižší fází je latentní konflikt tj. „stav kdy rozdílné pozice a neslučitelné požadavky na definované hodnoty jsou jednou stranou artikulovány a druhá strana si je toho vědoma. Tato úroveň konfliktu je nenásilná a neshody mezi stranami o neslučitelné hodnoty stále nejsou tak velké (nebo strany dostatečně silné), aby to vedlo k přímé konfrontaci.“ (Šmíd 2010). Prevencí proti postupu konfliktu do další fáze je preventivní mnohaúrovňová diplomacie, podpora spolupráce a komunikace na všech úrovních a dlouhodobé budování stabilního míru. Pokud tyto nástroje selžou a alespoň jeden z aktérů přistoupí k artikulaci svých neslučitelných zájmů a veřejně vysloví úmysl tyto zájmy chránit na úkor druhé strany, můžeme hovořit o manifestaci konfliktu (Waisová 2005a). Nástrojem řešení v tomto stádiu konfliktu je preventivní diplomacie, v případě jejího neúspěchu může dojít k eskalaci konfliktu.

Pokud se konflikt dostane do fáze eskalace, znamená to, že se aktéři snaží dosáhnout svých cílů, žádný z nich nechce ustoupit ze svých maximálních požadavků a hledají podporu pro své záměry u dalších aktérů. To vede k vytváření spojeneckých aliancí a polarizaci politických elit což je jednou ze součástí konfliktu, která přispívá k jeho dalšímu vyhrocení (Waisová 2005b). Jelikož je fáze eskalace příliš obsáhlá, lze ji dále rozdělit na čtyři dílčí fáze, a) diskuze, b) polarizace, c) izolace, d) destrukce, které se liší způsobem komunikace a interakcí mezi stranami konfliktu, způsobem vzájemného vnímání a pojetím vzájemného vztahu, chápáním možného výsledku a preferovanou strategií jednání v konfliktu (Fisher 1995).

- a) Diskuze – v této fázi, i přes nepřátelské chování aktérů stále není narušena důvěra mezi stranami konfliktu, ani výměna informací. Vzájemné vnímání protivníků je nezkreslené a pozitivní, probíhá mezi nimi živá komunikace. Takto vzniklý konflikt lze řešit vyjednáváním, které by mělo vést k překonání neslučitelnosti zájmů. Dalším případným nástrojem je smírčí či vyrovnávací řízení, s cílem usnadnit komunikaci mezi jednotlivými stranami konfliktu.
- b) Polarizace – dochází ke snižování vzájemné důvěry a respektu mezi aktéry, objevuje se negativní vnímání a stereotypní smýšlení o protivníkovi. Stále nedochází k použití násilí, konflikt se řeší formou konzultací, soudních řízení, případně pomocí mediace, kdy se jedná o dobrovolný proces, při kterém třetí strana usnadňuje stranám sporu komunikaci.

- c) Izolace – aktéři se chovají převážně nepřátelsky, snaží se protivníka poškodit a ohrožit. V této fázi je komunikace omezena na minimum a aktéři hojně používají propagandu, spor se prohlubuje a narůstá nedorozumění. Dochází k mobilizaci ozbrojených sil a za určitých podmínek jsou aktéři ochotní vstoupit do války. Může docházet k omezeným vojenským střetům velmi malého rozsahu s cílem demonstrovat vlastní sílu a připravenost. Odvrátit vstup do další fáze eskalace, lze za použití konzultace, arbitráže, sankce, embarga, krizové diplomacie a s pomocí nátlaku.
- d) Destrukce – cílem se stává zničení nebo minimálně porážka nepřítele. Často se spor rozšiřuje o další témata. Dochází k hledání spojenců a u lokálních válek hrozí jejich přerostení v regionální, v krajním případě v globální válku. Komunikace je omezena na vedení násilných a ozbrojených střetů. Jako nástroje pro řešení v této fázi konfliktu lze použít tzv. peacekeeping a peaceenforcement viz níže (Waisová 2005a).

Obsáhlost eskalační fáze dokládá i tabulka č. 1 s vymezením 24 fází intenzity konfliktu doplněná o typy akcí často podnikaných jednotlivými aktéry právě v dané fázi eskalace. Nutno dodat, že ne každý konflikt dosáhne při eskalaci nejvyššího 24. stupně, který představuje totální válku ve světovém měřítku. V tabulce můžeme pozorovat tři zlomové body, a to krize, hluboká krize a válka (Krejčí 2007).

Krize v tomto případě obsahuje fázi manifestace a od sedmého stupně můžeme hovořit o vysoce napjaté situaci, kdy se již začíná schylovat k ozbrojenému násilí. Pokud se pak konflikt nadále zintenzivňuje, dostává se do fáze hluboké krize začínající přerušením diplomatických styků a pokračující řadou ozbrojených střetů. Vrcholnou úrovní je pak Válka, tedy pravidelný přímý vojenský střet s dlouhodobým použitím síly a s masivním rozsahem destrukce (Krejčí 2007).

Tab. 1: 24 stupňů eskalace konfliktu

Eskalační stupeň	Oblast akcí	Typ akce
0	mírový stav	konflikty nedosahují intenzity krize
KRIZE		
1	diplomacie	protestní nóty
2	propaganda	polooficiální obvinění pohrůžky
3	diplomacie	povolání velvyslance ke konzultacím domů
4	diplomacie	odvolání velvyslance
5	diplomacie	hrozba vážnými důsledky
6	diplomacie	hrozba omezeným hospodářským bojkotem
7	hospodářské vztahy	omezený hospodářský bojkot
8	diplomacie	hrozba úplnou ekonomickou blokadou
9	hospodářské vztahy	ekonomická blokáda
10	propaganda	široké oficiální obviňování a denunciování
11	vojenství	demonstrace síly bez konfrontace
12	vojenství	částečná mobilizace
13	vojenství	omezená konfrontace vojenských sil
14	vojenství	úplná mobilizace
HLUBOKÁ KRIZE		
15	diplomacie	formální přerušení diplomatických styků
16	veřejnost	přerušení dopravních a dalších komunikací mezi občany
17	vojenství, ekonomik	formální blokáda
18	veřejnost	omezená evakuace
19	vojenství	okázalá omezená demonstrace síly
VÁLKA		
20	vojenství	kontrolovaná lokální válka
21	vojenství	omezená celosvětová válka
22	veřejnost	"úplná" evakuace
23	vojenství	lokální jaderná válka
24	vojenství	totální válka ve světovém měřítku

Zdroj: KREJČÍ, O. *Mezinárodní politika 2007*

Poté co proběhne fáze eskalace je klíčovou fází konfliktu jeho tzv. mrtvý bod. Jde o situaci, kdy ani jedna ze stran není schopná protivníka porazit a prosadit tak svůj neslučitelný zájem. V této fázi se aktéři nacházejí v podobně bezvýhodné situaci a jde tak o nejvhodnější moment pro zahájení jednání mezi aktéry jako první krok k deeskalaci konfliktu. Význam mrtvého bodu však klesá při zapojení třetí strany, která násilím přinutí protivníky k akceptování navrhnutého řešení, nebo minimálně příměří (Waisová 2005b).

Ve fázi deeskalace se pak snižuje destruktivní síla konfliktu a klesá jeho intenzita. Mění se vztah mezi aktéry, kteří snižují své nároky, dochází k oživení komunikace a výměna nezkreslených informací a snaha najít řešení pro všechny strany konfliktu. Podpořit deeskalaci lze dále navázáním či obnovením diplomatických vztahů, zvýšením lokálních mírových kapacit, vstupem neutrální třetí strany, omezením rozsahu sporných témat, specifikací požadavku protivníků, dohodami o příměří, kontrolou zbrojení a odzbrojení, vnímáním konfliktu jako hry s nenulovým součtem a nepřítomností obav ze ztráty prestiže (Waisová 2005b).

Po fázi deeskalace přichází na řadu fáze řešení konfliktu a jeho ukončení, Waisová (2005a) uvádí osm forem ukončení konfliktů.

- 1) Změna pořadí priorit v agendě politiky jednotlivých aktérů, případně jednoho z aktérů přičemž tato změna obvykle vede k podobné situaci u druhé strany sporu. Aktéři přestanou vnímat konflikt jako hru s nulovým součtem a jsou ochotní ke kompromisům a k zahájení jednání. Přispívá k této formě ukončení konfliktu výměna politického vedení.
- 2) Další řešení může představovat rozdělení statku, kdy se stranám rovněž podaří přestat vnímat situaci jako hru s nulovým součtem, podaří se jim překonat neslučitelnost zájmů a upouští od maximalizace svých zisků. Díky rozdělení statku jsou aktéři schopni alespoň částečně uspokojit své vlastní potřeby.
- 3) Tzv. horse-trading neboli „obchod kus za kus“ je rovněž jedním z případných řešení konfliktů. Je to možné, pokud je spor veden minimálně o dva statky, aktéři soustředí svou hlavní prioritu na odlišné statky a každá ze stran pak získá zvolený statek. Jde o typické řešení ve vnitrostátních konfliktech a o jakýsi druh kompromisu, kdy každá ze stran získá sice celý statek, ale nejsou uspokojeny všechny její požadavky.
- 4) Pokud se strany dohodnou na společné správě a využívání statku, např. správě určitého teritoria jako tzv. kondominia (území pod společnou správou dvou a více států), jde o další způsob řešení jako tzv. sdílená kontrola. V případě sporu o surovinové zdroje je možným řešením např. dohoda o vytvoření společné firmy a dělba nákladů i zisků.
- 5) Přenechání kontroly neboli externalizace kontroly sporného statku. Např. mezinárodní protektoráty. V ekonomické oblasti pak poskytnutí koncesí soukromé firmě.

- 6) Volba vnějšího mechanismu. V takovémto případě podléhá řešení rozhodnutí třetí strany např. arbitráž nebo verdikt Mezinárodního soudního dvora v Haagu. Strany sporu se v tomto případě vzdávají bezprostřední možnosti ovlivnění a kontroly rozhodnutí a zavazují se toto rozhodnutí akceptovat.
- 7) Stává se, že ani jedna strana sporu už nemá zájem na vyhocení konfliktu, ale současně neprojevuje ochotu konflikt oficiálně ukončit. Aktéři se snaží získat čas a oddálit definitivní rozhodnutí, konflikt tak může být ponechán svému vlastnímu osudu, odsunut do pozadí či dokonce „zapomenut“.
- 8) Schopnost aktérů pokračovat v konfliktu nebo zvolit způsob jeho ukončení může být ovlivněna donucovacím zásahem třetí strany, která má k tomuto prostředky. Tzv. vynucení míru.

Poslední fáze konfliktu je současně tou nejdělsí, jde o postkonfliktní urovnání vztahů a budování míru. V této fázi je nutné obnovit diplomatické, ekonomické, kulturní a sociální vztahy mezi stranami konfliktu. To může v řadě případů představovat složitý proces, např. kvůli různým válečným zločinům a skutečným či domnělým křivdám. Dále se budují komunikační kanály a navazuje dlouhodobá spolupráce, to vše za účelem nastolení stabilního míru. V případě, že se jednalo o vnitrostátní konflikt, je nutné obnovení institucí státu, politického systému a státní identity, dále budování infrastruktury, občanské společnosti a ekonomického sektoru (Waisová 2005b).

5. 4 Prevence konfliktů

Na přelomu osmdesátých a devadesátých let, po rozpadu bipolárního uspořádání světa došlo k uvolnění pohybu informací, technologií, kapitálu, ideologických a náboženských směrů. Globalizace různých tematických oblastí (kultura, technologie, ekonomika a bezpečnost) proměnila mezinárodní i vnitrostátní prostředí v mnoha zemích světa, a došlo tak k vytvoření nových podmínek mezinárodních a vnitrostátních konfliktů. Devadesátá léta byla poznamenána řadou mezistátních i vnitrostátních konfliktů, které způsobili rozsáhlou humanitární krizi. Tyto proměny mezinárodního prostředí pak přiměly obor řešení konfliktů soustředit se na vývojovou dynamiku konfliktů, na environmentální konflikty, na ekonomické, kulturní a společenské rysy konfliktů, na vytvoření funkčního systému včasného varování, na rozšíření aktivit v oblasti preventivní diplomacie a na poválečnou rekonstrukci oblastí (Waisová 2005a).

V tradičním přístupu do 90. let převládal názor, že nejvhodnější způsob řešení konfliktu je tzv. management konfliktu, který se soustředí pouze na prevenci eskalaci konfliktu, zastavení konfliktu či zmírnění jeho destruktivních dopadů. U managementu konfliktu jsou často bojující strany jen odděleny za použití vojenské síly z vnějšku a dochází k tzv. negativnímu míru. Tento postup se ukázal jako nedostatečný a z toho důvodu se v 90. letech začal uplatňovat teoretický přístup tzv. conflict resolution neboli řešení konfliktu. Ten se snaží odhalit a vyřešit základní příčiny, které způsobily vznik konfliktu, dále transformovat vztahy mezi stranami sporu tak, aby po ukončení jednoho konfliktu nedošlo k vypuknutí konfliktu nového tj. uspokojit základní potřeby všech stran sporu. Toto komplexní řešení tak zahrnuje analýzu dynamiky konfliktu, analýzu příčin konfliktu a analýzu racionálních a strategických kalkulací aktérů konfliktu (Waisová 2005a).

Zkušenosti z konfliktů v 90. letech vzniklých při rozpadu bipolárního uspořádání světa vedly mezinárodní společnosti (na základě vysokých ztrát na životech, utrpení civilního obyvatelstva v oblastech násilných konfliktů, destabilizace řady regionů, náklady na rozsáhlou humanitární pomoc a poválečnou rekonstrukci oblastí) k tomu, že se státy a mezinárodní organizace začaly více soustředit na prevenci vypuknutí násilí v konfliktech v mezinárodních vztazích a nalezení řešení konfliktu v jeho počáteční, nebo jakékoliv další nenásilné fázi. Prevence zahrnuje zahraniční politiku, intervenci, rozvojovou pomoc, vytváření a prosazování mezinárodních norem atd. Můžeme rozlišit dva preventivní přístupy ve vztahu ke konfliktům.

- 1) Přímá prevence – cílem je zabránit ozbrojené/násilné eskalaci konfliktu a snížit nebezpečí jeho vyhrocení. Jako nástroje sem lze zahrnout diplomatickou intervenci, mediaci a dlouhodobé mírové mise.
- 2) Strukturální prevence – jde o vytvoření takových podmínek, aby spory vznikaly jen minimálně a riziko jejich násilného vyhrocení zůstalo na nejnižším možném stupni. Je zde snaha o zjištění základních příčin sporu a ovlivnění neslučitelnosti zájmů protivníků. Jako strukturální prevenci lze označit dlouhodobou podporu a budování občanské společnosti, dále hospodářskou, rozvojovou, technickou, politickou i kulturní spolupráci. (Waisová 2005a)

Pod vlivem zkušeností se stále narůstajícím destruktivním charakterem, zvyšujícím se utrpením civilního obyvatelstva a narůstajícími materiálními ztrátami řada států a mezinárodních organizací klade důraz na včasné předcházení vypuknutí násilí vytvořením tzv. systému včasného varování. Dosud však neexistuje shoda v tom, kdo a jakým způsobem by měl tento systém vytvořit. O vytvoření vhodných ukazatelů se snaží řada vědeckých pracovišť i řada mezinárodních organizací. Potřebu vytvoření tohoto systému deklarovali představitelé Organizace spojených národů, především generální tajemník, oddělení peacekeepingových operací, Valné shromáždění a Rada bezpečnosti. Jedním z nejvýznamnějších počínů v oblasti vytvoření systému včasného varování je spolupráce OSN a skupinou Světové banky, která vedla k vytvoření devíti hlavních ukazatelů a příznaků změn prostředí a vyhrocení konfliktu.

- 1) V zemi v níž proběhl **násilný konflikt v posledních deseti letech**, se výrazně zvyšuje pravděpodobnost jeho opakování kvůli ekonomickému vyčerpání a velmi často i kvůli etnickým a sociálním problémům.
- 2) Ohroženy jsou státy s **nízkým příjmem** v přepočtu na jednoho obyvatele (méně než 745 USD na hlavu/rok), jelikož chudoba obyvatelstva způsobuje jejich hledání alternativního či dokonce nelegálního způsobu obživy.
- 3) **Vysoká závislost státu na vývozu jedné nezpracované suroviny** je dalším faktorem, která přináší riziko spojené i s nepatrným snížením ceny dané komodity, která tak může destabilizovat ekonomický systém státu a společnosti.
- 4) **Politická nestabilita**, jako důsledek transformace struktur státu, nebo rozpadu právního systému a uspořádání kdy vláda není schopná účinně vládnout na území státu nebo v jeho částech.
- 5) Při **omezení občanských a politických práv** se zvyšuje šance vypuknutí konfliktu nebo jeho násilná eskalace, jelikož skupiny obyvatelstva se snaží i za použití násilí vyjádřit svůj odpor k takovéto politice.
- 6) **Vysoká militarizace**, kdy země s vysokým podílem výdajů na zbrojení a rozvinutou kulturou držení zbraně mají větší sklon vstupovat do ozbrojených konfliktů.
- 7) Pravděpodobnost konfliktu se zvyšuje s přílišnou **etnickou dominancí** jedné skupiny na klíčových postech ve vládě, státních institucích nebo ekonomice.
- 8) V regionech s **probíhajícím konfliktem**, se zvyšuje pravděpodobnost jeho rozšíření.

9) **Vysoká nezaměstnanost mládeže**, která frustruje mladé lidi a přispívá k jejich radikalizaci (Waisová 2005a)

„Vliv jednotlivých faktorů a jejich proměn může být v různých zemích odlišný. Faktor, který v jedné zemi vyvolá destabilizaci a vyhrocení konfliktu, nemusí mít v jiné zemi nutně stejný dopad. V mnoha případech závisí vypuknutí násilí na charakteru společnosti, na jejích tradicích, na tlaku okolního prostředí, geopolitických podmínkách atd.“ (Waisová 2005a)

K těmto devíti zmíněným ukazatelům se v procesu zkoumání rizik váže šest obecných kategorií, které umožňují přesněji specifikovat dané prostředí, příčiny konfliktu a strany sporu. (WORLD BANK 2003)

- 1) Charakter sociálních a etnických vztahů
- 2) Charakter vládnutí a politických institucí
- 3) Stav lidských práv a bezpečnosti
- 4) Stav a charakter ekonomických struktur a hospodářský výkon
- 5) Stav životního prostředí a přístup k přírodním zdrojům
- 6) Vnější faktory

5. 5 Řešení konfliktů a mezinárodní společenství

Na řešení konfliktů v mezinárodních vztazích se podílí různé typy aktérů, z nichž každý má jiné možnosti vstoupit do vznikajícího, nebo již probíhajícího konfliktu. Studium konfliktů se rovněž zabývá celá škála organizací, které mohou přinést teoretické poznatky, avšak vzhledem ke svým prostředkům nemají možnost přímého řešení konfliktů.

Mezinárodní organizace

Neboli instituce, jejichž struktura, složení a zájmy překračují státní hranice. Mezinárodní organizace představují institucionalizovanou formu spolupráce v nejrůznějších oblastech. Mají relativně stabilní právní základ v podobě zakládající listiny, vlastní právní subjektivitu a svou vlastní stálou činnost. Tyto organizace, agentury, sdružení a rady působící v globálním, nebo regionálním měřítku jsou zřizovány za účelem zajišťování a reprezentaci zájmů dvou typů sociálních skupin – států a nestátních či nevládních institucí (Krejčí 2007).

Mezistátní organizace

Mezistátní organizace je instituce vzniklá na základě smlouvy založené na mezinárodním právu, dvěma či více státy k zajištění spolupráce v určité oblasti aktivity státu. Ve struktuře mezistátních organizací pak lze zpravidla nalézt tři typy orgánů, a to všeobecné shromáždění zástupců členských států, volenou radu či výbor, technický i výkonný sekretariát v čele s tajemníkem či ředitelem. K těmto orgánům pak ještě spadají různé pomocné orgány v podobě komisí, výborů a přidružených institucí. Geografický rozsah působnosti mezistátních organizací může být od úrovně lokální až po globální působnost (Krejčí 2007).

Mezinárodní nevládní organizace

Tyto organizace zahrnují nejrůznější asociace, společnosti, nadace, unie, výbory, kluby, ligy, konference, federace konvence atd., většina z nich jsou vysoce specializovaná uskupení, jejichž členové se rekrutují na celosvětové úrovni. Mezi nejznámější mezinárodní nevládní organizace v souvislosti s konflikty patří Mezinárodní výbor červeného kříže, Lékaři bez hranic a Amnesty International. Ve srovnání se státy nedisponují mezinárodní nevládní organizace legální autoritou a mají omezený rozpočet (Waisová 2005b).

Podle definice OSN je „nevládní organizace neprofitující skupina občanů založená na základě dobrovolnosti, která je organizovaná na lokální, národní či mezinárodní úrovni. Nevládní organizace se orientuje na zvláštní úkoly a je řízena lidmi se stejným zájmem. Nevládní organizace mohou vykonávat nejrůznější služby a funkce, včetně funkcí humanitárních, artikulují zájmy občanů vůči vládám, monitorují politiku a podporují politickou participaci na místní úrovni. Nevládní organizace provádějí analýzy a expertízy, fungují jako systém včasného varování a pomáhají implementovat mezinárodní dohody.“ (OSN 2018a)

Mezinárodní nevládní organizace hrají důležitou roli při spolupráci s Organizací spojených národů zejména spolupráce s Hospodářskou a sociální radou OSN (ECOSOC) založená na článku 71 Charty OSN. Mezinárodním nevládním organizacím může být na základě rezoluce Valného shromáždění udělen tzv. konzultativní status. Rovněž byla po rozvinutí spolupráce nevládních organizací a OSN vytvořena Konference nevládních organizací, která se snaží působit jako odborný poradce a konzultant pro mnohé orgány a agentury OSN. Vedle toho mají nevládní organizace

možnost získat tzv. přidružený status u Oddělení pro veřejné informace. Za účelem umožnění nevládním organizacím oficiálně informovat OSN o jejich práci, záměrech, zjištěných informacích a faktech byl zřízen osmnáctičlenný výkonný výbor zástupců obou stran, ten rovněž umožňuje Organizaci spojených národů navázat oficiální spolupráci s nevládními organizacemi a uskutečňovat pomocí nich své vlastní cíle a naplňovat aktivity OSN (Waisová 2005a).

Organizace spojených národů

„Organizace spojených národů byla založena po druhé světové válce s vizí možnosti předcházet konfliktům a s távajícími konflikty řešit mírovou cestou. OSN je komplexní síť mnoha orgánů, organizací, programů, výborů a konferencí, která má široké pole působnosti.“ (Waisová 2005b)

OSN vznikla v říjnu 1945, kdy vstoupila v platnost její zakládající listina – Charta OSN, kterou podepsalo 50. států. Ta stanovuje základní cíle a strukturu OSN:

- 1) Udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a za tím účelem kolektivně konat.
- 2) Rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů.
- 3) Uskutečňovat mezinárodní součinnost řešením mezinárodních problémů rázu hospodářského, sociálního, kulturního nebo humanitního a podporováním a posilováním úcty k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství.
- 4) Být střediskem, které by uvádělo v soulad úsilí národů o dosažení těchto společných cílů (Krejčí 2007).

Hlavními orgány OSN jsou:

- Valné shromáždění
- Rada bezpečnosti
- Sekretariát
- Ekonomická a sociální rada (ECOSOC)
- Poručenská rada
- Mezinárodní soudní dvůr
- Pod tyto hlavní orgány pak spadají specializované agentury, programy a fondy (United Nations 2000).

Valné shromáždění OSN sestává ze zástupců všech členských států OSN, kterých je v současné době 193. Každý stát má při hlasování Valného shromáždění jeden hlas, bez ohledu na jeho velikost, počet obyvatel, hospodářské postavení atd. Valné shromáždění jedná o všech otázkách a oblastech, které stanovuje Charta OSN s výjimkou témat projednávaných Radou bezpečnosti. Usnáší se ve formě rezolucí, které nejsou právně závazné, a tedy nejsou vynutitelné. Většina otázek je projednávána v šesti hlavních výborech.

- Výbor pro odzbrojení a mezinárodní bezpečnost
- Hospodářský a finanční výbor
- Sociální, humanitární a kulturní výbor
- Zvláštní výbor pro politické otázky a otázky dekolonizace
- Administrativní a rozpočtový výbor
- Právní výbor (United Nations 2000)

Rada bezpečnosti má v současné době pět stálých členů (USA, Rusko, Čína, Francie, Velká Británie) a deset nestálých členů. Pět stálých členů disponuje právem veta, které mohou použít u všech projednávaných otázek, kromě rozhodování o procedurálních pravidlech Rady bezpečnosti. Při rozhodování o tématu světového míru rozhoduje Rada bezpečnosti většinou devíti hlasů, přičemž jednotliví členové Rady bezpečnosti se mohou vzdát hlasování, aby bylo umožněno dosažení rozhodnutí i v případě rozdílných názorů stálých členů rady. Rada odpovídá za udržování světového míru a mezinárodní bezpečnosti. Je jediným orgánem OSN, který může na základě kapitoly VII Charty OSN o akcích při ohrožení míru využít uvalení sankcí či embarga, přerušit diplomatických, hospodářských či leteckých, námořních a železničních styků, dále využít vynucení mír (peaceenforcement) a použití síly. Rada bezpečnosti má rovněž pravomoc rozhodnout o vyslání jednotek na podporu udržení míru (peacekeeping). Další pravomocí na základě kapitoly VII Charty OSN je zřizování mezinárodních trestních tribunálů s cílem postihovat osoby, které vážným způsobem porušily mezinárodní humanitární právo (United Nations 2000).

Sekretariát je tvořen generálním tajemníkem a pod něj spadajícím správním aparátem, tj. politická a odborná oddělení, sekretariát pomocných organizací a konferencí, oddělením všeobecných služeb. Ve vztahu k mezinárodním konfliktům je sekretariát zodpovědný za řízení a správu mírových operací, zprostředkovatelskou službu v mezinárodních sporech (United Nations 2000).

Jeho klíčové součásti, které mají vliv na řešení konfliktů, jsou:

- Úřad pro právní otázky (OLA)
- Odbor pro politické otázky (DPA)
- Odbor pro otázky k odzbrojení (DDA)
- Odbor pro mírové operace (DPKO)
- Odbor pro ekonomické a sociální otázky (DESA)
- Odbor veřejných informací (DPI) (Waisová 2005a)

Při řešení konfliktů v mezinárodních vztazích hraje kromě jednotlivých odborů a úřadů důležitou roli generální tajemník OSN, který se jako nejvyšší správní úředník podílí na jednání a činnosti všech hlavních orgánů a OSN kromě činnosti mezinárodního soudního dvora. Generální tajemník dále předsedá Správnímu výboru pro koordinaci, což je společné zasedání vedoucích fondů, programů a speciálních agentur OSN. Díky své osobní nezávislosti, nestrannosti, bezúhonnosti a prestiži působí často jako zprostředkovatel v mezinárodních sporech, nebo poskytuje tzv. dobré služby (Krejčí 2007).

Ekonomická a sociální rada (ECOSOC) je rada složená z 54 členů, kteří jsou voleni Valným shromážděním na období 3 let. ECOSOC vede a koordinuje činnost Valného shromáždění v hospodářské, sociální a kulturní oblasti a v oblasti lidských práv. ECOSOC se snaží předcházet vypuknutí násilných konfliktů prostřednictvím ekonomického rozvoje v nejchudších oblastech. Důležitou činností je spolupráce s mezinárodními, regionálními i lokálními nevládními organizacemi, kterým může udělovat tzv. konzultativní status, ten umožňuje spolupráci v rámci systému OSN, informovat ECOSOC o událostech v regionu jejich působnosti a působit jako součást implementace některých rozvojových programů (United Nations 2000).

Poručenskou radu tvoří pět stálých členů rady bezpečnosti, avšak její činnost byla formálně ukončena v roce 1994. Její úlohou bylo do té doby spravovat jedenáct oblastí, které po druhé světové válce nezískaly statut samostatných nezávislých států.

Mezinárodní soudní dvůr v Haagu, je jedinou ze šesti hlavních institucí, která nesídlí v New Yorku. Může řešit spory mezi státy, pokud je o to stranami sporu požádán, nebo může vydávat poradní posudky pro hlavní orgány OSN i pro některé specializované agentury systému OSN. Rovněž má možnost pověřit jednotlivce, orgán, úřad, komisi či jinou organizaci, aby provedli šetření nebo podali ke konkrétnímu sporu

znalecký posudek. Mezinárodní soudní dvůr je přístupný pouze státům, a to těm, které uznaly jeho jurisdikci. Při svých rozhodnutích v mezinárodních sporech aplikuje a) mezinárodní úmluvy, b) mezinárodní obyčej, c) obecné právní zásady. (Waisová 2005a)

Nástroje řešení konfliktů

OSN patří mezi nejvýznamnější hráče na poli mezinárodních konfliktů, co se týká prostředků pro jejich řešení, mezi diplomatické nástroje řešení konfliktů můžeme zařadit:

- Arbitráž – proces kdy vnější aktér, který je uznán všemi protivníky, učiní rozhodnutí. Aktéři dopředu přijímají rozhodnutí jako závazné.
- Smírčí řízení – zapojení třetí strany, která se snaží přimět protivníky k dohodě pomocí zvýšené vzájemné komunikace, návrhů řešení atd. Smírčí řízení a jeho návrh nejsou na rozdíl od arbitráže závazné.
- Vyšetřovací mise – vedeny třetí stranou za účelem určení objektivní skutečnosti a objektivní podstaty sporu.
- Dobré služby – třetí strana usnadňuje komunikaci mezi protivníky, nestává se účastníkem vyjednávání a jedná jen ve věcech, o které je stranami sporu požádána.
- Soudní řízení – pokud protivníci uznají takovýto soud, je pro ně jeho rozhodnutí závazné.
- Mediace – proces kdy třetí strana asistuje při vyjednávání.
- Vyjednávání – diskuze a komunikace mezi stranami sporu s možností dosažení dohody.
- Varování – zdůrazněním případných následků lze varovat strany sporu před eskalací konfliktu. (Waisová 2005b)

Tyto diplomatické prostředky můžeme označit jako součást tzv. peacemakingu, tj. „soubor diplomatických jednání, jejichž cílem je odradit strany sporu od použití násilí a přivést je k dohodě, a to na základě nástrojů, které předpokládá kapitola VI Charty OSN.“ (Waisová 2005a)

Na základě kapitoly VII Charty OSN existuje možnost použití vojenských donucovacích prostředků při ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu. Pokud se opatření nezahrnující použití vojenské síly ukážou, jako nedostatečná může Rada

bezpečnosti „*podniknout takové akce leteckými, námořními nebo pozemními silami, jaké považuje za nutné k udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti. Takové akce mohou zahrnovat demonstrace, blokádu a jiné operace leteckými, námořními nebo pozemními silami členů Organizace spojených národů.*“ (OSN 2018a). Takový postup lze označit jako peaceenforcement, od války ho odlišuje, na rozdíl od cíle porážky protivníka, cíl donutit dotčený stát aby upustil od určitého jednání a soustředil se na nenásilné řešení sporu. Můžeme se rovněž setkat s pojmem peacekeeping což je podle Waisové (2005a) „*nedonucovací rozmístění ozbrojených sil, jejichž cílem je řešení konfliktu, prevence vypuknutí násilí a postkonfliktní rekonstrukce. Peacekeeping podléhá souhlasu dotčených států a nevyžaduje určení agresora.*“

5. 6 Mezinárodní právo moře

Jelikož je tato práce zaměřena na územní spory v Jihočínském moři, je nutné zmínit některé důležité součásti mezinárodního práva moří, to zahrnuje základní normy chování států a nestátních aktérů světové politiky na mořích a oceánech. Pro státy, které ji ratifikovali je závaznou dohodou Konvence o mořském právu OSN neboli *United Nations Convention on the Law of the Sea* tj. UNCLOS. Tato konvence byla podepsána v roce 1982 119 státy a vstoupila v platnost 16. 11. 1994. Konvence stanovuje využití moří a oceánů včetně jejich vzdušného prostoru a mořského dna, mimo jiné stanovila z hlediska prostorového rozložení světového oceánu následující zóny (Ištok 2004):

- 1) Pobřežní moře – každý pobřežní stát má právo ustanovit své pobřežní moře, které nepřekročí šířku 12 námořních mil od základní linie vymezené v souladu s konvencí. Platí zde svrchovanost pobřežního státu stejně jako na mořské dno i vzdušný prostor. Plavidla a vzdušné dopravní prostředky mají v jeho rámci umožněn volný pohyb, pokud neohrožují mír nebo bezpečnost pobřežního státu. Všechna plavidla v teritoriálním moři podléhají jurisdikci pobřežního státu (UNCLOS 2018a).
- 2) Přilehlá zóna – vymežitelná do vzdálenosti 24 mil od základní linie, pobřežní stát zde vykonává kontrolu s cílem bránit své právní předpisy. Ostatní státy zde mají zaručenu svobodu plavby a volného přeletu (Ištok 2004).
- 3) Výlučná ekonomická zóna (EEZ) – vymezena 200 námořních mil od základní linie. Přiznává přilehlému státu exkluzivní pravomoci v oblasti využívání živých

i neživých přírodních zdrojů. Přilehlý stát má rovněž pravomoc stanovit zde kvóty pro využití těchto zdrojů. Ostatní státy zde mají právo svobody plavby a přeletu, rovněž kladení kabelů a potrubí (UNCLOS 2018a). Podle Ištoka (2004) je význam EEZ značný jelikož zde např. z hlediska rybolovu (do 200 námořních mil od pobřeží) probíhá většina světového výlovu ryb.

- 4) Kontinentální šelf – svrchované právo na využívání kontinentálního šelfu sahající po izobatu 200 m s cílem průzkumu a využívání jeho přírodních zdrojů. Platí zde rovněž svoboda plavby, přeletu a kladení podmořských kabelů a potrubí (Ištok 2004).
- 5) Volné moře – od hranice EEZ, žádný stát si zde nesmí uplatňovat svoji svrchovanost, platí zde svoboda plavby a přeletu, svoboda klást podmořské kabely a potrubí, svoboda budovat umělé ostrovy a jiné zařízení povolené mezinárodním právem, svoboda rybolovu a vědeckého výzkumu (Ištok 2004).

Základní linie, o které hovoříme výše, je pak podle konvence totožná s pobřežní linií, pokud je přímá, bez zálivů, širokých ústí řek a ostrovů. V opačném případě je základní linie vyznačena pomocí geometrické konstrukce na základě průběhu pobřežní linie (Ištok 2004).

Důležitou oblastí, o které hovoří UNCLOS je pro účely této práce stanovení, k jakým strukturám na moři lze přiřadit jednotlivé zóny. Ty můžeme rozdělit na „*Islands*“ tedy ostrovy, podle článku 121 dohody UNCLOS definované jako „*přírodou vytvořená oblast země, obklopená vodou, která je při přílivu nad vodou.*“ (Zákon č. 241/1996 sb.) Dále „*Rocks*“ neboli skály, které jsou v období přílivu nad mořskou hladinou, ale „*neumožňují trvalé osídlení nebo vlastní ekonomickou existenci.*“ (Zákon č. 241/1996 sb.) Třetím typem jsou pak „*Low-tide elevations*“ neboli vynořující se vyvýšeniny tj. „*přírodou vytvořená oblast země, obklopená vodou a vyčnívající nad ní za největšího odlivu, avšak je zaplavována za největšího přílivu.*“ (Zákon č. 241/1996 sb.) Rozdíly a důležitost zařazení do jednotlivých kategorií je značná, neboť ostrovy mohou generovat jak pobřežní moře, tak výlučnou ekonomickou zónu což může představovat jednak plochu o rozloze až 452 čtverečních námořních mil teritoriálního moře, dále až 125 600 čtverečních námořních mil EEZ. Skály generují pouze pobřežní moře tj. nejvýše 452 čtverečních námořních mil a k vynořujícím se vyvýšeninám pak nenáleží žádná z výše zmíněných zón (Hayton 2014).

6. Jihočínské moře a jeho ostrovy

6. 1 Charakteristika Jihočínského moře

V případě oblasti Jihočínského moře jde o tzv. polouzavřené moře (*semi-closed sea*). Úmluva OSN o mořském právu (UNCLOS) definuje ve svém článku 122 „uzavřené a polouzavřené moře“ jako „záliv, pánev nebo moře obklopené dvěma nebo více státy a spojené s volným mořem úzkou výpustí nebo sestávající zcela nebo především z pobřežních moří a výlučných ekonomických zón dvou nebo více pobřežních států“ (Zákon č. 241/1996 sb.). Jde o rozsáhlou oblast se středem zhruba na 15° s. š., 114° v. d., severní hranici (cca 25° s. š.) tvoří Tchajwanský průliv, východní hranici představují Filipínské ostrovy a Luzonský průliv (cca 121° v. d.), na jihu je pak moře ohraničeno Karimatským průlivem mezi ostrovy Borneo a Sumatra (cca 2° s. š.), západní hranice je tvořena Malackým průlivem (cca 103° v. d.) mezi Sumatrou a Malajským poloostrovem a dále Thajským zálivem. (Google LLC 2018) Klima je převážně tropické, ovlivněné střídáním monsunových období. Severozápadní monsun od listopadu do března přináší silný suchý vítr a od května do září jihovýchodní monsun způsobuje období dešťů a občasný výskyt tajfunů. Ty pak velmi často přecházejí přes území Filipín severně směrem k Tchaj-wanu a Japonsku nebo západně směrem k Vietnamu a jižním provinciím Číny (Snidal 2000). Průměrné roční srážky se pak v oblasti Jihočínského moře pohybují mezi 2000 a 3000 mm. (Rosenberg 2018).

Rozloha Jihočínského moře je cca 3 500 000 km² a je tak jedno z největších polouzavřených moří na světě. Jeho průměrná hloubka je 1212 metrů a nejhlubší bod leží 5559 metrů pod hladinou (Rosenberg 2018). Podle UNCLOS by v případě polouzavřených moří měly státy spolupracovat při uplatňování svých práv a povinností vzhledem ke konvenci, dále při vědeckém výzkumu, využívání živých přírodních zdrojů a jejich ochraně (UNCLOS 2018a). Státy obklopující Jihočínské moře jsou: Brunej, Čína (Čínská lidová republika), Filipíny, Indonésie, Malajsie, Singapur, Tchaj-wan (Čínská republika) a Vietnam. Přímý přístup mají prostřednictvím Thajského zálivu Kambodža a Thajsko.

Oblast je charakteristická vysokým výskytem malých ostrovů, atolů, písčín, mělčin, útesů a skalisek, velká část z nich je předmětem teritoriálních sporů mezi státy obklopujících Jihočínské moře, vzhledem k UNCLOS konvenci hraje podstatnou roli, zda se jedná o ostrov, skály či tzv. „vynořující se vyvýšeniny“. Těchto útvarů můžeme v Jihočínském moři nalézt přes 230, přičemž největší je ostrov Itu Aba s rozlohou 0,49 km² (Song 2008).

Obr. 2: Jihočínské moře, <https://www.eia.gov/beta/international/regions-topics.cfm?RegionTopicID=SCS>

Tab. 2: Charakteristiky států s přístupem k Jihočínskému moři

Stát	Počet obyvatel [miliony]	Rozloha [km ²]	Výdaje na armádu [mld. \$]	Počet vojáků [tisíce]
Brunej	0,43	5 765	0,424	.
Čína	1 367,49	9 569 960	214,787	2 335
Filipíny	100,99	300 000	3,870	220
Indonésie	255,99	1 904 569	7,641	476
Kambodža	15,70	181 035	0,278	125
Malajsie	30,52	329 847	4,549	110
Singapur	5,67	720	7,417	72
Thajsko	67,97	513 120	5,737	310
Tchaj-wan	23,41	35 980	9,803	300
Vietnam	94,35	331 210	4,571	415

Zdroj: CIA, the World Factbook (2018); Globalfirepower.com (2018)

6. 2 Námořní doprava v Jihočínskému moři

Jihočínské moře je v současnosti jednou z nejvytíženějších námořních dopravních cest – ročně zde proplouvá velké množství lodí, obchodních kontejnerových i ropných tankerů, které spojují čínské, tchajwanské, jihokorejské a japonské přístavy s Evropou, která představuje odbytiště zboží, zatímco opačným směrem z oblasti středního východu a západní Austrálie proudí suroviny jako např. ropa. Odhady hovoří o tom, že přes Jihočínské moře proudí více než 50 % světového námořního obchodu. Podle odhadů tudy putuje asi polovina světové produkce zkapalněného zemního plynu a jedna třetina světové těžby ropy (Hayton 2014).

Klíčovým bodem v námořní dopravě je pro vstup do Jihočínského moře Malacký průliv mezi ostrovem Sumatra a Malajským poloostrovem a Singapurský průliv. Tento průliv je současně klíčovou částí celosvětové námořní dopravy jak z hlediska ekonomického, tak na úrovni strategické. Jde o nejkratší spojnicí mezi Indickým oceánem a Pacifikem (Gilmartin 2008). Podle dostupných údajů dochází k neustálému nárůstu počtu lodí proplouvajícími těmito průlivy, v roce 2016 dosáhl nového historického maxima 83 740 lodí ročně, což představuje průměrně 229 lodí denně. Pro srovnání, počet lodí, které ročně proplouvaly těmito průlivy v roce 2000, byl 55 957. Tento počet postupně rostl až do roku 2008, kdy dosáhl maxima 76 381 lodí za rok. Zpomalení světové ekonomiky po roce 2008 se dotklo i počtu proplouvajících lodí

a v roce 2009 došlo k poklesu, od té doby však počet lodí opět roste. (Seatrade Maritime News 2018)

Co se týká typologie lodí plujících přes Malacký průliv, najdeme zde hlavně ropné tankery, ropné supertankery, lodě na sypký náklad (obilí, uhlí, ruda, cement atd.) a kontejnerové lodě. Celkový počet tankerové přepravy pro rok 2016 byl 25,439 lodí, z toho 19 466 připadá na klasické ropné tankery, které představovaly druhý největší typ lodí plující těmito vodami. Rovněž představují 23% podíl na celkovém množství lodí plujících Malackým průplavem (Seatrade Maritime News 2018). Největším typem lodí pak byly ropné tankery třídy VLCC, tzv. supertankery dosahující délky až 470 metrů a ponoru 20 metrů (Maritime Connector 2018), ty představovaly s počtem 5 973 lodí 6 % na celkové lodní dopravě. Dalším typem lodí jsou lodě na sypký náklad s počtem lodí 15 547 a 12% podílem na lodní dopravě. Kontejnerových lodí bychom zde v roce 2016 napočítali 25 786 a tvořily tak 33 % všech zde plujících lodí (Seatrade Maritime News 2018).

Z hlediska přepravy ropy v Jihočínském moři jde o klíčový zájem pro velké světové ekonomiky jako Čínu, Japonsko, Jižní Koreu a Taiwan. Rovněž množství zkapalněného zemního plynu (LNG) proudící přes Jihočínské moře je značné, představuje přes polovinu světového obchodu s touto surovinou. Polovina z tohoto množství končí v Japonsku, zbytek putuje do Jižní Koreje, Číny, Taiwanu a ostatních zemí regionu. Téměř 75 % LNG exportovaného do regionu Jihočínského moře pochází z Kataru, Malajsie, Indonésie a Austrálie. Další významnou surovinou proudící přes Jihočínské moře je uhlí (zahrnující energetické uhlí pro výrobu elektřiny i hutní uhlí pro výrobu oceli), a to od dvou největších světových exportérů, kterými jsou Austrálie a Indonésie. Uhlí, které je přepravováno přes Jihočínské moře je důležitou součástí ekonomiky Číny, Japonska i Indie (S&P Global Platts 2016).

Vzhledem k rostoucí spotřebě ropy a zemního plynu nabývá námořní trasa přes Jihočínské moře neustále na významu. V roce 1993 bylo přes Malacký průliv dopravováno cca 7 milionů barelů ropy za den (bbl/d), což představovalo 20 % světového námořního obchodu s ropou. V roce 2011 už dopravené množství představovalo více než 15 milionů bbl/d tj. cca jednu třetinu světového námořního obchodu s ropou. Malacký průliv se tak stal, z hlediska objemu přepravené ropy srovnatelným s Hormuzským průlivem (17 milionů bbl/d) mezi Perským zálivem

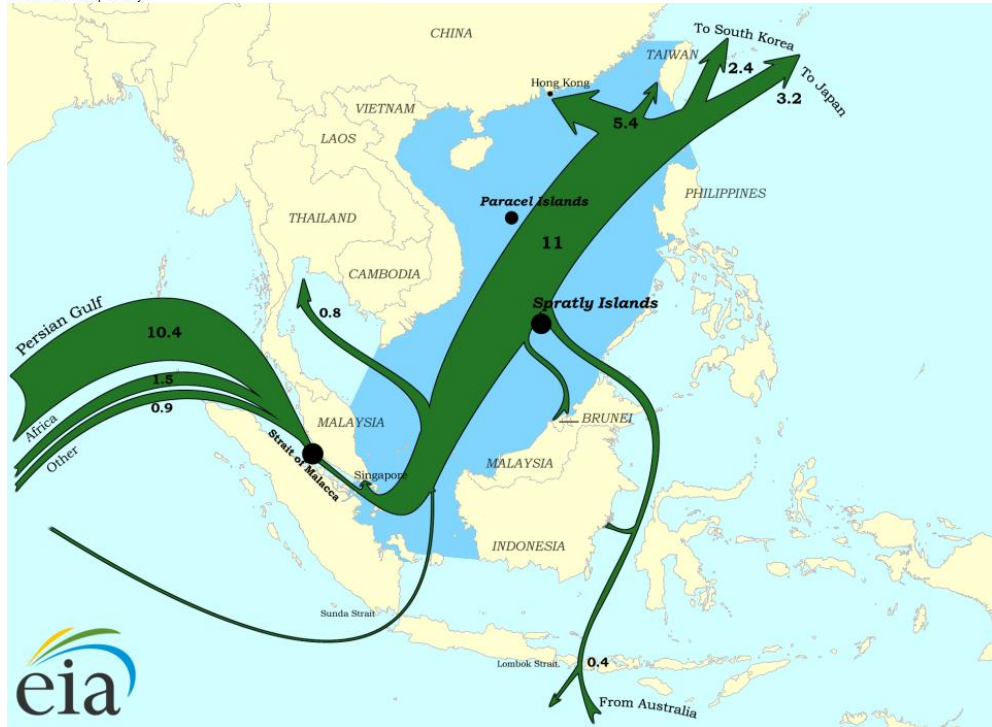
a Arabským mořem. Značné množství ropy míří do Malackého průlivu je transportováno do rafinerií v Singapuru a Malajsií odkud pak na východoasijský trh míří v podobě paliva pro motorová vozidla a tryskového paliva pro leteckou dopravu (EIA 2013a).

Tab. 3: Spotřeba ropy a LNG a jejich produkce v roce 2015

	Spotřeba		Produkce	
	Ropa [milion bbl/d]	LNG [bilion krychlových stop/rok]	Ropa [milion bbl/d]	LNG [bilion krychlových stop/rok]
Čína	12,3	6,6	5,2	4,5
Japonsko	4,1	4,4	0,1	0,2
Jižní Korea	2,5	1,6	0,1	0
Taiwan	1	0,7	0	0

Zdroj: <https://www.eia.gov/beta/international/?fips=WOTC&trk=c>

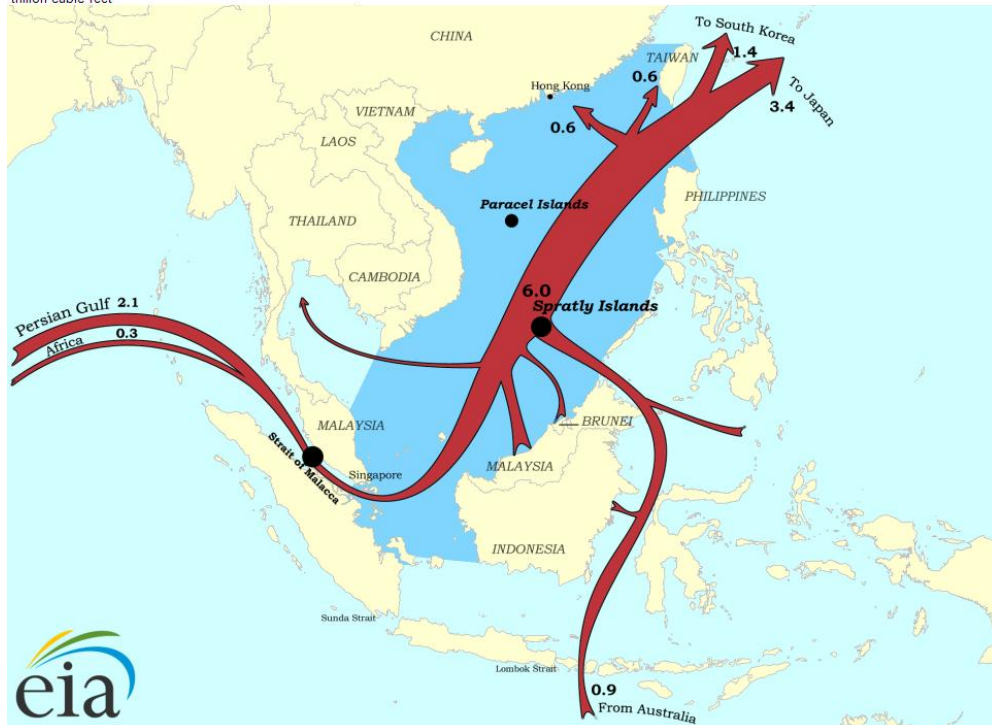
Major crude oil trade flows in the South China Sea (2011)
million barrels per day

Obr.3: Množství přepravené ropy přes Jihočínské moře. Zdroj:

<https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=10671>

Major LNG trade flows in the South China Sea (2011)
trillion cubic feet

Obr.4: Množství přepravené ropy přes Jihočínské moře. Zdroj:

<https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=10671>

6. 3 Surovinové zdroje v Jihočínském moři

Mimo důležité námořní cesty má Jihočínské moře svůj význam rovněž jako bohatý zdroj přírodních surovin. Ty při jejich neustále narůstající spotřebě s rostoucími populacemi pobřežních států představují mnohdy jádro teritoriálních sporů v oblasti Jihočínského moře, následující podkapitola bude proto zaměřena především na těžbu ropy spolu se zemním plynem, jejich potenciální naleziště a odhadované množství těchto surovin. Nemalý význam má Jihočínské moře i pro rybolov, který je rovněž spojen s teritoriálními spory, a to podobně jako u ropy především kvůli snižujícím se populacím lovených ryb a narůstající spotřebě.

Ropa a zemní plyn

Ropa představuje strategickou surovinu a její hledání v oblasti Jihočínského moře započalo v 60. letech 20. století když v roce 1968 OSN sponzorovalo průzkum mořského dna. Velká očekávání v tomto směru měla hlavně Čína (ČLR), která v jednom ze svých prvních odhadů očekávala zásoby v množství až 105 miliard barelů ropy a to jen v oblasti Paracelských a Spratleyho ostrovů. V celé oblasti Jihočínského moře pak odhadovala zásoby až na 213 miliard barelů ropy. Nicméně v odhadech množství zásob ropy panují značné neshody. Odhady nečínských odborníků jsou daleko nižší, a například USGS v letech 1993 až 1994 odhadoval zásoby ropy v Jihočínském moři na 28 miliard barelů ropy. Problémy v odhadech způsobuje i relativně nízká geologická probádanost. Co se týká ověřených zásob tak např. údaje z roku 2000 hovořily o 7,7 miliardách barelů ropy v celém Jihočínském moři, na sporných Spratlyho a Paracelských ostrovech pak ověřené zásoby nejsou (Šmíd 2010).

Současné odhady z čínského pohledu hovoří o 125 miliardách barelů ropy a 500 bilionech krychlových stop zemního plynu a jde tak stále o nejoptimističtější odhad (Meierding 2017). Naproti tomu USGS je ve svých odhadech daleko konzervativnější, které představují 11 miliard barelů ropy a 190 bilionů krychlových stop zemního plynu, přičemž uvádí, že tyto zásoby jsou srovnatelné s prokázanými zásobami ropy v Mexiku, nebo dvěma třetinami prokázaných zásob zemního plynu v Evropě (s vyloučením Ruska). USGS dále dodává, že na základě odhadů z roku 2012 je možné předpokládat další zásoby v množství 12 miliard barelů ropy a 160 bilionů krychlových stop zemního plynu v neprobádaných oblastech, přičemž zhruba pětina těchto zásob by měla ležet ve sporném území Jihočínského moře, zejména v oblasti Reed Bank severovýchodně od

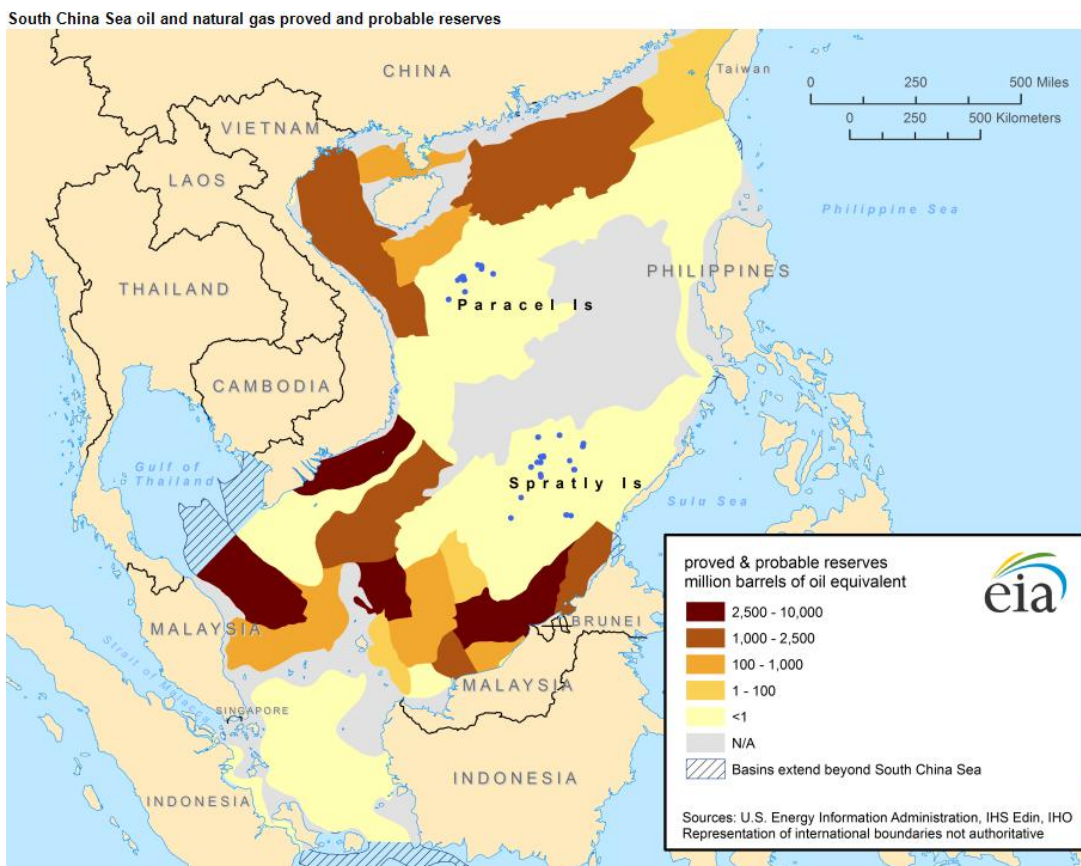
Spratlyho ostrovů. Paracelské ostrovy by pak mohly obsahovat značné zásoby zemního plynu. Přes slibné zkušební vrty je však zatím vzhledem k technologickým možnostem a s tím spojenou nákladností, rovněž aktuální cenou zemního plynu zatím jakákoliv rentabilní těžba vyloučena (EIA 2013a). Zemní plyn pak podle Šmída (2010) tvoří pravděpodobně nejvýznamnější surovinu v oblasti, neboť dle odborníků představuje 60–70 % veškerých fosilních zdrojů v oblasti Jihočínského moře.

Při současné těžbě ropy jsou národní ropné společnosti jednotlivých pobřežních států Jihočínského moře nuceny spolupracovat se zahraničními ropnými společnostmi, zejména kvůli jejich zkušenostem s hlubokomořskými vrty, technologii a těžbou v náročných podmínkách, které Jihočínské moře představuje (EIA 2013b).

Tab. 4: Těžba ropy a zemního plynu v Jihočínském moři v roce 2011

	Ropa [1000 bbl/d]	Zemní plyn [miliard kubických stop/rok]	Národní ropná společnost	Zahraniční společnosti
Brunej	120	400	PetroleumBRUNEI	BHP Billiton, ConocoPhillips, Hess Corporation, Kulczyk Oil Ventures, Mitsubishi Corporation, Murphy Oil, PETRONAS, Polyard Petroleum, QAF Brunei, Shell, Total
Čína	250	600	CNOOC, Sinopec, CNPC	BG Group, BP, Chevron, ConocoPhillips, Eni, ExxonMobil, Husky, Newfield, Shell, Total
Indonésie	60	200	PT Pertamina	PetroChina, Chevron, CNPC, ConocoPhillips, Eni, ExxonMobil, Husky, KUFPEC, PETRONAS, Santos, Statoil, Total
Malajsie	500	1800	PETRONAS	Lundin, BHP Billiton, ConocoPhillips, ExxonMobil, Hess, KUFPEC, MDC O&G, Murphy Oil, Newfield, Nippon, Petrofac, Roc Oil, Shell, Talisman Energy
Filipíny	25	100	PNOC	ExxonMobil, Shell
Vietnam	300	300	PetroVietnam	KNOC, ConocoPhillips, Geopetrol, Premier Oil, PTTEP, Santos, SK Corp, Total, Zarubezhneft

Zdroj: <https://www.eia.gov/beta/international/regions-topics.cfm?RegionTopicID=SCS>

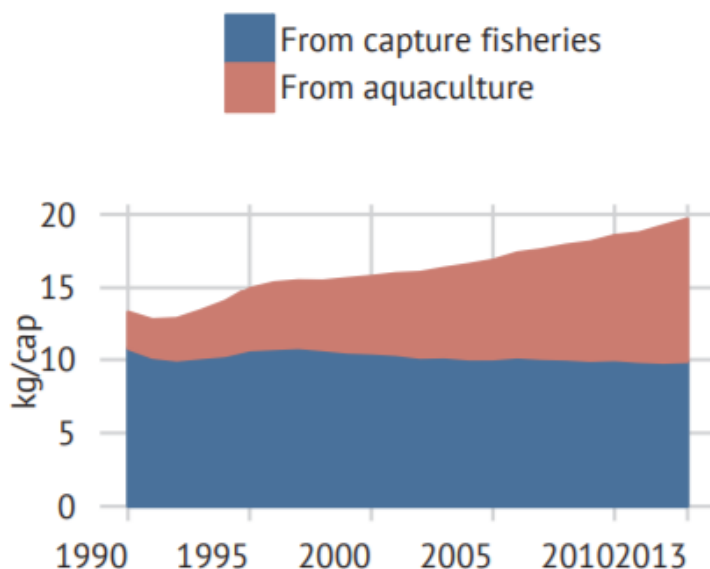

Obr. 5: Prokázané a odhadované ropné zásoby v Jihočínském moři. Zdroj: <https://www.eia.gov/beta/international/regions-topics.cfm?RegionTopicID=SCS>

Z tabulky č. 4 je možné pozorovat, že největší produkci ropy a současně s tím i zemního plynu má Malajsie, která má v blízkosti svého pobřeží dle obr. 5 i jednu z nejbohatších nalezišť ropy s prokázaným nebo odhadovaným množstvím zásob v množství 2,5 až 10 miliard barelů ropy. Bohatá naleziště se rovněž nachází na jižním a severním pobřeží Vietnamu a při pobřeží Číny. Podle Haytona (2014) se rovněž v některých těchto oblastech střetávají územní nároky jednotlivých států, což v praxi mnohdy znamená nemožnost zahájení těžby ve sporném území, to představuje problém pro chudší země oblasti Jihočínského moře, které tak nemohou plně využít potenciál oblasti k rozvoji vlastní ekonomiky.

Rybolov

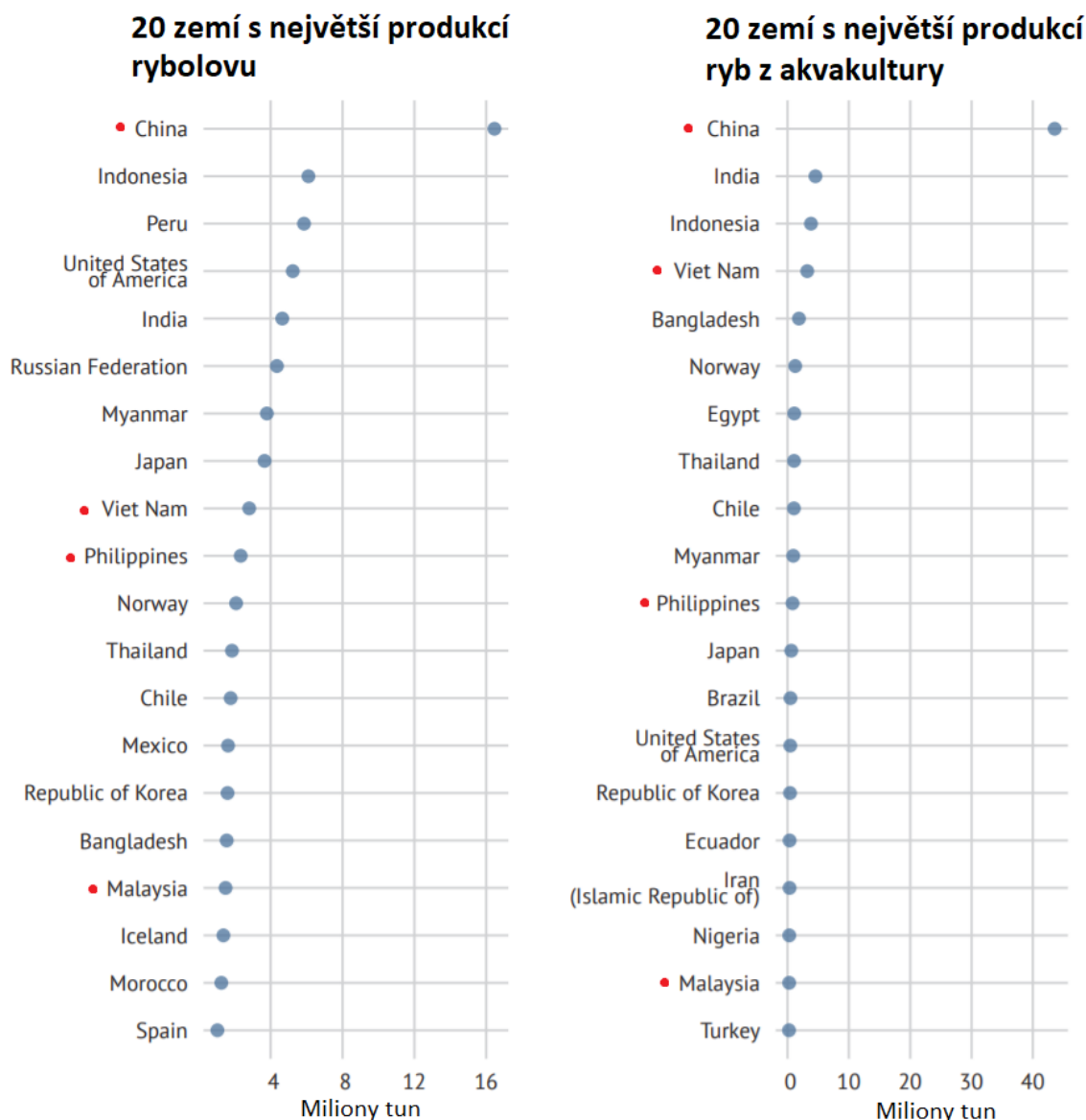
Celosvětově představují ryby důležitou složku potravy. Pro asi 3,1 miliardu lidí tvoří 20 % jejich celkového příjmu živočišných bílkovin. Podstatnou část těchto ryb tvoří výlov států, které mají přístup k Jihočínskému moři. Na celkovém výlovu ryb se podílí velkou měrou rybolov i akvakultura¹ (FAO 2015). Její význam v posledních letech značně narůstá, viz Obr. 6, vzhledem ke stále zvyšující se poptávce (FAO 2018).

Obr. 6: Světová produkce ryb klasického rybolovu a akvakultury. (Ročenka FAO 2015)

Z obr. 7 vyplývá důležitost Jihočínské moře z hlediska rybolovu, jelikož v žebříčku zemí s největší produkcí ryb z klasického rybolovu i z akvakultury jsou zastoupeny čtyři z pobřežních států Jihočínské moře. I když jejich produkce nepochází výlučně z Jihočínské moře, je jasné, že hraje významnou roli, u akvakultury pak hraje roli ještě chov sladkovodních ryb. S přehledem největším celosvětovým producentem ryb je Čína, a to jak v případě rybolovu, tak akvakultury. V rybolovu je Vietnam celosvětově na devátém místě, což vzhledem k jeho geografické poloze znamená naprostou závislost vietnamského rybolovu na Jihočínském moři a dává představu o tom, jak důležitou roli hraje celá oblast ve světovém rybolovu. Vietnam je na desátém místě následován Filipíny, které mají rovněž velký podíl na celkové produkci ryb z Jihočínské moře, Malajsie je pak na 17. místě (FAO 2015).

¹ plánované obhospodařování vodních ploch s cílem dosáhnout dlouhodobě stálých výnosů vodní fauny

Obr. 7: 20 největších producentů ryb z rybolovu a akvakultury. Zdroj:(FAO 2015)

Jihočínské moře patří mezi pět světově nejproduktivnějších oblastí, co se týká rybolovu a zaměstnává v tomto odvětví více než tři miliony lidí. Rybolov má na teritoriální spory a vztahy jednotlivých států podstatný vliv, když např. Čína brání pomocí vojenské síly ve sporných územích rybolovu lodí z jiných států. Ve stínu probíhajících sporů je pak mnohdy opomíjena otázka životního prostředí, které v této oblasti trpí nadměrným rybolovem. Vědci hovoří o masivním poškození korálových útesů způsobených např. nešetrným lovem obřích škeblí, ale i budováním umělých ostrovů, které nenávratně poškozují celý ekosystém korálových útesů, důležitý pro obnovu rybích populací, díky úkrytu, který jim poskytuje (The National Interest 2018).

6. 4 Ostrovy v Jihočínském moři

Historie objevování

V průběhu staletí se v oblasti vystřídalo několik zemí, které vodám Jihočínského moře dominovaly. Podle dochovaných záznamů je možné za průkopníky v oblasti mořeplavby v Jihočínském moři a obchodu se zahraničními státy označit příslušníky kmene Nusantao, který hojně využíval vody Jihočínského moře k obživě již v době neolitické asi 5000 let před naším letopočtem, s pravděpodobným centrem mezi středním Vietnamem a Hongkongem. Na počátku našeho letopočtu mělo dle čínských záznamů převažující moc v jihovýchodní Asii Funanské království, jež se rozprostíralo v oblasti delty řeky Mekong na území nynějšího Vietnamu a Kambodži (Hayton 2014).

Ve 2. století našeho letopočtu za dynastie Han pak Čína nachází jeden z argumentů pro své tvrzení o tradičních územních nárocích: úředník dynastie Východní Han ve svých Kronikách vzácností zmiňuje Spratlyho ostrovy a jejich geografické charakteristiky. Ministerstvo zahraničních věcí využilo tento historický záznam jako jeden z podpůrných argumentů čínské suverenity nad ostrovy v Jihočínském moři (Liščák 2002). V druhé polovině dynastie Tang (6.–9. století našeho letopočtu) již byl námořní obchod v oblasti Jihočínského moře velmi rozvinutý a docházelo zde k čilému obchodnímu ruchu s centrem v přístavu Kanton, kde se sjížděli arabští, perští, indiští a jiní obchodníci, nicméně o objevování a případné využívání nehostinných ostrovů se zde nejednalo (Adshead 2004).

Důležitým počinem z hlediska objevu ostrovů v Jihočínském moři bylo až v období dynastie Ming vyslání muslimského eunucha Čeng Che na námořní výpravy v letech 1405–1433 s posádkou několika tisíc vojáků a vojenských důstojníků, lékařského personálu, astrologů a eunuchů. Celkově podnikl sedm výprav, z toho první tři dopluly do Indie, další do Hormuzu a další tři na východní pobřeží Afriky. Jednalo se zejména o expedice diplomatické a částečně obchodní. S přibližně třiceti zeměmi byly navázány diplomatické vztahy. K důvodům pro ukončení těchto velkých námořních výprav v roce 1433 pravděpodobně patří tlak konfuciánských úředníků, kteří se stavěli proti obchodování a námořním výpravám, což vedlo v roce 1479 k nařízení ke zničení veškerých záznamů o těchto výpravách (Fairbank 1998). Důležitou se z dnešního, zejména čínského, pohledu stala Čengova navigační mapa zahrnující ostrovy

v Jihočínském moři, která se dochovala a vyšla v roce 1628 v knize, kterou vydal Mao Jüan-i, ta představuje čínskou nejranější mapu oblasti východní Asie (Mills 1970).

Pro evropské mořeplavce se vstup do oblasti Jihočínského moře otevřel v roce 1511 poté, co Portugalci pod vedením Alfonsa de Albuquerque dobyli a obsadili město Malakka a ovládli tak Malacký průliv. V roce 1512 poté Portugalci dosáhli indonéskeho souostroví Moluky. V roce 1521 dosáhla španělská výprava, kterou vedl Fernão de Magalhães, z východu, cestou přes Tichý oceán, souostroví Filipíny. To způsobilo spory mezi Portugalci a Španěly na základě jejich předchozích dohod o rozdělení světa, které byly následně upraveny dohodou ze Zaragozy v roce 1529 a navzájem si tak uznaly nároky na svá nově objevená území. Toto území se stalo důležité zejména díky obchodu s kořením, které bylo dováženo do Evropy a znamenalo značné příjmy z obchodu (Ricklefs 2010). Roku 1557 Portugalsko získalo část území Číny – poloostrov Macao – a Španělé v roce 1570 obsadili filipínskou Manilu (Brook 2010).

Dalším hráčem na poli obchodu s kořením se stali Nizozemci poté, co jim v roce 1595 Jan Huygen van Linschoten na základě svých zkušeností, které nabyli v portugalských službách, vyhradil obchodní trasy a navigaci do jihovýchodní Asie. První cesta Nizozemců podniknutá v roce 1595 sice přinesla rozporuplné výsledky, avšak byla i přes velké ztráty na životech a přes několik konfliktů s Portugalci zisková. V dalších letech pak s vidinou velkých zisků nizozemské obchodní cesty do této oblasti pokračovaly. Po vysoce úspěšné cestě podniknuté v roce 1598, která přinesla 400% zisk, následovaly další. V roce 1602 pak kvůli stabilizaci cen a problémům s obchodem byla ustanovena Sjednocená Východoindická Společnost (Ricklefs 2010). Holanďané zřídili svou základnu na Jávě, v roce 1623 se dostali na Tchaj-wan, jehož strategická pozice měla sloužit jako obchodní konkurence španělské kolonii v Manile (Brook 2010).

V průběhu následujících staletí pak docházelo k určitým územním změnám v ovládaném území, ale z hlediska objevování ostrovů v Jihočínském moři je podstatná snaha o jejich prozkoumání a nalezení přímé cesty přes tyto ostrovy. Za zmínku stojí dvě námořní tragédie, které daly jméno skupinám podvodních útvarů, v roce 1701 anglická loď Macclesfield, podle níž je pojmenován Macclesfield Bank tj. břeh, nebo mělčina. Druhou tragédií bylo potopení lodi Scarborough v roce 1748, a došlo tak k pojmenování Scarborough Shoal. Důležitým se stal průzkum Anglické

východoindické společnosti v letech 1807–1821 a následné vydání prvních přesnějších navigačních instrukcí a zmapování dnešních Paracelských a Spratlyho ostrovů (Hayton 2014).

6. 5 Sporné ostrovy a jejich charakteristika

Spratlyho ostrovy

Největším sporným souostrovím v Jihočínském moři jsou Spratlyho ostrovy, které se nacházejí v centrální části Jihočínského moře. Jedná se zhruba o 140 ostrovů, ostrůvků, skalisek a útesů, které jsou roztroušeny na zhruba 410 000 km² moře v oblasti široké zhruba 800 kilometrů ze severu na jih a 900 kilometrů z východu na západ (Beckman 2013). Jednotlivé země mají pro Spratlyho ostrovy mimo anglický název své vlastní pojmenování, Ve Vietnamu jsou známy jako ostrovy Trường Sa, na Filipínách je můžeme najít pod označením Kalayaan, v Číně pak jako souostroví Nansha (Nan-ša). Tyto ostrovy představují unikátní ekosystém korálů, ryb a dalších mořských živočichů a rostlin včetně mnoha mořských ptáků a želv (Muir 2014).

Hlavní část Spratlyho ostrovů, která je při přílivu nad mořskou hladinou tvoří osm nízkých písčinych ostrovů. Dále zde najdeme množství útesů a mělčin. Celková rozloha všech objektů nad mořskou hladinou ve Spratlyho souostroví je méně než 5 km² (Muir 2014). Největším ostrovem Spratlyho ostrovů je Itu Aba, nacházející se v severní části ostrovů. Mezi další velké ostrovy patří Spratly, Nanshan, Amboyna Cay a Flat (Katchen 1977). Kromě teritoriálních sporů trápí Spratlyho ostrovy ekologický problém spojený s výstavbou umělých ostrovů na místě korálových útesů. Dochází tak zde sice k nárůstu plochy země, ale plocha korálových útesů se zmenšuje, což má negativní vliv na populace živočichů a celý ekosystém (Mora 2016) Toto území je vzhledem ke své nadmořské výšce rovněž ohroženo zvedáním vodní hladiny oceánů. Dále zde existuje návrh mezinárodního chráněného mořského území, jakási obdoba národních parků na pevnině, které by přineslo možnost obnovy a zachování mořské biodiverzity a s tím spojený i ekonomický prospěch pro okolní země plynoucí z rybolovu, neboť by snáze docházelo k obnovám rybích populací (Muir 2014).

Itu Aba, největší ze Spratlyho ostrovů je 1 289 metrů dlouhý a 365 metrů široký úzký pás země s nadmořskou výškou 4–6 metrů, jehož rozloha se výrazně mění v závislosti na úrovni přílivu. V případě přílivu je rozloha 0,49 km², s odlivem pak může dosáhnout až na 0,98 km² (CIA 2014). Itu Aba je jediným ze Spratlyho ostrovů,

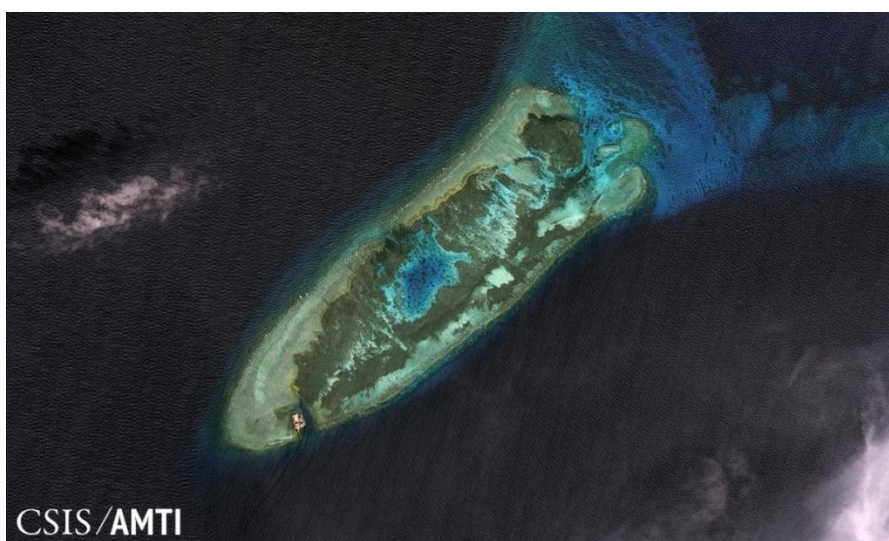
který má vlastní zdroj pitné vody, a to jednak v podobě rezervoáru zachycující dešťovou vodu, jenž byl vybudován v roce 1992, druhý zdroj pitné vody představují dvě odsolovací zařízení mořské vody. Ta byla na ostrovech zprovozněna v roce 1993 a během čtyř hodin denně, kdy jsou v provozu, dokážou vyprodukovat zhruba 22 000 litrů pitné vody. O zdroj elektrické energie potřebné pro provoz ostrova se pak stará fotovoltaická elektrárna, doplněná pěti 200 kW dieslovými generátory, závislými na dodávkách ropy. Na ostrově se nachází úkryt pro rybáře, nemocnice, pošta, meteorologická stanice, telekomunikační zařízení a radarové zařízení. Důležitou stavbou ostrova je 1 200 metrů dlouhá a 30 metrů široká vzletová a přistávací dráha vybudovaná v roce 2007. Nalezneme zde i méně vytěžovaný heliport. Populaci ostrova v současné době představuje 200 obyvatel z řad personálu pobřežní stráže, dále příslušníků námořnictva a letectva, nenajdeme zde civilní obyvatelstvo. Ostrov je od roku 1956 pod správou Tchaj-wanu (SONG 2015).

Obr. 8: Ostrov Itu Aba na satelitním snímku z února 2017. Zdroj: <https://amti.csis.org/itu-aba-island/#jp-carousel-22856>

Z hlediska charakteristiky většiny objektů ve Spratlyho souostroví se Itu Aba vymyká tím, že jde o ostrov nejvíce se blížící schopnosti udržet trvalé lidské osídlení, pokud by tomu tak bylo, mohla by na základě UNCLOS k tomuto ostrovu náležet EEZ a stal by se tak významným strategickým bodem, na rozdíl od ostatních útvarů i s právním základem. Tato schopnost je vzhledem k nutnosti zásobování z pevniny výrazně sporná (Hayton 2014). Např. podle SONG 2015 (2015) se na základě charakteristik jedná pouze o tzv. „Rocks“, neboli skály z pohledu UNCLOS.

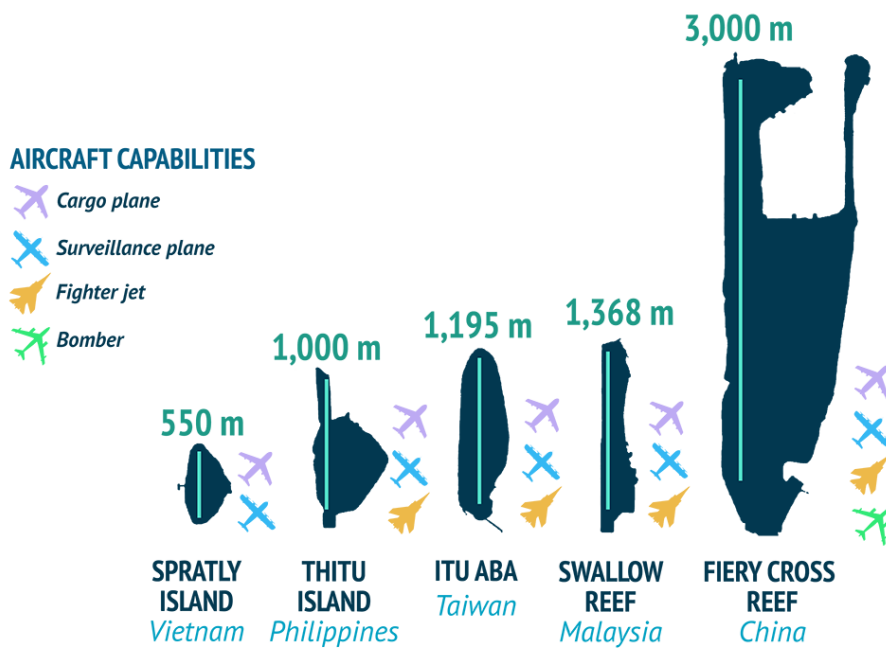
Typičtějším příkladem reprezentující charakter Spratlyho ostrovů je útes Fiery Cross a to hned ve dvou rovinách. Jednak se jedná z pohledu UNCLOS jednoznačně o kategorii „Rocks“, tedy skály, u kterých není možné ustanovit EEZ, druhým aspektem odrážející situaci v Jihočínském moři je vybudování umělého ostrova. V případě útesu Fiery Cross, jde o poměrně extrémní případ, jelikož Čína předvedla poměrně pokročilé stavitelské schopnosti a na místě pouze několika vyčnívajících skal nad vodní hladinu při přílivu dokázala vybudovat nový umělý ostrov s rozsáhlou infrastrukturou a přistávací dráhou o délce 3 000 metrů (Hayton 2014). Tato přistávací dráha je nejdelší ze všech takto vybudovaných drah na všech ostatních sporných útvarech v jihočínském moři. Stav útesu Fiery Cross před a po vybudování umělého ostrova viz obr. 9 a 10. Ostatní státy okupující jednotlivé objekty ve Spratlyho ostrovech, je rovněž využívají ke stavbě vzletových a přistávacích drah dle svých možností pro zásobovací ale i vojenská letadla. Na obr. 11 pak můžeme vidět porovnání přistávacích drah jednotlivých zemí okupující části Spratlyho ostrovů a s tím související vojenské možnosti (AMTI 2015).

Obr. 9: Útes Fiery Cross v lednu 2006. Zdroj <https://amti.csis.org/fiery-cross-reef/>

Obr. 10: Útes Fiery Cross v lednu 2018. Zdroj: <https://amti.csis.org/fiery-cross-reef/>

Obr. 11: Nejdelší přistávací dráhy jednotlivých zemí okupující Spratlyho ostrovy. Zdroj: <https://amti.csis.org/airstrips-scs/>

Mimo menší ostrůvky a skály trvale vyčnívající nad hladinu najdeme ve Spratlyho ostrovech velké množství vynořujících se vyvýšenin (*low-tide elevations*). Některé z nich jsou rovněž okupovány okolními státy pomocí uměle vytvořených ostrůvků či betonových kvádrů, na kterých jsou umístěny např. pozorovatelné a podobně, v závislosti na jejich velikosti (Elferink 2001). Z hlediska jejich charakteristiky nenajdeme mnoho rozdílů, pokud bychom je chtěli porovnat s většinou skal vyčnívajících při přílivu, rozdílem by zde bylo pouze zatopení v případě měnící se hladiny moře s přílivem a odlivem. Výrazně by se lišily pouze od větších ostrůvků jako např. Loaita Island nebo Northeast Cay, na kterých můžeme nalézt vegetaci (AMTI 2018). Příkladem vynořující se vyvýšeniny, která je okupovaná některou z okolních zemí je Alison Reef, okupovaný Vietnamem pomocí malých pozorovatelů viz obr. 12.

Obr. 12: Alison Reef a struktury vybudované k jeho okupaci. Zdroj: <https://amti.csis.org/vietnam-builds-remote-outposts/>

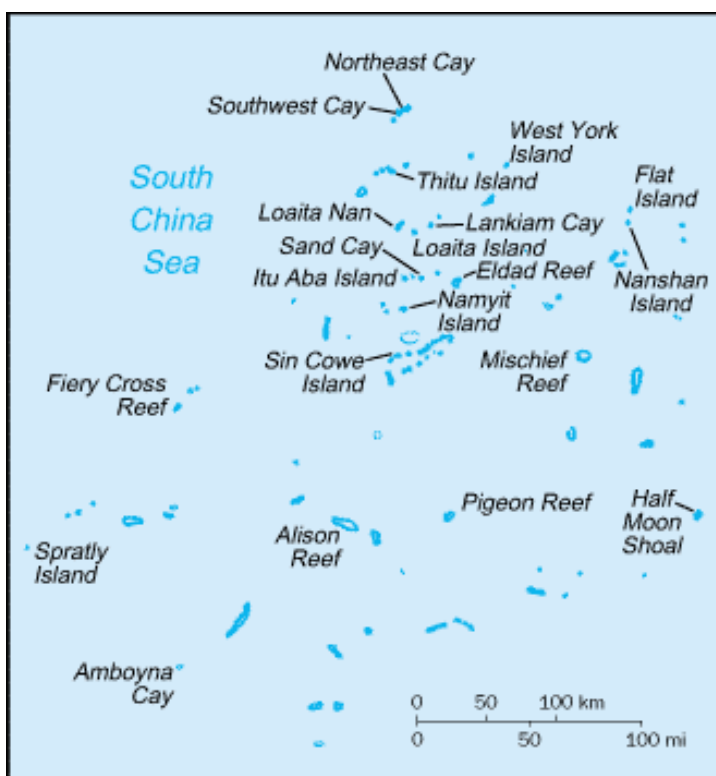
Podobným způsobem, jakým Vietnam okupuje Alison Reef, okupuje i další struktury ve Spratlyho ostrovech. Podle AMTI (2018) většina objektů okupovaných Vietnamem nejsou ostrovy nebo skály vyčnívající při přílivu, ale spíše vynořující se vyvýšeniny, ponořené útesy a mělčiny, na kterých buduje malé izolované pozorovatelné, které je obtížné zásobovat a bránit. To dává obraz o tom, jak se jednotlivé okolní země snaží využít v rámci svých možností každou příležitost pro získání části území ve sporných oblastech.

Z mnoha útvarů ve Spratlyho ostrovech můžeme vybrat ty největší viz tab. 5. Všechny tyto ostrovy/skály jsou okupovány, přehled jednotlivých zemí a podrobnější popis okupace viz kapitola 8. Lokalizace ostrovů v souostroví viz obr. 13.

Tab. 5: Největší ostrovy ve Spratlyho souostroví

Ostrov	Rozloha [ha]	Ostrov	Rozloha [ha]
Itu Aba Island	49,00	Loaita Island	6,45
Thitu Island	37,20	Swallow Reef	6,20
West York Island	18,60	Namyit Island	5,30
Spratly Island	13,00	Amboyna Cay	1,60
Northeast Cay	12,70	Grierson Reef	1,60
Southwest Cay	12,00	West London Reef	1,10
Sin Cowe Island	8,00	Central London Reef	0,88
Nanshan Island	7,93	Flat Island	0,57
Sand Cay	7,00	Lankiam Cay	0,44

Zdroj: <http://www.southchinesea.org/2011/08/19/digital-gazetteer-of-the-spratly-islands/>

Obr. 13: Vybrané ostrovy ve Spratlyho souostroví. Zdroj: CIA World Fact Book

Paracelské ostrovy

Dalším významným souostrovím v jihočínském moři jsou Paracelské ostrovy, nacházející se v jeho severozápadní části roztroušené na ploše 15 000 km². Celková plocha pevniny pak zabírá pouze 7.75 km² (CIA 2014). Souostroví se nachází přibližně ve stejné vzdálenosti od pobřeží Vietnamu i Číny. Na vietnamských mapách je souostroví znázorněno jako jedna samostatná jednotka, na čínských mapách je rozděleno na dvě skupiny ostrovů. Jde o skupinu Amphitre nacházející se v severovýchodní části souostroví, do které patří největší ostrovy souostroví – Lincoln Island (1,6 km²) a Woody Island (2,1 km²) a další menší ostrůvky a útesy. Druhá skupina, označovaná Crescent leží asi 70 km jihozápadním směrem od skupiny Amphitre. Skupina Crescent dostala svůj název podle půlměsícového uspořádání ostrovů, přehled největších ostrovů viz tab. 6. Podobně jako u Spratlyho ostrovů mají země soupeřící o ostrovy, pro tyto ostrovy svůj vlastní název, ve Vietnamu jsou známy jako Hoàng Sa, v Číně nesou označení ostrovy Xisha (Si-ša) (Barannikova 2016).

Tab. 6: Přehled největších ostrovů z Paracelského soustroví

Skupina Amphitre	Rozloha [ha]	Skupina Crescent	Rozloha [ha]
Woody Island	210	Triton Island	120
Lincoln Island	160	Duncan Island	48
Tree Island	22	Passu Keah	40
South Island	17	Money Island	36
Middle Island	13	Pattle Island	31
Rocky Island	8	Robert Island	30
South Sand	6	Drummond Island	21
Middle Sand	5	Palm Island	6
West Sand	4	All Wealth	2
North Island	4	Observation Bank	1
Pyramid Rock	4		
North Sand	2		

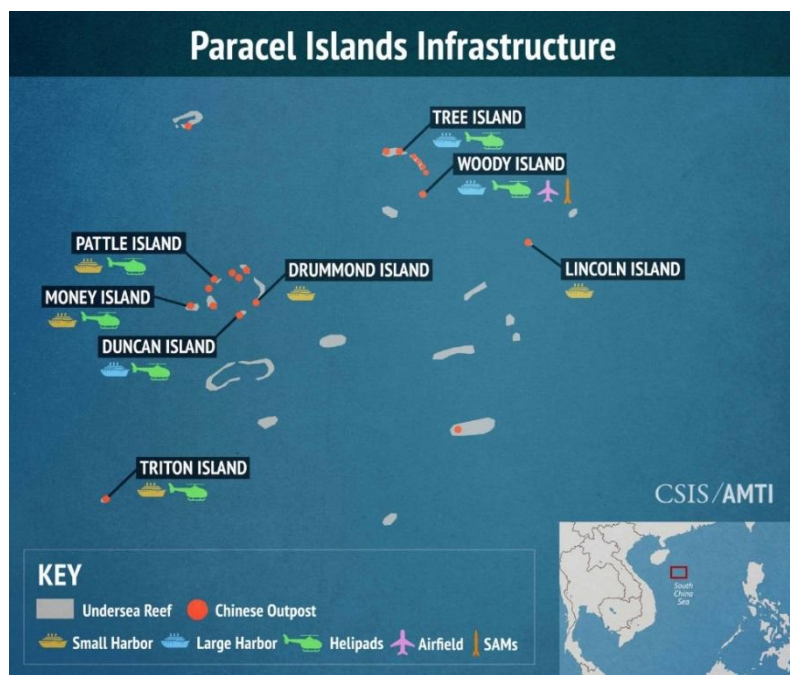
Zdroj: <https://amti.csis.org>

Ve srovnání se Spratlyho ostrovy zde najdeme více objektů, které jsou z pohledu UNCLOS na pomezí mezi plnohodnotným ostrovem schopným generovat EEZ nebo pouze skálami, které nejsou schopny udržet trvalé osídlení a generují pouze 12 námořních mil pobřežního moře.

Ostrov Woody Island, největší z celého souostroví je v současnosti okupován Čínou, která na něm udržuje trvalé osídlení. Populace ostrova v roce 2014 byla na úrovni 1443 obyvatel, šlo o rybáře, policisty a vojenský personál (The Independent 2014). Nachází se zde hlavní čínské administrativní centrum pro všechny nárokované objekty v Jihočínském moři. Důležitou součástí je přistávací dráha v délce 2 700 metrů a 16 menších hangárů pro bojové letouny. Obavy pro ostatní země vzbuzuje i umístění čínských raket země-vzduch na tomto ostrově (AMTI 2018). Vojenskou a dopravní infrastrukturu v Paracelských ostrovech můžeme vidět na obr. 14.

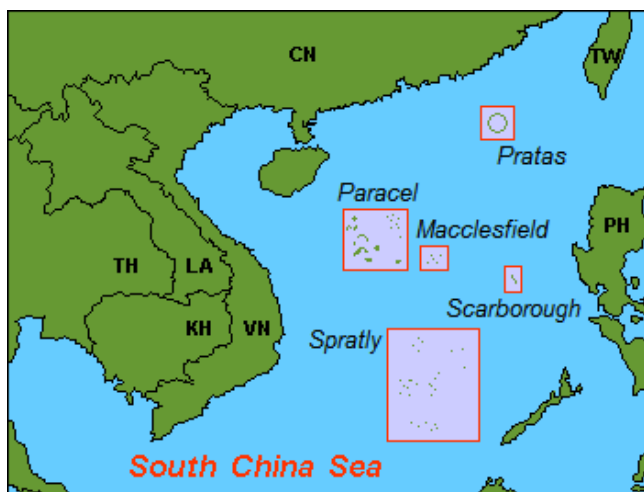
Obr. 13: Woody Island. Zdroj: <https://amti.csis.org/woody-island/>

Obr. 14: Dopravní a vojenská infrastruktura. Zdroj: <https://amti.csis.org/paracels-beijings-other-buildup/>

Mimo tato souostroví se v Jihočínském moři nachází další oblasti teritoriálních sporů, jde hlavně o Scarborough Shoal, Macclesfield Bank, Reed Bank a Pratské ostrovy. Scarborough Shoal je atol nacházející se 220 km západně od filipínského ostrova Luzon. Jeho okolní vody jsou bohaté na výskyt ryb (Columbia Electronic Encyclopedia 2017). Atol má trojúhelníkový tvar s lagunou uvnitř, z hlediska UNCLOS jde o skály, které jsou v případě přílivu nad vodou (nejvyšší útvar nad vodní hladinou je v tomto případě 3 metry vysoký), a dokáže tedy generovat 12 námořních mil teritoriálních vod. Jeho obvod je přibližně 49 km a rozprostírá se na ploše asi 150 km² (Kao 2014).

Macclesfield Bank se nachází východně od Paracelských ostrovů a jde o trvale ponořený atol pod vodní hladinou. Jeho délka dosahuje 130 km s šířkou až 70 km. V oceánu pokrývá plochu 6,500 km² a hloubka zde dosahuje cca 12 – 18 metrů (GSA 2001) V případě Reed Bank nacházející se východně od Spratlyho ostrovů se jedná o 100 km širokou podmořskou stolovou horu tzv. guyot vznikající v místech horkých skvrn (Encyclopedia Britannica 2018b). Ten je nyní zcela potopený v hloubce cca 20 metrů, s rozlohou 8866 km² patří k největším potopeným atolům na světě. Nachází se zde rovněž filipínský sektor SC72 určený k průzkumu a těžbě ropy a zemního plynu (Hayton 2014). Pratské ostrovy se pak nachází v severní části Jihočínského moře, jihozápadně od Tchaj-wanu ve vzdálenosti přibližně 340 km. Jde o atol široký asi 13 km v průměru skládající se ze tří menších ostrůvků. Ostrůvky obepínají lagunu o ploše 64 ha, celková plocha ostrovů je pak 176 ha. Největším z ostrůvků je Pratas Island nacházející se v západní části (CIA 1956).

Obr. 15: Sporné objekty v Jihočínském moři. Zdroj: https://www.nsnbc.me/wp-content/uploads/2016/07/Natuna-islands_South-China-Sea_Map.jpg

7. Nároky jednotlivých států a faktická kontrola území

7. 1 Územní nároky jednotlivých aktérů

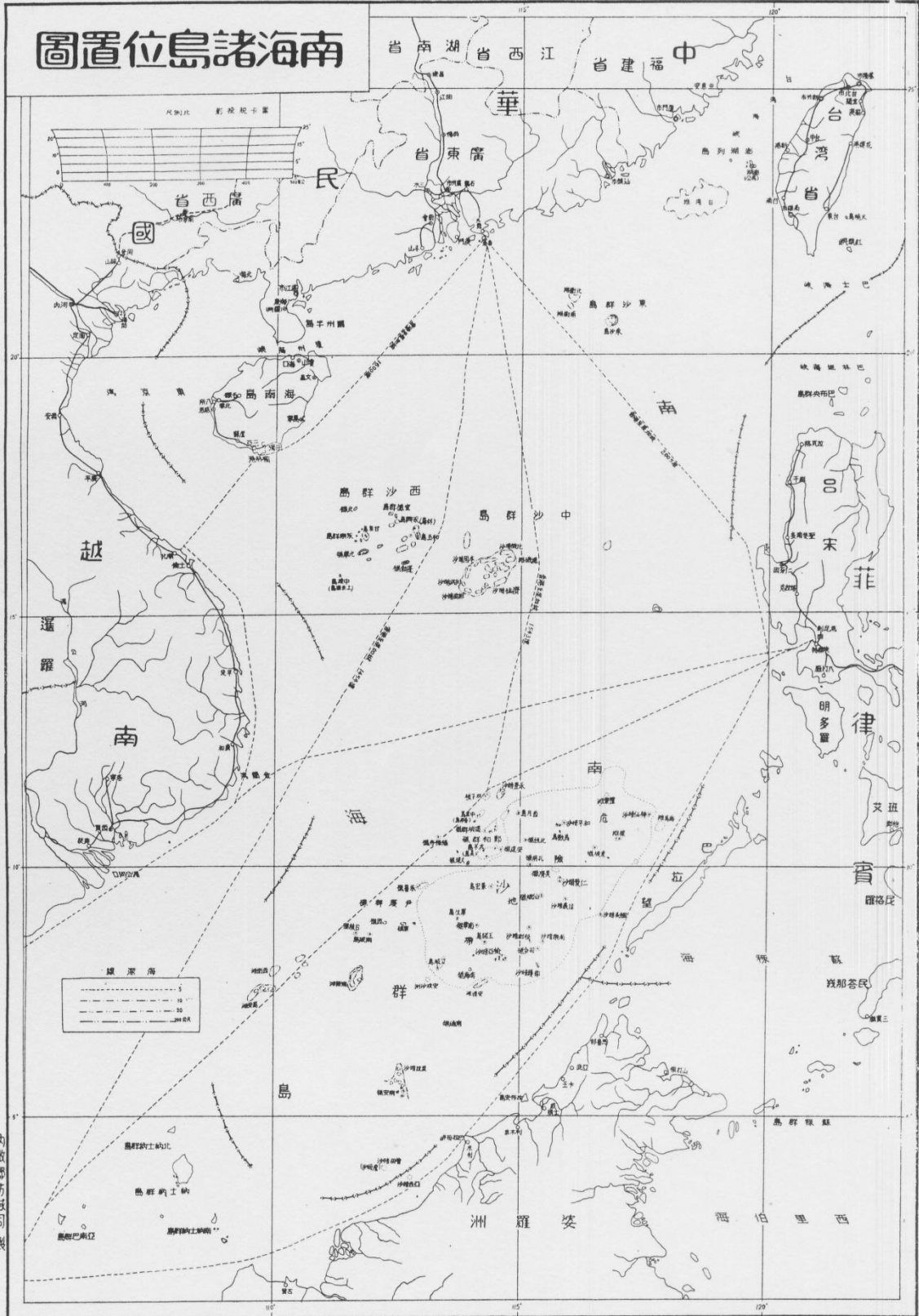
Území Jihočínského moře a jeho ostrovy jsou předmětem teritoriálních sporů, jelikož územní nároky jednotlivých států se navzájem překrývají. Motivace pro jednotlivé územní nároky se v průběhu času měnila. Od původní motivace, která byla řízena především nacionalismem a mezinárodní prestiží, se státy začaly zaměřovat na důležitost strategické polohy vzhledem k námořním trasám i surovinovým zdrojům (Šmíd 2010). Nejrozsáhlejší územní nároky v Jihočínském moři si vytváří Čína (Čínská lidová republika) spolu s Tchaj-wanem (Čínská republika). To vede ke kolizi s územními nároky Vietnamu, Filipín, Malajsie a Bruneje. Všechny tyto státy ratifikovaly dohodu UNCLOS (UNCLOS 2018b), pouze Tchaj-wan ne, jelikož roku 1971 ztratil členství v OSN na základě Rezoluce OSN č. 2758 a byl nahrazen Čínskou lidovou republikou (OSN 2018b).

7. 2 Územní nároky Čínské lidové republiky

Čínské územní nároky v Jihočínském moři jsou spolu těmi tchaj-wanskými zdaleka nejrozsáhlejšími, jelikož si Čína nárokuje téměř celé území Jihočínského moře. Své nároky staví na třech skutečnostech, první skutečností, kterou se snaží podpořit svůj územní nárok, je tvrzení o objevení oblasti, druhým je její historické užívání, třetí skutečností je pak okupace jednotlivých útvarů v Jihočínském moři a faktická kontrola rozsáhlého území (Tonnesson 2002).

Historie nároků Čínské lidové republiky sahá ještě před její formální vznik 1. října 1949 do období občanské války čínských komunistů vedených Mao Ce-tungem, proti čínským nacionalistům vedených Čankajškem (Sullivan 2007). Základem čínských nároků je mapa vydaná roku 1947 vládou Čínské republiky (dnešní Tchaj-wan) vedenou generálem Čankajškem. Jde o první tzv. „mapu pomlček“, jelikož ji tvoří 11 pomlček, které jsou zakresleny v území Jihočínského moře a obepínají jeho značnou část viz obr. 16. Tato mapa nese název „*Mapa ostrovů Jihočínského moře*“ (*Map of South China Sea Islands*) a vychází z mapy s názvem „*Mapa čínských ostrovů v Jihočínském moři*“ (*Map of Chinese Islands in the South China Sea*), která byla vydána v roce 1935 Čínským inspekčním výborem pro pozemní a vodní mapy. Mapy vydané po roce 1949 Čínskou lidovou republikou pak vycházejí právě z těchto výše zmíněných map (BOIESA 2014a).

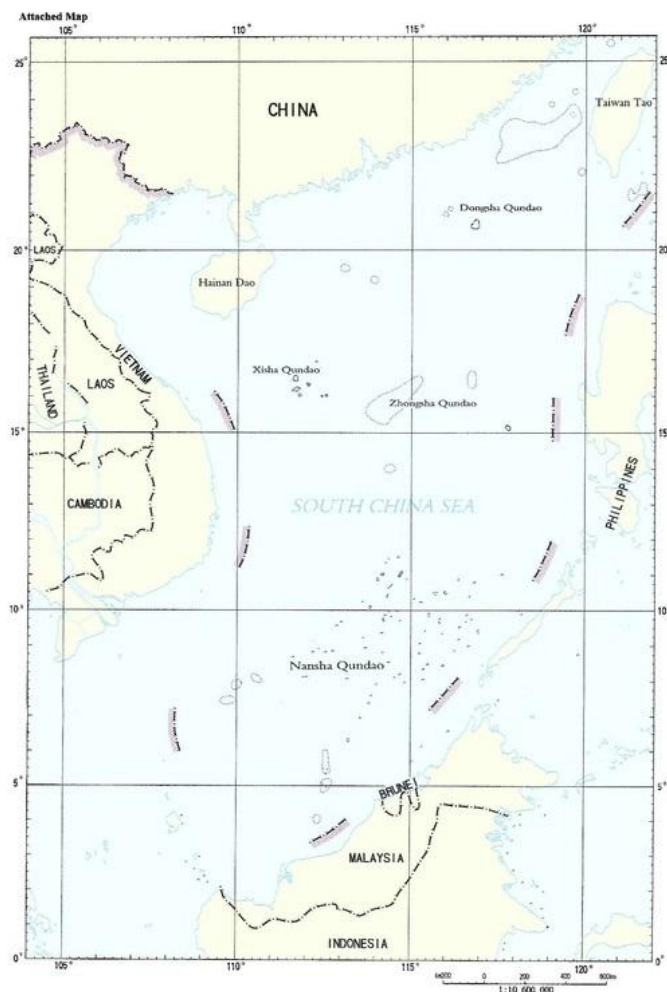
图丙 2

0042

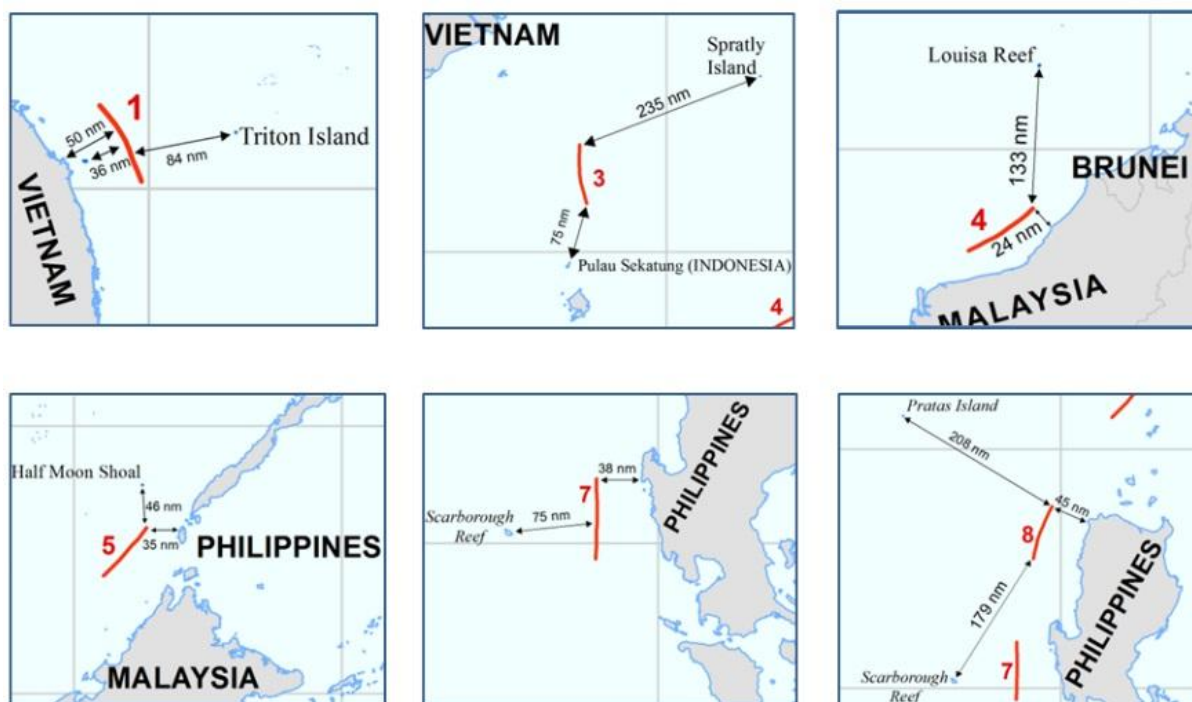
Obr. 16: Čankajškova mapa 1947, Zdroj: <http://www.mappery.com/map-of/South-China-Sea-Islands-Map>

Z map Čínské lidové republiky po roce 1949 byly odstraněny dvě pomlčky nacházející se v Tonkinském zálivu (BOIESA 2014a), na moderních mapách přibližně od roku 1984 můžeme nalézt novou, 10. pomlčku zakreslenou východně od Tchajwanu. Ta se nachází i na čínských mapách z roku 2013 a 2014 (Wall Street Journal 2014), ačkoliv na mapě z roku 2009 můžeme nalézt pouze devět pomlček. Mapa z roku 2009 je důležitou součástí čínských územních nároků, jelikož byla součástí verbální nóty zaslané OSN jako reakce na společné podání Malajsie a Vietnamu ke Komisi OSN pro hranice kontinentálního (CLCS) šelfu týkající se rozsáhlosti oblasti kontinentálního šelfu (United Nations 2009). Čínská nota pak obsahovala mapu s vyznačením devíti pomlček (viz obr. 17) a prohlášení, ve kterém se uvádělo, že Čína má nespornou suverenitu nad ostrovy v Jihočínském moři a nad jejich přilehlými vodami, stejně tak má suverénní práva na mořské dno a geologické podloží. Prohlášení dále obsahovalo tvrzení, že toto Čínou deklarované právo je široce známé mezinárodnímu společenství a je systematicky deklarováno (BOIESA 2014a).

Obr.17: 2009 mapa 9, pomlček <https://www.state.gov/documents/organization/234936.pdf>

Linie devíti pomlček z mapy vydané v roce 2009 obepíná prostor o rozloze přibližně 2 000 000 km². Mimo Tchaj-wan a Pratské ostrovy zahrnuje přibližně 13 km² pevniny tj. Paracelské ostrovy, Spratlyho ostrovy a Scarborough Shoal, dále ponořené útvary jako Macclesfield Bank a James Shoal. Pomlčky na mapě nejsou rozmístěny rovnoměrně a je mezi nimi rozstup v rozmezí 106 až 274 námořních mil (BOIESA 2014a). Problémem této mapy je, že Čína nezveřejnila přesné geografické souřadnice jednotlivých pomlček, rovněž není zcela jasné, o jakou formu nároku na dané území se jedná (Hayton 2014). Pro ostatní pobřežní státy Jihočínského moře může být značně znepokojující relativně blízké umístění jednotlivých pomlček vzhledem k jejich pevnině. Jedna z pomlček se nachází pouze 50 námořních mil od pevniny Vietnamu a 36 námořních mil od jeho ostrova Ly Son, další pomlčka je pak pouze 75 námořních mil od indonéského ostrova Pulau Sekatung. V případě Malajsie se jedna z pomlček přibližuje až na 24 námořních mil k její východní části na ostrově Borneo. K Filipínským ostrovům zasahují tři pomlčky ve vzdálenostech 45, 38 a 35 námořních mil (BOIESA 2014a).

Obr. 18: Vzdálenost čínské linie pomlček od pevniny jednotlivých států Jihočínského moře. <https://www.state.gov/documents/organization/234936.pdf>

Další problém čínských nároků spočívá v tom, že se pomlčky na různých vydáních „pomlčkových map“ neshodují a jsou kartograficky nepřesné. Např. mapa z roku 2009 má oproti mapě vydané v roce 1947 pomlčky výrazně kratší a jsou zakresleny v rozdílné geografické lokaci. Tento problém se vyskytuje i při porovnání map z let 2009, 2013 a 2014 (BOIESA 2014a).

Čínské nároky můžeme na základě dostupných informací rozdělit na dvě kategorie. První kategorii tvoří nároky na pevninu a podle BOIESA (2014a) je na základě verbální nóty z roku 2009 jasné, že si Čína nárokuje suverenitu nad všemi ostrovy ležícími uvnitř tzv. „linie devíti pomlček“. Toto tvrzení se opírá i o čínský zákon z roku 1992 (*Law of the People's Republic of China on the territorial sea and the contiguous zone*), kde Čína deklarovala za své území oblast Spratlyho ostrovů, Paracelské ostrovy, Pratské ostrovy, Macclesfield Bank a Tchaj-wan (Dupuy 2013).

Druhou kategorií jsou nároky na mořské území, které jsou v případě Číny dosud značně nejasné, můžeme použít tři různé interpretace, co v případě mořských nároků znamená čínská linie devíti pomlček. První z nich je suverenita nad ostrovy v Jihočínském moři a k nim přiléhající pásmo 12 námořních mil pobřežního moře se snahou o ustanovení výlučné ekonomické zóny v nejširším možném rozsahu. To je podle BOIESA (2014a) nejpravděpodobnější varianta vzhledem k čínským prohlášením a vydaným zákonům. Další variantou je, že z čínského pohledu (a v rozporu s mezinárodním právem a s dohodou UNCLOS) se v případě linie devíti pomlček jedná o státní hranice mezi Čínou a sousedícími státy. Tato varianta připadá v úvahu i vzhledem k tomu, že Čína ve svých moderních mapách a atlasech používá pro pomlčky zakreslené v Jihočínském moři stejný symbol jako pro státní hranice. Třetí možnou interpretací je pak to, že se v případě linie devíti pomlček jedná o historický nárok na území. To by mohl podporovat fakt, že některá prohlášení čínské vlády jsou v rozporu s dohodou UNCLOS, rovněž to však může znamenat, že si Čína nechává prostor pro podporu svých nároků z historického hlediska, pokud by své nároky nebyla schopna obhájit v rámci dohody UNCLOS (BOIESA 2014a).

7. 3 Územní nároky Tchaj-wanu

Tchajwanské územní nároky jsou založeny na původní tzv. mapě 11 pomlček z roku 1947, kterou vydala vláda Čínské republiky pod vedením Čankajška v období, kdy ještě ovládala část pevninské Číny. Po vytlačení vlády Čínské republiky na ostrov Tchaj-wan si tyto územní nároky zachovala (Yu 2003) a Tchaj-wan si tak nárokuje suverenitu nad čtyřmi skupinami ostrovů a skalisek v Jihočínském moři. Jedná se o Spratlyho a Paracelské ostrovy, Macclesfield Bank a ostrovy Pratas (BOIESA 2005). V případě historických argumentů se Tchaj-wan opírá o stejné skutečnosti jako Čínská lidová republika, tj. tvrzení o objevení oblasti a její historické užívání. V říjnu roku 1992 vymezila tchajwanská vláda 4 km široké námořní zóny kolem Pratských ostrovů, které Tchaj-wan okupuje, a to z bezpečnostních důvodů, aby získal strategickou výhodu při útoku ze strany Čínské lidové republiky. Tchaj-wan se snaží využít mezinárodní právo k prosazení svých teritoriálních nároků, je však v komplikované pozici, jelikož nebyl v rámci OSN uznán jako její člen (Rowan 2005)

Tchajwanské územní nároky jsou zakotveny ve čtyřech tchajwanských zákonech, a to:

- *Law on the Territorial Sea and Contiguous Zone of the Republic of China of 1998*
- *Law on the Exclusive Economic Zone and the Continental Shelf of the Republic of China of 1998*
- *Marine Pollution Control Act of 2000*
- *Republic of China—Territorial Sea Baseline, Outer Limits of the Territorial Sea and Contiguous Zone (BOIESA 2005)*

Podle závěrů uvedených v BOIESA (2005) hodnotící soulad těchto zákonů s dohodou UNCLOS jsou tyto zákony s množstvím výjimek v převážné shodě s mezinárodním mořským právem. Naproti tomu tchajwanský systém vymezení základních přímých linií je s tímto právem v rozporu. Dále je tchajwanské vymezení pobřežního moře a přilehlých zón hodnoceno jako konzistentní s mezinárodním zvykovým právem, které bylo zahrnuto při tvorbě dohody UNCLOS.

7. 3 Územní nároky Vietnamu

Vietnam své územní nároky zakládá mimo jiné na historických právech, u kterých se odkazuje na dokumenty z 16. století. Na základě těchto dokumentů si nárokuje celé Spratlyho a Paracelské ostrovy, avšak podle Bautisty (2013) se tyto dokumenty týkají pouze Paracelských ostrovů a Spratlyho ostrovy v nich nejsou zmíněny. Dalším důležitým obdobím pro nároky dnešního Vietnamu je období mezi oběma světovými válkami a období po skončení druhé světové války. V letech 1930–1933 totiž vznesla nárok na Spratlyho ostrovy Francie a v roce 1938 začala okupovat část Paracelských ostrovů jménem Annamu, svého tehdejšího protektorátu, nacházející se ve střední části dnešního Vietnamu (Hong 2012).

Vietnam zakládá své nároky rovněž na faktické okupaci a kontrole nad územím. Během druhé světové války došlo k obsazení Jihočínského moře Japonskem a následnému znovuobsazení části Paracelských ostrovů Francií. Po osamostatnění Vietnamu v roce 1954 a konci války ve Vietnamu v roce 1975, kdy byl poražen Jižní Vietnam (Vietnamská republika) došlo k vytvoření Vietnamské socialistické republiky. Tento nově vyhlášený stát si nárokuje Paracelské a Spratlyho ostrovy na základě předchozích nároků Francie a její okupace části Paracelských ostrovů (Hayton 2014).

V Roce 1997 pak Vietnam vydal Prohlášení o pobřežním moři, přílehlé zóně, výlučné ekonomické zóně a kontinentálním šelfu. V tomto prohlášení vymezil svou výlučnou ekonomickou zónu na 200 námořních mil od základních linií, podle kterých se stanovuje pobřežní moře ve Vietnamu. Součástí prohlášení byla i deklarace toho, že nárokováné ostrovy nacházející se za hranicí pobřežního moře, tvoří vlastní pobřežní moře a přílehlou zónu (United Nations 1977). Vietnam dále při ratifikaci mezinárodní smlouvy UNCLOS vydal prohlášení, ze kterého vyplývá, že má v úmyslu nárokovat mořské zóny okolo Paracelských a Spratlyho ostrovů. (Hayton 2014)

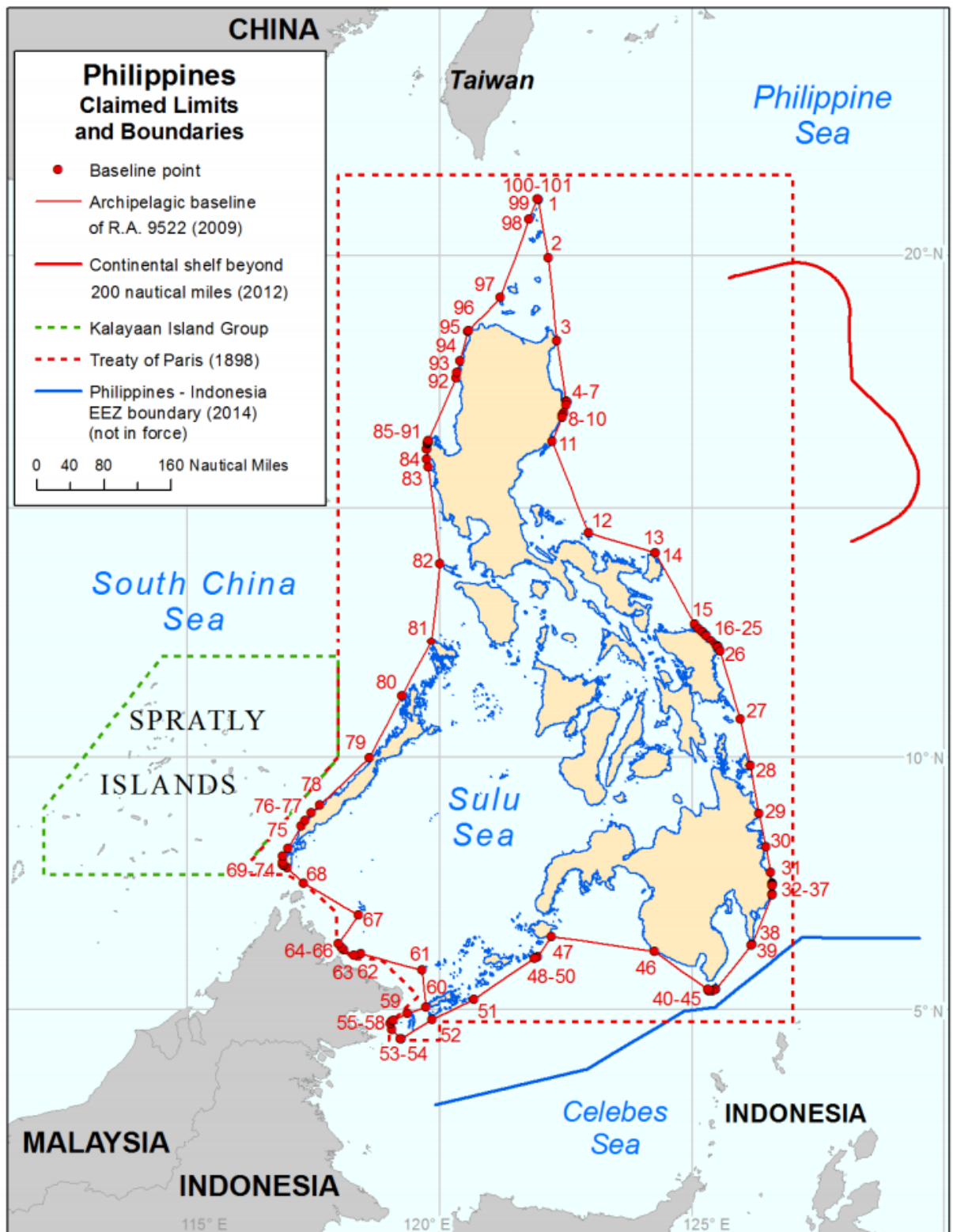
Problém oprávněností Vietnamských nároků může podle Haytona (2014) představovat fakt, že se Vietnam odvolává na historickou návaznost svých nároků na nároky podané Francií a faktickou okupaci území Francií jménem Annamu. Tyto nároky a okupace území Francií se však vztahují spíše k Jižnímu Vietnamu. Nároky dnešního Vietnamu podkopává i fakt, že Severní Vietnam v roce 1956 a 1958 podpořil ve svých prohlášeních Čínský nárok na sporné ostrovy (Hong 2012).

7. 4 Územní nároky Filipín

Filipínské nároky sahají méně do historie než nároky Číny, Tchaj-wanu a Vietnamu. Filipíny si nárokují většinu útvarů ve Spratlyho ostrovech, tyto nároky staví na tom, že považují Spratlyho ostrovy jako tzv. *res nullius* po druhé světové válce. (Hong 2012). *Res nullius* (věc nikoho) je historický právní status a termín pro věc, která nemá vlastníka a není předmětem vlastnictví. Pokud taková věc je způsobilá mít vlastníka, může se jím stát ten, kdo si věc přisvojí (přisvojení se nazývá též okupace) například poté, co ji nalezne, nebo je-li prvním zájemcem o její vlastnění. Věcí nikoho se v některých právních systémech může věc stát opuštěním (Bělovský 2003).

Díky tomuto tvrzení si Filipíny mohou nárokovat území Spratlyho ostrovů na základě nároku filipínského právníka a obchodníka Thomase Clomy, který si území Spratlyho ostrovů nárokoval v roce 1947 a zřídil na nich osídlení. V roce 1956 pak nad ostrovy vyhlásil protektorát se jménem *Kalayaan*² (*Kalayaan Protectorate*, resp. *Protektorado han Kalayaan*). V roce 1974 byl pak donucen převést své nároky oficiálně na vládu Filipín (Hayton 2014). Další podporu pro označení Spratlyho ostrovů jako *res nullius* hledají Filipíny v mírové konferenci v San Francisku z roku 1951, na které se Japonsko vzdalo oficiálně svých nároků na toto území, které okupovalo za druhé světové války. Podle Filipín byly Spratlyho ostrovy *de facto* opuštěny v období 1950–1956, což rozporuje především Čína a Vietnam (Hong 2012). V roce 2009 byl filipínskou vládou přijat zákon, který vymezuje nárokované území, kam rovněž spadá Scarborough Shoal, který Filipíny považují z hlediska dohody UNCLOS jako skály, ke kterým nemůže být přiřčena výlučná ekonomická zóna a kontinentální šelf. (BOIESA 2014b) Na obr. 19 je nárokované území v okolí Spratlyho ostrovů vyznačeno zelenou přerušovanou linií.

² Objevuje se i doslovný překlad filipínského slova *Kalayaan* do angličtiny ve formě *Freedomland Protectorate*

Obr. 19: Filipínské nároky na území ve Spratlyho ostrovech. Zdroj: <https://www.state.gov/documents/organization/231914.pdf>

7. 5 Územní nároky Malajsie

Územní nároky Malajsie jsou podle Hong (2012) jediné, které nejsou založeny na historických záznamech. Malajsie své nároky deklaruje na základě rozšířeného kontinentálního šelfu a okupaci území. Celkem si Malajsie dělá nároky na 12 útvarů ve Spratlyho ostrovech, z nichž šest okupuje. Nárok na kontinentální šelf podporuje Ženevskou konvencí z roku 1958 související s hranicemi pobřežního moře a kontinentálního šelfu. Dále vydala vlastní zákony v roce 1966 a 1969 definující malajský kontinentální šelf jako mořské dno a podloží podmořských oblastí do hloubky 200 metrů nebo do hranice využitelnosti. Důležitou pro malajský nárok se stala mapa vydaná v roce 1979, která znázorňuje rozlohu nárokovaného kontinentálního šelfu a deklaruje nárok na všechny útvary ležící v něm.

Malajský nárok na základě kontinentálního šelfu je i podle samotné Malajsie samostatně nedostatečný, proto je podpořen ještě nárokem na základě okupace a kontroly nad územím z let 1983 a 1986. Podle Hong (2012) je i tento nárok nejistý, a to z důvodu, že okupace proběhla relativně nedávno a ostatní státy, které si území nárokují, tyto nároky výrazně zpochybňují.

7. 6 Územní nároky Bruneje

Brunejské nároky v oblasti Jihočínského moře představuje výlučná ekonomická zóna v šířce 200 námořních mil, která zahrnuje útvary Louisa Reef a Rifleman Bank, na základě právě Rifleman Bank požaduje Brunej rozšíření kontinentálního šelfu až do vzdálenosti 350 námořních mil (Rowan 2005). Tyto nároky zveřejnila v mapě vydané v roce 1988. Brunej je jediným státem, který neokupuje žádnou část nárokovaného území a podle Hong (2012) je jeho snaha o prodloužení kontinentálního šelfu v rozporu s dohodou UNCLOS, jelikož se nejedná o souvisle navazující území.

8. Okupace útvarů v Jihočínském moři

Existují velké rozdíly mezi územními nároky jednotlivých států a tím, jaké útvary z nárokovaného území skutečně kontrolují. Obsazování jednotlivých útvarů v Jihočínském moři začalo už před 2. sv. válkou v době Čínsko-Japonské války ve 30. letech 20. století, a to jak v případě Paracelských, tak i v případě Spratlyho ostrovů (Hayton 2014).

8.1 Okupace Paracelských ostrovů

V Paracelských ostrovech došlo nejprve v roce 1938 k francouzské okupaci Woody Islandu³, na ostrově byla umístěna posádka zhruba 100 francouzských, resp. francouzsko-vietnamských vojáků. Ta měla sloužit jako rozšíření ochranného pásma pro francouzské kolonie, neměla však dlouhého trvání, jelikož o pouhých několika měsících později zde došlo k vylovení Japonců, kterým se francouzsko-vietnamská posádka vzdala bez boje. Japonsko následně v roce 1941 obsadilo zbytek Paracelských a Spratlyho ostrovů, na které si kladlo nárok z titulu jejich příslušnosti k Tchaj-wanu (Tchaj-wan byl od roku 1895 na základě Šimonosecké mírové smlouvy součástí Japonska) (Schuster 2017). Po skončení druhé světové války se Japonsko začalo stahovat z území Paracelských ostrovů, to bylo dokončeno ke konci roku 1945, následně se na mírové konferenci v San Francisku v roce 1951³ vzdalo všech (od roku 1945 však už jen formálních) nároků na ostrovy v Jihočínském moři, nepřisoudilo však jejich kontrolu žádnému ze států, které si na tyto ostrovy tvořilo vlastní nároky. Otázka vlastnictví ostrovů, tak zůstala nevyřešena (Hong 2012). Po období, kdy nebyly Paracelské ostrovy nikým trvale okupovány došlo v roce 1954 k okupaci tří ostrůvků ze strany Jižního Vietnamu, a to v části souostroví označovaného jako skupina Crescent. Navzdory jihovietnamské okupaci části Paracelských ostrovů se podařilo Číně (Čínská lidová republika) v roce 1956 obsadit druhou skupinu ostrovů označenou jako Amphitre včetně již zmíněného Woody Island (Schuster 2017).

³ Sanfranciská mírová smlouva mezi Japonskem a Spojenci byla podepsána 8. 9. 1951, v platnost vstoupila 28. 4. 1952; podle jejich čl. 2, odstavce f) „Japan renounces all right, title and claim to the Spratly Islands and to the Paracel Islands“ viz: United Nations, *Treaty of Peace with Japan (Signed at San Francisco), on 8 September 1951* [online] 1951 . [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20136/volume-136-I-1832-English.pdf>

V 70. letech 20. století se pak vzhledem k měnícím se politickým zájmům a úvahách o potenciálním nalezišti ropy a zemního plynu v okolí Paracelských ostrovů začala zvětšovat strategická hodnota těchto ostrovů a začalo se schylovat k ozbrojenému konfliktu. V lednu roku 1974 pak došlo k prvnímu ozbrojenému konfliktu mezi státy nároklujícími si některý z ostrovů v Jihočínském moři. Vietnam po několika čínských provokacích vyslal do oblasti námořnictvo, Čína pak odpověděla stejným krokem, tentokrát s plánem vytlačit Jižní Vietnam z ostrovů, které okupuje. Námořní bitva, která proběhla 19. 1. 1974 a vyžádala si přes 70 mrtvých, skončila vyložením čínských vojáků na ostrovech a úplnou porážkou Jižního Vietnamu, který tak ztratil nad Paracelskými ostrovy jakoukoliv kontrolu. Na ostrovech Drummond Island a Duncan Island ze skupiny ostrovů Crescent, ze kterých v roce 1974 Číňané vytlačili Jižní Vietnam, zanechala Čína trvalé posádky. Postupem času došlo i k okupaci dalších ostrovů a vytváření infrastruktury pro jejich udržení a zásobování (Hayton 2014). V současnosti Čína v Paracelském souostroví okupuje 22 útvarů – viz seznam v tabulce 6.

Tab. 7: Seznam okupovaných útvarů Čínou v Paracelských ostrovech.

Antelope Reef	Pattle Island
Bombay Reef	Quanfu Island
Drummond Island	Robert Island
Duncan Island	Rocky Island
Lincoln Island	South Island
Middle Island	South Sand
Money Island	Tree Island
North Island	Triton Island
North Reef	West Sand
Observation Bank	Woody Island
Palm Island	Yagong island

Zdroj: <https://amti.csis.org>

Na okupovaných ostrovech se nachází různě rozsáhlá infrastruktura. Na Woody Island byla jako na jediném útvaru z Paracelských ostrovů zbudována přístávací dráha, najdeme zde rovněž dva velké přístavy. Obdobně velké přístavy pak můžeme nalézt na Tree Island (Amphitre) a Duncan Island (Crescent). Menší přístavy můžeme nalézt na Pattle Island, Money Island, Drummond Island a Triton Island, všechny spadající do skupiny Crescent. Další menší přístav nalezneme na Lincoln Island ze skupiny Amphitre. Mimo Lincoln Island a Drummond Island se pak na všech výše zmíněných

útvarech nachází i heliporty. Na ostatních ostrovech jsou jen menší budovy nebo majáky (AMTI 2018).

8. 2 Okupace Spratlyho ostrovů

Tchaj-wan

V případě Spratlyho ostrovů je otázka kontroly území složitější než v případě Paracelských ostrovů, jelikož útvary ve Spratlyho ostrovech okupuje celkem 5 zemí. Přehled všech okupovaných útvarů nalezneme v tabulce 8. Nejstarší trvalá okupace některého z útvarů se datuje do roku 1956. Od tohoto roku Tchaj-wan nepřetržitě okupuje ostrov Itu Aba, který je největším ostrovem ve Spratlyho souostroví a současně jediným útvarem ve Spratlyho souostroví, který Tchaj-wan ovládá (Hong 2012).

Filipíny

Mezi státy okupující některou z částí Spratlyho ostrovů se v roce 1968 připojily Filipíny okupací Northeast Cay současně se Southwest Cay. V roce 1974 Filipíny obsadily další čtyři útvary, později v roce 1978 začaly okupovat Commodore Reef a Loaita Island. Dále Filipíny okupují útvar Loaita Cay s neznámým začátkem okupace. Z hlediska UNCLOS jde v případě výše zmíněných útvarů, okupovaných Filipínami o „Rocks“ tj. skály trvale vyčnívající nad vodní hladinu. V roce pak 1999 Filipíny obsadily prozatím poslední útvar ve Spratlyho ostrovech, když začaly s poněkud netradiční okupací Second Thomas Shoal. Second Thomas Shoal je zcela ponořený atol okupovaný pomocí námořní přepravní lodi, trvale zakotvené na útesu a udržované příslušníky Filipínských ozbrojených sil (AMTI 2018).

Čína a Vietnam

Po vyhlášení nově vzniklé Vietnamské socialistické republiky v roce 1975 se Vietnam téhož roku zmocnil několika útvarů dříve ovládaných Jižním Vietnamem (Hayton 2014), z nichž dodnes okupuje Amboyna Cay, Namyit Island, Sand Cay, Sin Cowe Island, Southwest Cay a Spratly Island. z hlediska UNCLOS jde ve všech případech o skály tzv. „Rocks“ (AMTI 2018). Později v roce 1987 Vietnam obsadil Barque Canada Reef.

V roce 1988 došlo ke druhému ozbrojenému střetu mezi Vietnamem a Čínou, jelikož Čína doposud neokupovala žádný útvar ve Spratlyho ostrovech a snažila získat doposud nikým neobsazené útvary. V roce 1987 Čína pod záminkou mořského

průzkumu na základě UNESCO začala s průzkumem v oblasti Fiery Cross Reef, kam během roku postupně vysílala své průzkumné výpravy. Jednu z výprav doprovázelo v rámci vojenského cvičení čínské námořnictvo. Na začátku roku 1988 pak Čína začala se stavbou umělého ostrova na Fiery Cross Reef, aby bylo možné ho trvale okupovat. Během krátké doby dokázala Čína vybudovat umělou souš o rozloze 8 000 m² a v důsledku pozdní reakce ze strany Vietnamu obsadila krátce na to i Cuarteron Reef, nacházející se pouze 19 km od nejbližší vietnamské pozorovatelné (Hayton 2014). Obsazení těchto dvou útvarů svědčí o dlouhodobém plánování této akce, jelikož se v obou případech jednalo pouze o jednotlivé výběžky skal nad vodní hladinu a bylo nutné vybudování umělé souše (AMTI 2018).

Aby se případ s obsazením Fiery Cross Reef a Cuarteron Reef neopakoval, došlo k vyslání tří vietnamských lodí. Každá loď měla svůj vlastní cíl, šlo o útvary Johnson Reef, Collins Reef a Lansdowne Reef s úkolem tyto útvary obsadit. Collins Reef a Lansdowne Reef se povedlo Vietnamu obsadit a udržet dodnes, avšak obsazování Johnson Reef pro Vietnam skončilo fiaskem. Po vylodění na Johnson Reef a vztyčení vlajky Vietnamu se Čína snažila o odstranění vlajky. Následně došlo ke konfliktu při kterém byly postupně potopeny všechny tři vietnamské lodě a Johnson Reef byl obsazen Čínou, ta získala prostor pro následné obsazení dalších tří útvarů ve Spratlyho ostrovech (Hayton 2014). Vietnam však rovněž pokračoval v obsazování převážně menších skalních útvarů i zcela ponořených, a to až do roku 1991 (AMTI 2018).

Sedmým a zatím posledním útvarem, který se podařilo Číně obsadit, je Mischief Reef v roce 1995. Ten se nachází ve vzdálenosti pouhých 135 námořních mil od filipínského ostrova Palawan a spadá do výlučné ekonomické zóny, kterou si nárokují Filipíny (Hayton 2014). Mischief Reef je ponořený atol, z hlediska UNCLOS označovaný jako vynořující se vyvýšeniny, avšak je Čínou přeměněný v umělý ostrov. Podle Saunders (2016) s rozlohou nově vytvořené souše až 5,5 km² v roce 2015.

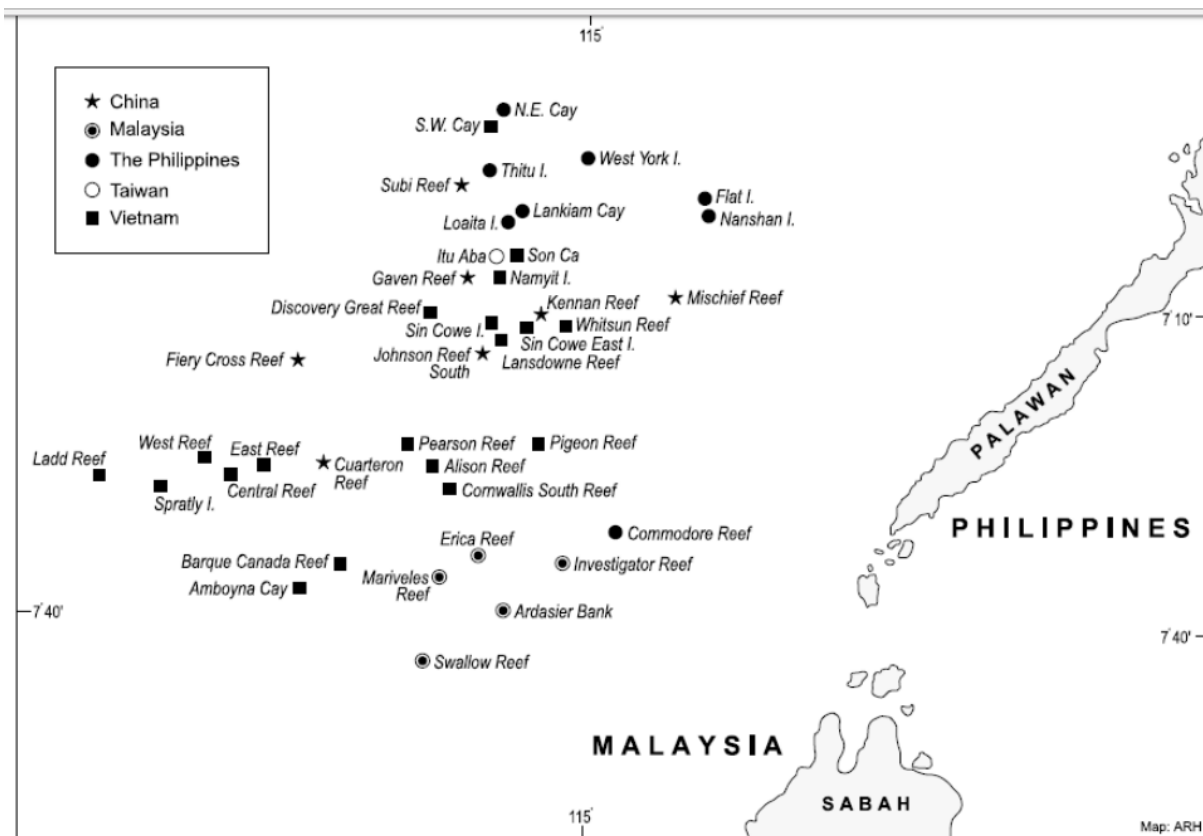
Malajsie

Malajsie kontroluje v jihozápadní části Spratlyho souostroví pouze pět útvarů. Nejprve získala v roce 1983 kontrolu nad Swallow Reef na kterém postupně vybudovala 1 368 metrů dlouhou přistávací dráhu. Poté v roce 1986 obsadila Ardasier Reef a Mariveles Reef. Následně v roce 1999 vyčnívající skály Erica Reef a vynořující se vyvýšeniny Investigator Shoal. Mimo Swallow Reef jsou všechny ostatní útvary okupovány pouze jednotlivými budovami, malým přístavem a heliportem (AMTI 2018).

Tab. 8: Okupované útvary ve Spratlyho ostrovech, seřazeno podle země a roku okupace.

Útvar	Okupující stát	Rok okupace	Status
Hughes Reef	Čína	1988	Vynořující se v.
Subi Reef	Čína	1988	Vynořující se v.
Cuarteron Reef	Čína	1988	Skály
Fiery Cross Reef	Čína	1988	Skály
Gaven Reefs	Čína	1988	Skály
Johnson Reef	Čína	1988	Skály
Mischief Reef	Čína	1995	Vynořující se v.
Northeast Cay	Filipíny	1968	Skály
Flat Island	Filipíny	1974	Skály
Nanshan Island	Filipíny	1974	Skály
Thitu Island	Filipíny	1974	Skály
West York Island	Filipíny	1974	Skály
Commodore Reef	Filipíny	1978	Skály
Loaita Island	Filipíny	1978	Skály
Second Thomas Shoal	Filipíny	1999	Zcela Ponořený
Loaita cay	Filipíny	.	Skály
Swallow Reef	Malajsie	1983	Skály
Ardasier Reef	Malajsie	1986	Vynořující se v.
Mariveles Reef	Malajsie	1986	Vynořující se v.
Investigator Shoal	Malajsie	1999	Vynořující se v.
Erica Reef	Malajsie	1999	Skály
Itu Aba Island	Tchaj-wan	1956	Skály
Amboyna Cay	Vietnam	1975	Skály
Namyit Island	Vietnam	1975	Skály
Sand Cay	Vietnam	1975	Skály
Sin Cowe Island	Vietnam	1975	Skály
Southwest Cay	Vietnam	1975	Skály
Spratly Island	Vietnam	1975	Skály
Central Reef	Vietnam	1978	Skály
Barque Canada Reef	Vietnam	1987	Skály
Alison Reef	Vietnam	1988	Vynořující se v.
Cornwallis South Reef	Vietnam	1988	Vynořující se v.
Ladd Reef	Vietnam	1988	Vynořující se v.
Collins Reef	Vietnam	1988	Skály
Discovery Great Reef	Vietnam	1988	Skály
East Reef	Vietnam	1988	Skály
Lansdowne Reef	Vietnam	1988	Skály
Pearson Reef	Vietnam	1988	Skály
Petley Reef	Vietnam	1988	Skály
South Reef	Vietnam	1988	Skály
Tennent Reef	Vietnam	1988	Skály
West Reef	Vietnam	1988	Skály
Prince of Wales Bank	Vietnam	1989	Zcela Ponořený
Rifleman Bank	Vietnam	1989	Zcela Ponořený
Rifleman Bank	Vietnam	1989	Zcela Ponořený
Vanguard Bank	Vietnam	1989	Zcela Ponořený
Prince Consort Bank	Vietnam	1990	Zcela Ponořený
Alexandra Bank	Vietnam	1991	Zcela Ponořený
Grainger Bank	Vietnam	1991	Zcela Ponořený
Grierson Reef	Vietnam	.	Skály

Zdroj: <https://amti.csis.org/scs-features-map/>

Obr. 19: Okupace Spratlyho ostrovů jednotlivými státy. Zdroj: Tan Lii Inn, 2014.

Mimo Paracelské a Spratlyho ostrovy jsou za sporných ostrovů okupovány ještě Pratské ostrovy, které jsou od roku 1956 v držení Tchaj-wanu, který zde vybudoval kasárna s letištěm, knihovnou a chrámem. V roce 2007 byly Pratské ostrovy s okolním mořem vyhlášeny národním parkem. Dalším předmětem sporů je útvar Scarborough shoal, který sice není okupován pomocí budov jako v ostatních případech, avšak je od roku 2012 efektivně kontrolován Čínou, pomocí přítomnosti lodí pobřežní hlídky trvale působící v oblasti (AMTI 2018).

9. Vliv sporů na mezinárodní vztahy

Značné překrývání územních nároků jednotlivých pobřežních států Jihočínského moře způsobuje v mezinárodních vztazích časté napětí a přímo na moři vede k řadě incidentů. Do incidentů odehrávajících se přímo na moři jsou ve velké míře zapojeny rybářské lodě jednotlivých států, které proplouvají spornými vodami a jsou pak často zadrženy státem, který danou oblast kontroluje pomocí námořních sil. Můžeme uvést např. incidenty z roku 1998 mezi lodí Vietnamského lidového námořnictva (složka Vietnamské lidové armády) a filipínskou rybářskou lodí (Rowan 2005). Rybářské lodě pak nezdárců bývají zadrženy a posádka zatčena, jako se tomu stalo v roce 1988, kdy Malajsie zadržela 3 filipínské lodě a 45 rybářů, dále např. Filipíny zatkly 62 čínských rybářů v roce 1995 poblíž Half Moon Shoal. Rovněž Vietnam v roce 1996 zatýkal filipínské rybáře (Odgaard 2002). Jednotlivé dotčené státy se pak snaží pomocí diplomacie o propuštění takto zadržovaných rybářů a lodí. Výše uvedené incidenty jsou již poměrně staršího data, avšak podobné incidenty pokračují dodnes (RSIS 2014).

Brunej, Filipíny, Malajsie a Vietnam jsou členy Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN), které bylo založeno v roce 1967 v thajském Bangkoku. Malajsie a Filipíny jsou jeho zakládajícími členy, k připojení Bruneje k ASEAN došlo v roce 1984 a připojení Vietnamu pak v roce 1995. Sdružení má za cíl spolupráci v různých oblastech, mimo jiné je jeho cílem:

- podporovat regionální mír a stabilitu prostřednictvím dodržování spravedlnosti a právního státu ve vztahu mezi zeměmi regionu a dodržování zásad Charty Organizace spojených národů,
- podporovat aktivní spolupráci a vzájemnou pomoc v záležitostech společného zájmu v hospodářské, sociální, kulturní, technické, vědecké a administrativní oblasti (ASEAN 2018).

Mezi základní principy ASEAN pak mimo jiné patří:

- vzájemné respektování nezávislosti, svrchovanosti, rovnosti, územní celistvosti a národní identity všech národů,
- urovnání rozdílů nebo sporů mírovým způsobem,
- zřeknutí se hrozby nebo použití síly,
- efektivní spolupráce mezi sebou (ASEAN 2018).

Podstatnou část mezinárodních jednání a vztahů týkající se oblasti Jihočínského moře můžeme shrnout jako vztahy Číny a jednotlivých států ASEN případně čínské vztahy s tímto sdružením jako celkem. Avšak podle Haytona (2014) je čínskou strategií převážně vyhýbání se řešení sporů na multilaterální úrovni. Čínský postoj se soustředí v případě prosazování svých zájmů a řešení sporů v Jihočínském moři spíše cestou bilaterálních dohod s jednotlivými státy.

Čína–Brunej

V případě vztahů Číny a Bruneje jde o státy, které dělí poměrně značná geografická vzdálenost, a i přes to mají kvůli rozsáhlosti čínských nároků v Jihočínském moři tyto státy mezi sebou územní spory. Čínský nárok zasahuje do území v oblasti Louisa Reef s Rifleman bank, které si současně nárokuje Brunej. Na základě Čínou vydané tzv. „pomlčkové mapy“, kdy se jedna z pomlček blíží území Bruneje na přibližně 35 námořních mil, můžeme odvodit, že Čína neuznává nárok Bruneje na vlastní EEZ v plném rozsahu 200 námořních mil (Storey 2013). Jelikož Brunej neokupuje žádné území v Jihočínském moři, snaží se své zájmy prosadit diplomatickou cestou, snahou je udržení mírového a stabilního prostředí v regionu (Hong 2012). V roce 2002 došlo v rámci ASEAN k podpisu Deklarace o pravidlech chování stran v Jihočínském moři (*Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea*), ke kterému se připojila i Čína, avšak došlo k patové situaci při schvalování prováděcí směrnice v roce 2009. Čína odmítla klauzuli, podle které budou konzultace mezi členy ASEAN předcházet konzultacím s představiteli ČLR. ASEAN následně v roce 2011 ze svých požadavků ustoupilo a sporná klauzule byla vypuštěna (Storey 2013). To umožnilo diskuzi mezi Čínou a členskými státy ASEAN o společných projektech v oblasti, avšak neznamená to ustoupení Číny ze svých teritoriálních nároků (Hayton 2014).

Čína–Filipíny

Vztahy Číny a Filipín jsou pak podstatně komplikovanější, tyto státy mezi sebou mají důležité vazby v oblasti obchodu i cestovního ruchu. Pro Filipíny jsou pak tyto vztahy strategicky velmi důležité, vzhledem k neustále rostoucímu objemu obchodu od 90. let 20. století. Spolupráce Číny a Filipín je podpořena řadou bilaterálních dohod, kterých bylo od počátku navázání diplomatických vztahů mezi těmito státy podepsáno více než 100, a to především v oblasti obchodu, zemědělství, vědy, technologií a kultury

(Bautista 2013). Komplikaci ve spolupráci těchto dvou zemí představují sporná území v Jihočínském moři, jmenovitě Spratlyho ostrovy a Scharborough Shoal ležící uvnitř výlučné ekonomické zóny, která je nárokována Filipínami (Hayton 2014).

K prvnímu vážnějšímu narušení vztahů mezi Čínou a Filipínami došlo v roce 1995. Čína využila faktu, že v roce 1992 došlo ke stažení amerického námořnictva z filipínských námořních základen, což značně oslabilo pozici Filipín. V roce 1995 byly filipínskou rybářskou lodí náhodně objeveny nově vzniklé Čínské budovy na místě Mischief Reef ležící přibližně 124 námořních mil od filipínského ostrova Palawan. Čína tímto začala okupovat tento útvar (Hayton 2014). Byl to první případ, kdy Čína začala okupovat území, které si nárokoval některý z členů ASEAN. Proti tomuto kroku Filipíny protestovaly a nesouhlas vyjádřily i další státy ASEAN jako Malajsie, Brunej, Indonésie i Vietnam, který se teprve k ASEAN chystal toho roku připojit. Mimo protesty bylo filipínskou reakcí navýšení rozpočtu pro nákup válečných lodí a posílení letectva (Emmers 2015). ASEAN však jako celek neměl dostatek vojenských prostředků ani možnost uvalení efektivních sankcí vůči Číně, a tak došlo pouze k vydání prohlášení. Prohlášení obsahovalo jen vyjádření „silného znepokojení“ členů ASEAN a výzvu k zastavení akcí, které by destabilizovaly region (Hayton 2014).

Další narušení vztahů představoval filipínský zákon z roku 2009, kterým Filipíny nárokují mimo jiné Scarborough Shoal. Na tento zákon reagovala Čína protesty a upozornila na své vlastní nároky v Jihočínském moři. Samotný Scarborough Shoal se stal předmětem dalšího zhoršení vztahů mezi oběma zeměmi poté, co Filipíny v roce 2012 objevily osm čínských rybářských lodí operujících v blízkosti Scarborough Shoal. Následoval pokus zatknout rybáře z těchto lodí, což bylo znemožněno čínským námořnictvem (Kimble 2015). Následně se v roce 2013 Filipíny obrátily na Stálý rozhodčí soud sídlící v Haagu a zahájily arbitrážní řízení proti Čínské lidové republice v souladu s ustanoveními UNCLOS o urovnání sporů, které se týkají řady otázek souvisejících s probíhajícím sporem o svrchovanost v Jihočínském moři mezi oběma zeměmi. Tento soud, v bodech v nichž rozhodoval, dospěl v roce 2016 k rozsudku, který dává ve většině případů za pravdu Filipínám. Čína toto rozhodnutí omítla jako nezákonná a považuje rozsudek za neplatný (Swaine 2016).

Čína–Vietnam

Vztahy Číny a Vietnamu byly ovlivněny geopolitikou „studené války“ probíhající ve druhé polovině 20. století. Obecně vzato se Vietnam ve své zahraniční politice orientoval v tomto období spíše na podporu ze Sovětského svazu, což představovalo pro Čínu bezpečnostní riziko. Vzhledem k současným vztahům bylo potřeba v případě Číny a Vietnamu vyřešit dva ozbrojené konflikty o sporné ostrovy v Jihočínském moři (Hayton 2014). Napravování takto narušených vztahů se začalo dařit v roce 1989, v průběhu roku 1991 pak byly podepsány první bilaterální dohody. Jelikož bylo napětí způsobeno převážně neshodami ohledně hranic jednak námořních, ale i pozemních, bylo nutné vyřešit tuto otázku. Od roku 1992 probíhala jednání ohledně pozemních hranic a sporu v Tonkinském zálivu, tato jednání vyústila k podpisu dohody o zásadách při řešení pozemních hranic a sporu v Tonkinském zálivu v roce 1993, která v roce 1999 přešla v podpis Smlouvy o pozemní hranici (*Land Border Treaty*). Další důležitou smlouvou pak byla Dohoda o vymezení vod, výlučné ekonomické zóny a kontinentálních šelfů v Tonkinském zálivu (*Agreement on the Delimitation of Waters, EEZ and Continental Shelves in the Gulf of Tonkin*) (Amer 2013).

Po zlepšení vztahů obou zemí přišlo v roce 1995 na řadu téma Jihočínského moře. Zahájená jednání však dlouhodobě stagnovala, přičemž Čína zásadně odmítá jakoukoliv diskusi o Paracelských ostrovech a obě země se tak shodnou pouze na jednání o suverenitě nad Spratlyho ostrovy. Toto téma je však komplikováno nároky dalších států. Rok 2009 pak představoval opětovné zhoršení vztahů, po diplomatických protestech ze strany Číny a vydání nové tzv. „pomlčkové mapy“ proti společnému podání Malajsie a Vietnamu k CLCS (Amer 2014). Kvůli zvyšujícímu se napětí se premiéři obou zemí v roce 2010 sice dohodli na společné snaze o vyhovující řešení sporu v Jihočínském moři, avšak v roce 2011 Vietnam obvinil Čínu z poškozování kabelů vietnamských průzkumných lodí, které se nacházely ve sporném území. Z následných jednání pak v roce 2011 vzešla Dohoda o základních zásadách řízení řešení otázek souvisejících s mořem (*Agreement on Basic Principles Guiding the Settlement of Sea-Related Issues*) (Hayton 2014).

Čína–Malajsie

Kvůli snaze o ekonomický rozvoj se Malajsie v 90. letech nedostala do žádného přímého střetu s některým ze států nároklujících si části Jihočínského moře. Mezi důležité obchodní partnery v té době patřily USA, Japonsko, Evropská unie a země ASEAN, k nimž přibyla i Čína (Chung 2004). Nicméně po okupaci Mischief Reef došlo ke zhoršení vztahů, když Malajsie vyjádřila znepokojení nad tímto krokem. Nedošlo však k přerušení ekonomických vazeb, ale znamenalo to větší spolupráci zemí v rámci ASEAN (Salleh 2009). V roce 2004 se konalo 30. výročí navázání diplomatických vztahů, při této příležitosti bylo premiéry obou zemí navrženo prohloubení čínsko-malajsijských vztahů a spolupráce v klíčových oblastech jako např. moderní technologie a výstavba infrastruktury. Výsledkem jednání bylo podepsání mnoha dohod a obchodních smluv (Forbes 2013).

Navzdory dobrým obchodním vztahům obou zemí je řešení teritoriálních sporů v Jihočínském moři stále na mrtvém bodě, kvůli znepokojujícím krokům Číny ve Spratlyho ostrovech Malajsie investuje do armádního vybavení značné prostředky, od modernizace námořnictva včetně nákupu ponorek až po modernizaci stíhacích letounů (Hayton 2014). Vztahy těchto dvou zemí ovlivnilo, stejně jako v případě čínsko-vietnamských vztahů, společné podání Malajsie a Vietnamu k CLCS, týkající se vymezení hranic kontinentálního šelfu. Na které Čína reagovala vydáním tzv. „pomlčkové mapy“ a verbální nótou (Salleh 2009). Poslední roky však přinesly prohloubení politické důvěry a hlavně ekonomické provázanosti těchto zemí, ty se tak snaží své vzájemné teritoriální spory udržet na úrovni, kdy nenarušují jejich bilaterální vztahy v ostatních sférách vzájemné spolupráce (Forbes 2013).

Čína–Tchaj-wan

Vztah Číny a Tchaj-wanu je komplikovaný, jelikož se jedná o dva bývalé účastníky občanské války, z nichž Tchaj-wan je následovníkem poražené strany. Tchajwanská i čínská vláda se dodnes považují za jediné legitimní představitele celé Číny, v případě Jihočínského moře a teritoriálních sporů s ostatními státy proto vystupují poměrně jednotně a jejich nároky by se s drobnými rozdíly daly označit za totožné. Obě vlády se shodují v tom, že oblast Jihočínského moře patří Číně, panuje však mezi nimi rozpor, zda k Čínské lidové republice, nebo Čínské republice čili Tchaj-

wanu. V případě konfliktu s jinými státy, pak tyto země shodně podporují „čínské“ nároky (Schofield 2013).

9. 1 Účast vnějších aktérů

USA

USA mají v oblasti Jihočínské moře a celé jihovýchodní Asie několik strategických zájmů, ať už se jedná o zájmy vojenské či obchodní. USA často obhajují řešení sporů a svobodu plavby na základě dohody UNCLOS, avšak samotné Spojené státy americké doposud tuto dohodu nepřijaly. Ve vedení USA panuje rozpor o přínosech této dohody, např. podle bývalé ministryně zahraničí USA Condelezzy Riceové mohou Spojené státy z této dohody profitovat více, než kterákoliv jiná země. Toto tvrzení podporují i nejrůznější obchodní zájmové skupiny z řad energetických firem, ropných společností a podobně, jelikož se domnívají, že UNCLOS chrání jejich obchodní práva v pobřežních vodách. Proti připojení k UNCLOS jsou pak vybraní členové Senátu USA, kteří argumentují tím, že dohoda UNCLOS je pro USA zbytečná a vytváří pro USA riskantní propojenost se systémem OSN (Rosen 2017). Vzhledem k UNCLOS je pak přístup Číny a USA paradoxní, jelikož USA dohodu neratifikovaly, ale brání správný výklad textu a jeho uplatňování, na druhou stranu Čína, která dohodu ratifikovala, podniká v souvislosti s UNCLOS často velmi sporné kroky (Colin 2016).

Přímo na moři pak můžeme pozorovat střet zájmů Číny a USA a rozdílný pohled na mezinárodní právo a svobodu plavby ve sporných vodách Jihočínské moře. Příkladem může být incident z roku 2009, kdy se do konfliktu s Čínou dostala loď USNS *Impeccable*, která je podle Haytona (2014) špionážní lodí USA se zaměřením na vyhledávání ponorek, oficiálně je ale provozována soukromou společností. USNS *Impeccable* byla v roce 2009 znemožněna plavba v Čínou nárokované výlučné ekonomické zóně pomocí čínských rybářských lodí, které byly podporovány čínským námořnictvem (of. Námořnictvo Lidové osvobozené armády). USNS *Impeccable* pak byla nucena sporné vody opustit. Následovala řada vyjádření vlád obou zemí, ve kterých Čína požadovala, aby se USA zdržely jakýchkoliv podobných aktivit v čínské výlučné ekonomické zóně, naopak ze strany USA došlo k vyjádření, že se jedná o mezinárodní vody s možností svobodné plavby (Hayton 2014). Jako reakce na čínské budování vojenské infrastruktury na Čínou okupovaných útvarech byly Washingtonem odsouhlaseny tři námořní operace na podporu svobody plavby a to na konci roku 2015

a začátku roku 2016. Do oblasti byly vyslány tři americké torpédoborce, které propluly ve 12mílovém pásmu u útvarů Subi Reef, Triton Island a Fiery Cross Reef okupovaných Čínou. USA tak pod vedením Baracka Obamy zopakovaly svůj postoj, ke svobodě plavby „létat, plout a operovat všude, kde to mezinárodní právo dovoluje“. Rovněž to představuje přístup USA k teritoriálním nárokům Číny, které Spojené státy považují za přehnané a nesouhlasné s dohodou UNCLOS (Colin 2016).

Ačkoliv nemají USA v oblasti Jihočínského moře vlastní územní nároky, je pro ně důležité, aby zůstaly otevřené námořní trasy, kterými je přepravováno značné množství zboží do USA. Podle Barannikové (2016) je tedy přepravováno do USA zboží v hodnotě cca 1,2 bilionu dolarů ročně. Stabilita v oblasti je pro USA důležitá i vzhledem k investicím ve Vietnamu a na Filipínách. S Filipínami mají navíc uzavřenou Smlouvu o společné obraně (*Mutual Defense Treaty between the Republic of the Philippines and the United States of America*) a vyhrocení situace mezi Filipínami a Čínou by tak mohlo vést k zapojení armády USA do případného ozbrojeného konfliktu, který není v jejich zájmu, vzhledem k obchodním aktivitám v této oblasti (Rosen 2017).

Rusko

Ruská účast v Jihočínském moři není oproti roli, kterou má USA tak výrazná. V minulosti zde Rusko hrálo důležitou roli hlavně v období vietnamské války, kdy podporovalo Severní Vietnam. Nyní však jeho vliv oslabuje. V roce 2004 došlo k vypršení Rusko-Vietnamské smlouvy o užívání vojenské základny v Cam Ranh Bay ve Vietnamu. Ruská účast se v oblasti Jihočínského moře soustředí spíše na dodávky vojenského vybavení ostatním státům, např. dodávka šesti ruských ponorek třídy Kilo do Vietnamu, nebo 10 ponorek v roce 2000 expedovaných do Indie. Oproti minulosti dochází k výraznému zlepšení čínsko-ruských vztahů a to i díky podpisu Dohody o dobrém sousedství a přátelské spolupráci (*The Treaty of Good-Neighborliness and Friendly Cooperation between the People's Republic of China and the Russian Federation*) v roce 2001. Kvůli vysoké ekonomické provázanosti regionu s globálními trhy má rovněž Rusko zájem na zachování stability v regionu Jihočínského moře (Song 2003).

Evropská unie

Pro státy Evropské unie není oblast Jihočínského moře neznámá, např. vzhledem ke koloniální minulosti Francie, Portugalska, Španělska, Nizozemska a Velké Británie. V současnosti zde nalezneme důležité obchodní partnery zemí EU: v roce 2016 byla Čína druhým největším obchodním partnerem EU, hned za USA, třetím největším obchodním partnerem pak byly státy ASEAN z nichž šest největších ekonomik ASEAN má přístup k Jihočínskému moři, jde o Indonésii, Thajsko, Filipíny, Malajsii a Singapur (Liu 2018).

Evropská unie je vzhledem ke sporům v území Jihočínského moře neutrální, avšak např. v roce 2015 vydala prohlášení k čínsko-evropským vztahům v souvislosti s Jihočínským mořem, kde vyzývá, aby se státy vyhnuly jednostranným provokativním činnostem, a zdůrazňuje význam mírového urovnání sporů na základě mezinárodních dohod jako např. UNCLOS. Dále v prohlášení stojí, že je politováníhodné, že Čína odmítá uznat jurisdikci UNCLOS i Arbitrážního soudu (Evropský parlament 2016). Zatímco celkový postoj EU je neutrální, nepanuje naprostá vnitřní shoda o zapojení se do řešení situace v Jihočínském moři. Některé státy jako Velká Británie, Francie a Německo větší podřízení Číny mezinárodnímu právu. Naopak některé menší státy EU jako Maďarsko a Řecko spoléhají na Čínské investice a nejsou příliš ochotné kritizovat politiku Číny v jihočínském moři (Reuters 2016).

Závěry

Na základě dostupných zdrojů a literatury lze zodpovědět všechny pracovní hypotézy stanovené v úvodu této práce, dále je možné porovnat územní nároky jednotlivých států v oblasti Jihočínského moře s územím, které tyto státy fakticky kontrolují. První hypotéza hovořila o „geopolitické“ hodnotě námořních dopravních tras v porovnání s nalezišti nerostných surovin. V případě nerostných surovin lze tvrdit, že pro jednotlivé pobřežní státy Jihočínského moře představují potenciální naleziště ropy a zemního plynu důležitý bod zájmu. Kvůli právům na těžbu ropy a zemního plynu a snahám o průzkum podloží pro nalezení nových zdrojů a potvrzení zásob v odhadovaných nalezištích těchto surovin se státy přímo na moři dostávají do řady konfliktů. V minulosti došlo sice ke dvěma ozbrojeným střetům mezi Vietnamem a Čínou v souvislosti s okupací Paracelských i Spratlyho ostrovů avšak nešlo primárně o konflikt kvůli surovinovým zdrojům, současně jde v tomto rozsahu o ojedinělé události. Obchodní vazby jednotlivých aktérů teritoriálních sporů spolu s návazností na třetí strany, které do teritoriálních sporů nejsou přímo zapojeny, avšak mají v oblasti své obchodní zájmy, prozatím znamenají tlak na řešení všech sporů diplomatickou cestou a můžeme tedy potvrdit hypotézu, že námořní obchodní trasy mají větší důležitost, než sporné oblasti potenciálních nalezišť nerostných surovin.

S tím souvisí i druhá hypotéza, která se vyslovila proti blokaci námořních tras jelikož je to v zájmu všech států v Jihočínském moři. Tuto hypotézu můžeme potvrdit pokud se blíže podíváme na jednotlivé námořní trasy vedoucí přes jihočínské moře a průlivy, které jej spojují s okolními moři a oceánem. Pro všechny státy v oblasti je důležité zachování možnosti volně plout Jihočínským mořem, jelikož jsou všechny státy závislé na dodávkách energetický surovin pomocí těchto námořních tras. Rovněž vzhledem k objemu obchodu se zbožím, který je prováděn mezi všemi státy Jihočínského moře pomocí těchto námořních tras je zřejmé, že není v jejich strategickém zájmu vyhrotit spory tak, aby vedly k blokaci nebo omezení těchto dopravních tras.

Pokud se soustředíme na zapojení třetích stran, největší zájem na udržení stability v oblasti Jihočínského moře mají USA, které jsou obchodními vazbami spojené primárně s Čínou, a to z hlediska importu zboží. Mimo to mají Spojené státy strategické investice ve Vietnamu a na Filipínách a případná nestabilita v oblasti by mohla tyto

investice ohrožit. Další problém v případě vyhrocení vztahů v Jihočínském moři do stavu ozbrojeného konfliktu by pro USA mohlo znamenat, vzhledem k zapojení Filipín do tohoto případného ozbrojeného konfliktu, zapojení ozbrojených sil USA do konfliktů v jihočínském moři. Můžeme sice ze strany USA pozorovat jisté námořní vojenské operace v oblasti Jihočínského moře, které by se daly označit jako provokace, ale podstatné je, že tyto operace byly směřovány na podporu zachování možnosti volného proplouvání vodami Jihočínského moře. Evropská Unie se pak ve svých vyjádřeních staví k územním sporům neutrálně a vyzývá jednotlivé aktéry těchto sporů k řešení takovou cestou, která povede k zachování mírového stavu v oblasti, zejména urovnání sporů na základě mezinárodních dohod jako např. UNCLOS. Můžeme tedy potvrdit hypotézu, která hovoří o tom, že mezinárodního společenství, bude asi většinou upřednostňovat taková řešení, která nepovedou k ovládnutí celého sporného území jedním aktérem.

Další hypotéza hovořila o tom, že důležitou roli v prosazování námořních nároků budou mít jen obtížně doložitelné historické nároky a méně časté bude nárokování podle „přírodních“ hledisek, tj. podle smlouvy UNCLOS. To můžeme ve většině případech potvrdit, zejména pak nároky Číny a Tchaj-wanu, které jsou založeny na historickém užívání vod by pravděpodobně v případě konfrontace s dohodou UNCLOS byly výrazně zpochybněny jelikož zasahují do výlučných ekonomických zón nárokováných ostatními pobřežními státy Jihočínského moře. Dalším státem který své nároky opírá o poměrně dávné události (16. století) je Vietnam, Filipínské nároky se rovněž opírají o historii avšak poměrně nedávnou. Naopak Malajsie a Brunej své nároky nestaví na historickém ovládnutí území, ale na požadavcích o rozšíření kontinentálního šelfu, který pak v sobě zahrnuje i části Spratlyho souostroví nárokované ostatními státy. Tyto nároky nejsou ve srovnání s ostatními státy příliš rozsáhlé avšak stále nebylo oficiálně zda jsou v rámci UNCLOS tyto požadavky Bruneje a Malajsie oprávněné.

Co se týká vojenských aktivit v oblasti Jihočínského moře, můžeme částečně potvrdit hypotézu, že jsou vojenské aktivity v oblasti většinou států realizovány jen jako dodatečné argumenty posilující územní nároky a nejsou dosud směřovány ke kontrole dopravních tras. Avšak je nutné dodat, že pomocí vojenských sil je výrazně zasahováno do rybolovu, jelikož jednotlivé státy navzájem zatýkají posádky rybářských lodí, operujících ve sporných vodách poblíž útvarů v Jihočínském moři, které fakticky kontroluje některý ze států. Můžeme pak vyvrátit poslední předem stanovenou

hypotézu, že se občasné vojenské incidenty omezují pouze na účastníky sporu a nejsou do nich vtaženy třetí strany. To neplatí zejména v případě USA, které se v oblasti dostávají do občasných incidentů jako např. v případě lodi USNS *Impeccable*, která je podle dostupných zdrojů špionážní lodí USA se zaměřením na vyhledávání ponorek.

V případě nároků na jednotlivé ostrovní skupiny, některého z pobřežních států Jihočínského moře existují výrazné rozdíly mezi tím, jaké útvary si jednotlivé státy nárokují a tím jaké útvary z nárokovaného území skutečně kontrolují. Čína spolu s Tchaj-Wanem si prakticky nárokují všechny ostrovní skupiny v Jihočínském moři, z toho Tchaj-Wan ovládá pouze dva „ostrovy“, které nejsou samostatně schopné udržet lidskou populaci a ekonomickou činnost, stejně jako ostatní sporné útvary v Jihočínském moři. V případě Tchaj-Wanu jde o Pratas Island ve stejnojmenném souostroví a Itu Aba, největší útvar Spratlyho ostrovů. Čína oproti tomu ovládá celé Paracelské ostrovy a sedm útvarů ve Spratlyho ostrovech. Vietnam si nárokují Paracelské ostrovy, ve kterých však ztratil po vojenských střetech s Čínou v roce 1974 veškerou kontrolu nad územím. Dále si nárokují Spratlyho ostrovy, ve kterých ovládá celkem 28 útvarů. Filipínské nároky zahrnují většinu Spratlyho souostroví mimo jeho nejzápadnější část včetně Spratly Island, z toho Filipíny ovládají celkem 9 útvarů. Malajsie pak ovládá dalších 5 útvarů v jihovýchodní části Spratlyho ostrovů, Brunej ze dvou nárokovaných útvarů neokupuje, jako jediný pobřežní stát Jihočínského moře, žádný útvar.

Summary

The aim of this diploma thesis was to analyze current disputes over sovereignty over island groups in the South China Sea. This has been achieved through several partial goals. The first partial goal is to introduce and understand what it means to conflict in international relations. Another partial objective is geographic analysis and evaluation of the strategic importance of the area and its importance in the international position. Since the main objective is focused on disputes over sovereignty over island groups, the geographic characteristics of the island groups themselves in the South China Sea were another necessary partial objective. Next partial objective was to summarize the claims of individual states to individual parts of island groups in the South China Sea, including the history of their claims. Another partial objective was to investigate the history of the occupied island groups ascertaining whether, in the context of the occupation, an armed conflict occurred among some of the actors. Furthermore, if third parties are involved in these disputes.

In the framework of this diploma thesis, all the preliminary hypotheses stipulated in the introduction of the thesis were answered. It has been confirmed that the main "geopolitical" value of the disputed areas is the fact that they lead extremely economically viable maritime routes through it, with potential mineral reserves likely to play only a minor role. It has also been confirmed that all coastal states of the South China Sea earn on their traffic exposure, it is therefore not in their strategic interest to raise disputes so as to lead to blocking or limiting these transport routes. Similarly, it has been confirmed that the interest of the international community is similar, which is why it will usually prefer such solutions that will not lead to the whole territory being conquered by one actor. Furthermore, it was confirmed that military activities in the area are mostly implemented by states only as additional arguments strengthening territorial requirements (settlement territory, its actual control), are not yet directed to the control of transport routes. The hypothesis that occasional military incidents are limited to parties to the dispute and are not drawn to the 3rd party has been extinguished.

Zdroje

ADSHEAD, S. A. M. *T'ang China: The Rise of the East in World History*. New York: Palgrave Macmillan, 2004.

AMER, Ramses a LI Jianwei. Recent developments in the South China Sea: Assessing the China-Vietnam and China-Philippines relationships. In: WU Shicun a HONG Nong. *Recent Developments in the South China Sea Dispute: The Prospect of a Joint Development Regime*. New York: Routledge, 2014, s. 29–48.

AMER, Ramses. Sino-Vietnamese Border Disputes. In: ELLEMAN, Bruce, KOTKIN Stephen a SCHOFIELD Clive. *Beijing's Power and China's Borders: Twenty Neighbors in Asia*. Armonk, New York: M. E. Sharpe, 2013, s. 285–298.

AMTI ,Airpower Projection. *The Asia Maritime Transparency Initiative* [online]. 2015 [cit. 2018-04-8]. Dostupné z: <https://amti.csis.org/airstrips-scs/>

AMTI, Occupation And Island Building. *The Asia Maritime Transparency Initiative* [online]. 2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://amti.csis.org/island-tracker/>

ASEAN. About ASEAN, *Association of Southeast Asian Nations* [online] 2018. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://asean.org/asean/about-asean/>

BARANNIKOVA, Anastasia O. The Paracel Islands dispute and role of USA. *Asia-Pacific Journal of Marine Science*. 2016, **6**(1), 4–18.

BAUTISTA, Lowell a SCHOFIELD, Clive. Philippine-China Border Relations: Cautious Engagement Amid Tensions. In: ELLEMAN, Bruce, KOTKIN, Stephen a SCHOFIELD, Clive. *Beijing's Power and China's Borders: Twenty Neighbors in Asia*. Armonk, N. Y.: M. E. Sharpe, 2013, s. 242–260.

BECKMAN, Robert. The UN Convention on the Law of the Sea and the Maritime Disputes in the South China Sea. *American Journal of International Law*, 2013, **107**(1), 142-163.

BĚLOVSKÝ, Petr. *Nejčastější chyby, nejproblematičtější otázky – Omyl: Věc ničí* , Praha: Katedra právních dějin Právnické fakulty Univerzity Karlovy, 2003.

BOIESA ,*Limits in the Seas No. 142 Philippines: Archipelagic and other Maritime Claims and Boundaries* [online]. Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs, 2014b, 18 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.state.gov/documents/organization/231914.pdf>

BOIESA ,*Limits in the Seas No. 143 China: Maritime Claims in the South China Sea* [online]. Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs, 2014a, , 26 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.state.gov/documents/organization/234936.pdf>

BOIESA,*Limits in the Seas No. 127 Taiwan's maritime claim* [online]. Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs, 2005, 34 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.state.gov/documents/organization/57674.pdf>

BROOK, Timothy. *The Troubled Empire: China in the Yuan and Ming Dynasties*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 2010.

CIA, The World Factbook. 2014, 52, 580-581 [cit. 2018-03-27].

CIA. *Intelligence Report No. 7283* [online]. 1956, , 21 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP08C01297R000300180025-5.pdf>

COLIN, SÉBASTIEN. China, the US, and the Law of the Sea. *China Perspectives* [online]. 2016, (2), 57-62 [cit. 2018-03-27].

COLUMBIA ELECTRONIC ENCYCLOPEDIA, 6th Edition. New York : Columbia University Press 2017

DIXON, C.J. *South East Asia in the world-economy*. Cambridge: Cambridge University Press, c1991, xv, 281 s.

DUPUY, Florian; DUPUY, Pierre-Marie. A legal analysis of China's historic rights claim in the South China Sea. *American Journal of International Law*, 2013, **107**(1), 124-141.

DUTTON, Peter. Three disputes and three objectives: China and the South China Sea. *Naval War College Review*, 2011, **64**(4), 42.

EIA, Contested areas of South China Sea likely have few conventional oil and gas resources. *U.S. Energy Information Administration* [online]2013b . [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=10651>

EIA. The South China Sea is an important world energy trade route. *U.S. Energy Information Administration* [online]. 2013a [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=10671>

EIA. Total Petroleum and Other Liquids Production. *U.S. Energy Information Administration* [online]. 2015 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.eia.gov/beta/international/?fips=WOTC&trk=c>

ELFERINK, Alex G. Oude. The Islands in the South China Sea: How Does Their Presence Limit the Extent of the High Seas and the Area and the Maritime Zones of the Mainland Coasts?. *Ocean Development*. 2001, **32**(2), 169-190 [cit. 2018-03-27]

EMMERS, Ralf. *Geopolitics and Maritime Territorial Disputes in East Asia*. Londýn: PALGRAVE MACMILLAN, 2015.

ENCYCLOPEDIA BRITANNICA ,South china Sea. *Encyclopedia Britannica* [online].2018a [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/South-China-Sea>

Encyclopedia Britannica, Guyot. [online].2018b [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/science/guyot>

EUROPEAN UNION ,China and the South China Sea issue. *Evropský parlament* [online]. European Union, 2016 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586671/EPRS_BRI%282016%29586671_EN.pdf

FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998, s. 231–233, 235.

FAO ,Fisheries andAquaculture Department. *Food and Agriculture Organization of the United Nations* [online]. 2018 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.fao.org/fishery/statistics/global-aquaculture-production/en>

FAO, Statistical Pocketbook 2015. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2015.

FISHER, Ronald J.:1995, Pacific, Impartial Third Party Intervention in International Conflict: A Review and Analysis. In: Vasquez, John A., James Turner, 1995, Beyond

Confrontation. Learning Conflict Resolution in the Post-Cold War Era. The University of Michigan Press, s. 39-62

FORBES, Vivian Louis. Malaysia and China: Economic Growth Overshadows Sovereignty Dispute. In:ELLEMAN, Bruce, KOTKIN, Stephen a SCHOFIELD, Clive. Beijing's Power and China's Borders: Twenty Neighbors in Asia. Armonk, N. Y.: M. E. Sharpe, 2013, s. 156- 157.

GILMARTIN, H., 2008. EU – U.S. –China: Cooperation in the Malacca Straits. Hamburg, 2008 [online], [cit. 2018-03-18]Dostupné z: <http://www.isn.ethz.ch/isn/DigitalLibrary/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=94660>

GOOGLE LLC, *Mapy Google* [online]. 2018 [cit. 2018-04-5]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/>

GSA, Atoll Area, Depth and Rainfall. *The Geological Society of America* [online] 2001. [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <ftp://rock.geosociety.org/pub/reposit/2001/2001075.pdf>

HAYTON, Bill. *The South China Sea: the struggle for power in Asia*. New Haven, Conn.: Yale University Press, 2014, xviii, 298 s.

HONG, Nong. *UNCLOS and ocean dispute settlement: law and politics in the South China sea*. London: Routledge, 2012, xiv, 258 s.

CHUNG Christopher, *The Spratly Islands Dispute: Decision Units and Domestic Politics*, University of New South Wales, 2004, 490 s.

IŠTOK, Robert. *Politická geografia a geopolitika. 2*. Prešov: prešovská univerzita v Prešove, 2004.

JUKL, Marek. *ŽENEVSKÉ ÚMLUVY A DODATKOVÉ PROTOKOLY: (STRUČNÝ PŘEHLED)*. Praha: Český červený kříž, 2005.

KAO, S.S.-F. Scarborough Shoal dispute, China's assertiveness, and Taiwan's South China Sea Policy. *International Journal of China Studies*. 2014, 5(1), 153 - 178 [cit. 2018-03-27].

KAPLAN, Robert D. *Asia's cauldron: the South China Sea and the end of a stable Pacific*. New York, N.Y.: Random House, 2015, xxi, 225 s.

- KATCHEN, M. (1977). The Spratly Islands and the Law of the Sea: "Dangerous Ground" for Asian Peace. *Asian Survey*, 17(12), 1167-1181.
- KIMBLE, Suzanne S. Is China Making Waves in International Waters by Building Artificial Islands in the South China Sea? *Tulane Journal of International*. 2015, **24**(1), 263-289 [cit. 2018-02-06].
- KREJČÍ, O. *Mezinárodní politika*. Praha: Ekopress, 2007. 743 s.
- LATINSKY.CZ , Latinský slovník on-line. *Latinsky.cz* [online] 2018. [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://latinsky-slovník.latinsky.cz/latinsko-cesky/>
- LIŠČÁK, Vladimír. Čína. 1. vyd. Praha: Libri, 2002, 223 s. *Stručná historie států*, sv. 2.
- LIU, Nengye. The European Union, A Different Power in the South China Sea?. *Australian Institute of International Affairs* [online]. 2018 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/europe-china-sea/>
- MARITIME CONNECTOR , VLCC and ULCC. *Maritime connector* [online]. 2018 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://maritime-connector.com/wiki/vlcc/>
- MEIERDING, Emily. Original research article: Joint development in the South China Sea. *Energy Research* [online]. 2017, 24, 65-70 [cit. 2018-02-06].
- MILLS, J.V.Ma Huan Ying Yai Sheng Lan: The overall survey of the ocean shores. Cambridge University Press. s. 252–253. 1970
- MORA, Camilo, Iain R. CALDWELL, Charles BIRKELAND a John W. MCMANUS. Dredging in the Spratly Islands: Gaining Land but Losing Reefs. *PLoS Biology* [online]. 2016, 14(3), 1-7 [cit. 2018-03-27].
- MUIR, Magdalena Ariadne Kim. Spratly Islands ecosystem. *Salem Press Encyclopedia of Science* [online]. 2014 [cit. 2018-03-27].
- ODGAARD, Liselotte. 2002. *Maritime Security between China and Southeast Asia. Conflict and cooperation in the making of regional order*. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd,

OSN, Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora, 2018a [online], [cit. 2018-03-27] Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

UNITED NATIONS, Paragraf 3, 5 Statement on the Territorial Sea, the Contiguous Zone, the Exclusive Economic Zone and the Continental Shelf of 12 May 1977. United Nations [online] [cit. 2016-05-22]. Dostupné z: http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/VNM_1977_Statement.pdf

PLUVIER, Jan. South-east Asia from colonialism to independence. London: Oxford University Press, 1977, 571 s.

REUTERS ,EU's statement on South China Sea reflects divisions. *Reuters* [online]. 2016 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/southchinasea-ruling-eu/eus-statement-on-south-china-sea-reflects-divisions-idUSL8N1A130Y>

RICKLEFS, M. C., Bruce LOCKHART, Albert LAU, Portia REYES a Michael AUNG-THWIN. *A new history of Southeast Asia*. New York, N.Y.: Palgrave, c2010, xxxi, 536 s.

ROSEN, Mark E. U.S. International Oceans Law and Policy Interests in the South China Sea Arbitration: Implications for the U.S. Administration in the South China Sea and Elsewhere. *Journal of chinese political science*. 2017, 22(2), 251-267 [cit. 2018-02-06].

ROSENBERG, David. Digital Gazetteer of the Spratly Islands. *The South China Sea* [online]. [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.southchinasea.org/2011/08/19/digital-gazetteer-of-the-spratly-islands/>

Rowan, Joshua P. The U.S.-Japan Security Alliance, Asean, and The South China Sea Dispute, *Asian Survey*, Vol. XLV, no. 3, May/June 2005.

RSIS, The Half-Moon Shoal Trials: China's Half-Hearted Response. RSIS [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/co14249-the-half-moon-shoal-trials-chinas-half-hearted-response/#.WtRnZC5ubiw>

S&P GLOBAL PLATTS ,Factbox: South China Sea ruling - What's at stake for oil, commodities?. *S&P Global Platts* [online]. 2016 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.platts.com/latest-news/oil/singapore/factbox-south-china-sea-ruling---whats-at-stake-27632115>

SALLEH Asri, Malaysia's policy towards its 1963 - 2008 territorial disputes. in *Journal of Law and Conflict Resolution* Vol. 1(5), 107-116, 2009.

SAUNDERS, Imogen. The South China Sea Award, Artificial Islands and Territory. *Australian Year Book of International Law*. 2016, 34, 31-39 [cit. 2018-02-06].

SEATRADE MARITIME NEWS ,Malacca and S'pore Straits traffic hits new high in 2016, VLCCs fastest growing segment. *Seatrade Maritime News* [online]. 2017 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.seatrade-maritime.com/news/asia/malacca-and-s-pore-strait-traffic-hits-new-high-in-2016-vlccs-fastest-growing-segment.html>

SCHOFIELD, Clive. Beijing's Power and China's Borders: Twenty Neighbors in Asia. Armonk, N. Y.: M. E. Sharpe, 2013, s. 274.

SCHUSTER, Carl O. BATTLE FOR PARACEL ISLANDS. Vietnam. 2017, **30**(1), 30-35 [cit. 2018-03-27].

SNIDAL, Knut. Petroleum in the South China Sea – a Chinese National Interest? Department of Political Science, University of Oslo. 2000.

SONG Yann-huei. Taiping Island: an island or a rock under UNCLOS. *The Asia Maritime Transparency Initiative* [online]. 2015 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://amti.csis.org/taiping-island-an-island-or-a-rock-under-unclos/>

SONG, Yann-Huei. The Overall Situation in the South China Sea in the New Millennium: Before and After the September 11 Terrorist Attacks. *Ocean Development & International Law*. 2003, **34**, s. 229-277.

SONG, Yann-huei. The Potential Marine Pollution Threat from Oil and Gas Development Activities in the Disputed South China Sea/Spratly Area: A Role that Taiwan Can Play, Play', *Ocean Development & International Law*, 2008, **39**(2), s. 150-177.

STOREY, Ian. 2013. Brunei's Contested Sea Border with China. In: ELLEMAN, Bruce, KOTKIN, Stephen a SCHOFIELD, Clive. *Beijing's Power and China's Borders: Twenty Neighbors in Asia*. Armonk, N. Y.: M. E. Sharpe

SULLIVAN, Lawrence R. *Historical Dictionary of the People's Republic of China*. Scarecrow Press, 2007.

SWAINE, Michael D. Chinese Views on the South China Sea Arbitration Case between the People's Republic of China and the Philippines. *China Leadership Monitor*, 2016, (51), 1–13

ŠMÍD, Tomáš. *Vybrané konflikty o zdroje a suroviny*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010.

TAN LII INN. The Spratly Islands Dispute: A Comparative Perspective Between China and Vietnam. 2014 [cit. 2018-03-27].

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007.

THE INDEPENDENT, China begins building school on Yongxing island – that has disputed ownership with Vietnam". *The Independent (UK)*. Associated Press. 15 June 2014.

THE NATIONAL INTEREST, The Real South China Sea Crisis Everyone Is Missing. *The National Interest* [online]. 2018 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/the-real-south-china-sea-crisis-everyone-missing-19922>

TONNESSON, Stein. Why are the Disputes in the South China Sea So Intractable? A Historical Approach. *Asian Journal of Social Science*, 2002, **30**(3), 572–574.

UNCLOS, Chronological lists of ratifications of, accessions and successions to the Convention and the related Agreements. *UNCLOS* [online]. 2018b [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm

UNCLOS, United Nations Convention on the Law of the Sea, United Nations 2018a [online], [cit. 2018-03-27] Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

UNITED NATIONS , Joint Submission by Malaysia and the Socialist Republic of Viet Nam. United Nations [online] 2009 [cit. 2018-05-4]. Dostupné z: http://www.un.org/depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/mys_vnm2009_excutivesummary.pdf

UNITED NATIONS, Resolution No. 1832. *Treaty of Peace with Japan (with two declarations). Signed at San Francisco, on 8 September 1951* [online] 1951. [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20136/volume-136-I-1832-English.pdf>

UNITED NATIONS, Resolution No. 2758. *Official Documents System of the United Nations* [online] 1971 . [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/327/74/IMG/NR032774.pdf>

UNITED NATIONS. Basic facts about the United Nations. New York, c2000, xvi, 346 s.

WAISOVÁ, Šárka, Nikola KLÍMOVÁ a Lenka KUDLÁČOVÁ. Environmentální spolupráce jako nástroj řešení konfliktů: aktéři, podmínky vzniku a fungování. Praha: Libri, 2016, 191 s.

WAISOVÁ, Šárka. Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích. Praha: Portál, 2005, 206 s.

WAISOVÁ, Šárka. Úvod do studia mezinárodních vztahů. 2., rozšíř. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, 174 s.

WALL STREET JOURNAL ,China's New Weapon in the Battle for the South China Sea is ... a Vertical Map," *Wall Street Journal, ChinaRealTime blog*, Jun. 25, 2014. <https://blogs.wsj.com/chinarealtime/2014/06/25/china-new-weapon-in-the-battle-for-the-south-china-sea-is-a-vertical-map/>

WALLENSTENN, Peter - Sollenberg, Margareta: 1995. After Cold War: Emerging Patterns of Conflict 1989-94. *Journal of Peace research*, 32,3 s. 345-360.

WORLD BANK ,*Conflict Analysis Framework*. Conflict Prevention and Reconstruction Team. Social Development Department, World Bank.2003

YU, Peter Kien-Hong. The chinese (broken) U-shaped line in the South China Sea: Points, lines, and zones. *Contemporary Southeast Asia*, 2003, 405-430.

ZÁKON Č. 241/1996 Sb. *Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o provádění Části XI Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu z 10. prosince 1982* [online] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-241>